פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע זעה 14-טע זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

הײַנט 24 זייטען

פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 269 | Łódź Piątek, 20 listopada 1931 r. | נײַנטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג י' כסלו תרצ"ב | № 269

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

הקהלה העברית בלודז

מביעה תנחומים לר' לייזר הינך ברגר נ"י סגן נשיא שלטון הקהלה

למות עליו באביב ח"י אחותו מרת חי' שפרה נ. ע.

המקום ינחם אותך בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

„צעירי ישראל" — התחלת הספר

מוצש"ק, פ' וישב (ד. 5/XII 1931), פינקטליך 8 אזייגער אוונט

קומט פאר אין „ענגל שעז זאל" (וואולטשאנסקא 5)

א גראנדיעזע

התחלת-הספר-פייערונג

מיט'ן אנטייל פון ארקעסטערס אונטער לייטונג פון בעוואוסט ן מוזיקער מעלאדיסטא, ווי אויך מיט'ן אנטייל פון א בעוואוסטען לאדזער חזן, ווי אויך בעוואוסטע פרע-לעגענטען, וואס וועלען רעפערירען מעניני דיומא.

הועד.

משתתפים אנחנו בצערו הגדול של סגן נשיא שלטון הקהלה העברית בלודז ר' לייזר הינך ברגר נ"י

למות עליו אחותו הערינה

מרת חי' שפרה נ"ע

פקידי הלשכה של הקהלה העברית בלודז.

קרן-היסוד לאדז

דינסטאג, ד. 24/11 8.30 אוו. קומט פאר א גרויסע

פילהארמאניע-זאל נארוטאוויטש 20

א"י-אקאדעמיע

מיט דער בעטייליגונג פון:

ד"ר ארטור האנטקע (ארץ-ישראל), מיטגליד פון ציונ. עקזעקוטיוו קאמיטעט, דירעקטאר פון קרן-היסוד אין ירושלים

ראטמאן ד"ר מ. הינדעס (ווארשא), מיטגליד פון ראט פון דער יוד. געמיינדע

בילעטען פון 50 גראשען ביז 3 זלאטעס שוין צו בעקומען אין ציוניסטישען ביורא, שרודמייסקא 29.

בעקאנטמאכונג

איך מאך בעקאנט, אז נאך לאנגיעהריגע פראקטיק האב איך ערעפנט א

טור- און קארט-געשעפט

אויף פעטריקאווער 23 פראנט 2 שטאק טעלעפ. 226-39

און עמפפעהל א רייכען אויסוואהל פון די בעסטע און נייעסטע הערען- און דאמען-שטאפען ווי: ביליצער, טאמאשאווער, לעאנהארדט'ס און אנדערע צו קאנקורענץ-פרייזען. בעזוכט אונז און איהר וועט זיך איבערצייגען!

מיט אכטונג

M. TAZBIR

לאדז, פעטריקאווער 23 פראנט, 2-טער שטאק.

הורט און דעטייל

געדענקט די אדרעס!

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

ה' עוזר בערגער

צוליב'ן טויט פון זיין אונפערגעסליכער פרוי

חי' נ"ע

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

פאמיליע זענדעל.

פאר מאגענליידענדע

ראבארבער-וויין)
פעפסין-וויין) כשר

אין פרימא קוואליטעט

צו בעקומען אין דער וויינהאנדלונג פון

E. SZYKIER

Północna 1, tel. 107-84.

כוס מלא נחומים הננו מגישים ליו"ר מוסדינו מר הענעך בערגער נ"י סגן יו"ר הקהלה במות עליו

אחותו נ. ע.

בעבודתו לטובת היהדות הח'רדית ימצא נחומים ולא יוסיף לדאבה עוד.

ועד „מחזיקי הדת".

Dr. med.

J. PIK

Zeromskiego 36, tel. 175-50.

Choroby nerwowe

Spec. nerwice i cierpienia seksualne.

Przyjmuje od 5–7 w.

COCTAIL

די לעצטע טעג!

IRENA CARNERO

I. SKWIERCZYŃSKA

H. ZABOJKINA

ST. LASKOWSKI

אין דער שפיץ פון אנסאמבל „COCTAIL" א. נ.

וואס אמאל בעסער

PRZEJAZD 34 PRZEJAZD 34

COCTAIL

„בצלאל" ירושלים

צו א שמחה מתנות פאר אייערע קרובים, בעקאנטע און פריינד קויפט נור די קונסט-אויסארבייטונגען פון „בצלאל". א גרויסער אויסוואהל פון קונסט-בילדער. צו בעקומען אין

ארץ-ישראל-באזאר „תוצרת ארץ-ישראל", שרודמיעסקא 1

(פראנט - געוועלב) —— טעלעפאן 193-42 —— אפען פון 10 פריה ביז 10 אווענד.

מפרי הארץ תאכלו! דבש דבורים ביענען האניג

פון אראנזשען עקאליפטוס און באקס-האניג ספעציעל פאר לונגען-ליידענדע.

מאנדלען, ראדזינקעס, סעזאמקעס, ציטרינעז אהן פעסטקעס! צו בעקומען אין

„ארץ-ישראל-באזאר", „תוצרת ארץ-ישראל", שרודמיעסקא 1

(פראנט - געוועלב) —— טעלעפאן 193-42 —— אפען פון 10 פריה ביז 10 אווענד.

אכטונג: ס'איז אנגעקומען א נייער טראנספארט כאלווע!

קירזשנער־ווערקשטעל מ. שאַריט, פּיעטריקאָווער 33

טעלעפֿאָן 240־64

פּינקטליכע אויספֿירונג
סאָלידע בעהאַנדלונג

פֿיהרט אויס אַלערליי פֿעלץ־אַרבּייטען צו צוגענגליכע פּרייזען

פּינקטליכע אויספֿירונג
סאָלידע בעהאַנדלונג

העניאַ יאַסקאָוויטש
יולעק מיענדזיגורסקי

האָבען תּנאָים געשריבען

לאָדז, דעם 14 נאָוועמבער 1931.

צו דער חתונה פֿון מיין ליבער טאָכטער און שוועסטער

פּרל. געניאַ דעסאַו
מיט ה' יחיאל טייטעלבוים

וואָס קומט פֿאָר היינט דעם 20. נאָוועמבער ד. י. אין תּל־אביב ווינשען מיר זיי אַ הערצליכען מזל־טוב און אַ גליקליכע צוקונפֿט.

דער פֿאָטער און ברודער פּנחס און פֿרוי
זלמן און פֿרוי, גרונם און פֿרוי
און גוטמאַן

צו דער חתונה פֿון מיין ליבען זוהן און ברודער

יחיאל טייטעלבוים
מיט פּרל. געניאַ דעסאַו

וואָס קומט פֿאָר היינט דעם 20־טען נאָוועמבער אין תּל אביב ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל טוב און אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.

מוטער: אסתּר טייטעלבוים (ניו־יאָרק)
ברודער: מאיר חיים טייטעלבוים, לאָדז
פֿאַמיליע האַמער, לאָדז, פּילסודסקיעגאָ 49

צו דער חתונה פֿון אונזער ליבע שוועסטער, שוועגערין און געעהרטע פֿריינדין

פּרל. גאָלדה פֿרידמאַן
מיט ה' יוזעף וויסבאַרד

וואָס קומט פֿאָר היינט, פֿרייטאָג דעם 20 נאָוועמבער 1931, ווינשען מיר זיי אַ הערליכע צוקונפֿט און גליקליך צוזאַמענלעבען.

אברהם פֿענזעל און כּלה, יחיאל און ברײַנדל פֿרידמאַן
משה דאַנקאָוויטש און כּלה, חוה און ליבע דאַנקאָוויטש
אַנשל מערמענשטיין און כּלה מיכאַל רײַס

צו דער פֿערלאָבונג פֿון אונזער ליבען זוהן

יודעל

צו זיין פֿערלאָבונג מיט פּרל.

העניאַ יאַסקאָוויטש

זאָל אייער לעבענס־וועג מיט רויזען בעצירט זיין און האָט אונז אַ גליקליכע צוקונפֿט.

עלטערן: מרדכי דוד און גאָלדע מיענדזיגורסקי

צו דער פֿערלאָבונג פֿון אונזער ליבען פֿריינד ה'

יולעק מיענדזיגורסקי
מיט פּרל. העניאַ יאַסקאָוויטש

ווינשען מיר פֿיל גליק און עוויגעס צופֿרידענהייט.

מאַקס נירענבערג און פֿאַמיליע

צו דער פֿערלאָבונג פֿון אונזערע ליבע פֿריינד

ה' יודעל מיענדזיגורסקי
מיט פּרל. העניאַ יאַסקאָוויטש

ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל טוב און אַ גליקליכע צוקונפֿט.

עווע אַראָנאָוויטש,
אַבראַם שמעכעל.

צו דער פֿערלאָבונג פֿון אונזער ליבען פֿריינד

ה' יודעל מיענדזיגורסקי
מיט פּרל. העניאַ יאַסקאָוויטש

ווינשען מיר פֿיל גליק זאָל אייער לעבענס־וועג מיט בלומען בעצירט זיין

יודעל לייבוש,
עקיבא לאַנגלעבען.

7097

לרגלי האירושי׳ חברינו היקר

מר ליפּמאַן בריגעל
עם מרת שרה בריגעל

אנו מברכים אתכם במזל טוב ובכל טוב

החברה „כּנסת צעירים"
ווסכאַדניאַ 51.

מיר ווינשען אונזער געעהרטען פֿערוואַלטונגס־מיטגליד

ה' שלמה טאָסט און פֿרוי

אין אויך דעם יונגען פּאָר העניע־

קאָוועסקי

פֿיל נחת און פֿרייד פֿון אייער ניי־געבוירען אייניקעל און זוהן

ווינשט די פֿערוואַלטונג פֿון „בית־לחם" און ערשטע וואַרם־שטוב פֿאַר אָרימע קינדער ווסכאָדניאַ 68/70

צו דער פֿערלאָבונג פֿון אונזער ליבען זוהן און ברודער

נח ראַמאַנקעוויטש
מיט פּרל. מאַניאַ ראָזענבלום

ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל טוב און אַ גליקליכע צוקונפֿט

עלטערן און געשוויסטער ראַמאַנקעוויטש.

„יבנה"

צגלניגה 41 טליפון 134־13

די לייטונג פֿון דער שולע מעלדעט, אַז עס ווערען אָנגענומען אין די

פֿרעבעל־שולע

קינדער איז עלטער ביז 7 יאָהר

די קאַנצעלאַריע איז טעטיג יעדען טאָג פֿון 9 ביז 2 מיטאָג.

אַ האַרציגע עפֿענטליכען דאַנק

צו־יב די מוסטערהאַפֿטע איבערגעגעבענע גייסטיגע לעהרע פֿון איבער־ראַלבעוואוסטען **חדר־שולע „אהל יעקב", זגערזשער 36**

בכלל, און פֿאַר אונזערע צוויי זוהן בפֿרט, וועלכע האָבען במשך פֿון זעהר אַ קורצער צייט געהאַט אַ אויסערגעוועהנליכען ערפֿאָלג בתּורה און דרך ארץ נישט פֿאַרשטעלענדיג זיך אויף אַזוי פֿיל. אַזוי אַז דער דורך אונזערע זוהנ'ס רעפֿעראַט אויף דער חומש־פּרופֿונג האָט איבערגעלאָזט אויף די געסט דעם טיפֿסטען איינדרוק, אַ דאַנק די עהרליכע בעמיהונג פֿון פּערסאָנאַל מיט'ן מנהל ה' **בעריש אסטראָוויעצקי** בראש דריקען מיר זיי אויס עפֿענטליך דעם האַרציגסטען דאַנק און ווינשען, אַז די שילער פֿונ'ם חדר־שולע „אהל יעקב" זאָלען האָבען אַ פּרוכטבאַרען ערפֿאָלג אין זייערע גייסטיגע ערציהונג.

מיט כּבוד **פֿאַמיליע חיים ראָזען** לאָדז, זגערזשער 46

קויפֿט נור ביי דער ערשטער האַנד!

יין כּשר וטוב!

1/4 ליטער נור 63 גראָשען

פֿון דער אַלטער בעוואוסטער פֿירמע

„באַרוויך"

אינה.: מענדיל באַרבשטיין, לאָדז

נאָוואָמיעסקאַ 30, טעל. 58־210

גרויסער אויסוואַהל פֿון ווײַנען, ליקערן און בראַנפֿען'ס.

ביליגע פּרייזען. סאָלידע בעהאַנדלונג.

נייעס! ◆ כּשר! ◆ נייעס!

באַר „בריסטאָל"

פּאָלודניאָווע 4, טעל. 74־151

איבערצייגען קען זיך יעדער!

צוליב דעם גרויסען קריזיס, וואָס עס הערשט אין לאָדז נעמט זיך אונטער דער באַר „בריסטאָל" אַרויסצוגעבען די אַלע שפּייזען נישט אויף רעקלאַמע נאָר צום טיש

פֿערשידענע קאַנאַפּקעס (שניטקעס)	20
פֿערשידענע סאַלאַטקעס	40
פֿערשידענע זופּען	
לאָקשען מיט יויך	40
יויך מיט קרעפּלעך	40
שוואָמען־זופּ	40
פּראָנצוסקע זופּ	40
קרופּניק מיט פֿלייש	40
פֿאַסאָלקאָווע מיט פֿלייש	40
פֿערשידענע פֿליישען	
זופּען־פֿלייש	90
לונג און לעבער מיט קליסקעלעך	90
גוליאַש	90
פּאַפּריקאַוש	90
וואורשט מיט קרויט	90
קישקע מילץ	90
ווצמפּלעך מיט קישקע	90
גראָשלעך	90
טשאָלענט מיט קישקע	90
געבראָטען גענזענס	90
קאַלבס־קאָטלעט	90
קאַלבס־ברוסט	90
צונג געפּעקעלט	90
דייטשער בעפֿשטיק	90
קאַרמאַנאַדע	90
קאָמפּאָטען פֿערשידענע	
אָמלעט מיט קאָנפֿיטורען	40
געמישטער קאָמפּאָט	40
שטרודעל	40
טעה	25
טעה מיט וואַפֿל	35
טעה מיט ווײַן	35
פֿערשידענע סאָרטען ביער	25

[illegible] 40 גר.

[illegible] 2.25 [illegible] 1.50 [illegible]

מיט אַכטונג באַר „בריסטאָל" פּאָלודניאָווע 4
טעלעפֿאָן 74־151

בעקאַנטמאַכונג!

פֿאַרוואָס מאַכען אַלע יודען חתונה אין דעם לאַנג־בעוואוסטען פֿריש־רעמאָנטירטען

ענגלישען זאַל, וואָלטשאַנסקאַ 5

וועלכער איז לעצטענס רעמאָנטירט געוואָרען מיט אַזעלכע איינריכטונגען וואָס קיין שום אַנדערער זאַל קען זיך נישט פֿערגלייכען מיט אַזעלכע בעקוועמליכקייטען, מיט אַ ספּעציעל שיינעם משגיח־זאַל, וואַסער, קלאָזעט, צענטראַל־בעהייצונג א.א. וו. איבערהויפּט איז דאָס דער איינציגער זאַל וואָס איז נישט מחלל שבת און האָט זיך שוין לאַנג נאָך פֿאַר דעם קריג קונה שם געווען.

בעמערקונג: מיר מאַכען בעקאַנט די וואָרטע מחותנים דאָס צוליב דער יעצטיגער קריזיסער צייט און מיעציעל צוליב רעקלאַמע פֿערדינגען מיר דעם זאַל מיט אַלע בעקוועמליכקייטען נאָר דעם הויז צו **10** זל. אַ חתונה.

מיט אַכטונג די לייטונג

מעבעל אַ איבעראַשונג פֿאַר די אַלע, וואָס ווילען קויפֿען מעבעל!

מיר בעזוצען אויף לאַגער אַלע אַרט מעבעל פֿון די בעסטע אויסל. מאַטעריאַלען. די פּרייזען זענען רעדוצירט מיט **50%**

אַ קאָמפּלעט שלאָף צימער צום פּרייז פֿון **1050** זל.
" " שפּייז־צימער " " " **1250** "
" " קאַבינעט " " " **850** "

ווי אויך איינצעלנע מעבעל־שטיקער, בילינגער ווי איבעראַל.

איז צו בעקומען אין „סטיל", נאַרוטאָוויטשאַ 4

טעל. 26־190. קומט און איבערצייגט אייך!

אַכטונג, בעקער־מייסטער אין לאָדז

מאָרגען שבת דעם 21־טען ליסטאָפּאַד 7 אַ זייגער אָוונט קומט פֿאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַ

אויסערגעוועהנליכע פֿערזאַמלונג
פֿון אַלע בעקערמייסטער אין לאָדז

צוליב די וויכטיגקייט פֿון טאָג־אָרדנונג וועלכעס עס וועט צווישען אַנדערעס אָפּגעגעבען ווערען אַ בעריכט פֿון די לעצטע געשעהענישען ווי אויך די לאַגע אין פֿאַך ווערען אַלע בעקער־מייסטער מיטגלידער און נישט מיטגלידער געבעטען פּינקטליך צו קומען צו דער פֿערזאַמלונג.

די פֿערוואַלטונג פֿון בעקער־צעך אין לאָדז

In Berlin

Polnische streng rituelle Pension
mit modernsten Komfort zu niedrigsten Preisen.
2 Minuten vom Fernbahnhof Charlottenburg.
3 Minuten vom Zoologischen-Garten
empfielt **Lewek Kolski, Mommsenstr. 14.**

Dr. med.

W. Eychner

אַקושעריע און פֿרויען־קראַנקהייטען

וואוינט איצט צעגעלניאַנאַ 4

(נעבען קינאָ „משאַרי") טעל. 72־134

נעהמט אָן פֿון 2 1/2 – 4 און פֿון 7 – 8 אָוונט.

ד"ר. מ. וואָלפֿסאָן

האָט זיך איבערגעצויגען

נאַרוטאָוויטשאַ (ווּשעלנאַ) 2

טעלעפֿאָן 83־128

נעמט אָן פֿון 5 – 7 נאָכמיטאָג

צו פֿערדינגען

אַ פֿראָנט־וואוינונג פֿון 3 צימער און קיך.

נאָוואָמיעסקאַ 5 וואוינונג 7.

שלום אש וועגן די אנטי-יודישע עקסצעסן

מ'טאר נישט פעראנטווארטליך מאכען דאס גאנצע פוילי-שע פאלק, פאר די מעשים תעתועים פון איין עלעמענט

ווארשא, 19. (יט"א טעלעפאניש). שלום אש וועלכער איז די טעג געקומען קיין ווארשא, האט אנגעשריבען זיין מיינונג וועגען די אנטי-יודישע עקסצעסען אין פוילען. צווישען אנדערען האט אש געזאגט:

טיף ערשיטערט צוליב די לעצטע געשעהע-נישען אין פוילען גלויב איך דאך, אז מ'טאר נישט פערגעסען וועגען די פאלגען פון די געשעהע-נישען פאר דער צוקונפט פון די פוילישע יודען. מ'טאר דערביי נישט מאכען פעראנטווארטליך דאס גאנצע פוילישע פאלק פאר די מעשים-שתעתועים פון איין עלעמענט. נישט קוקענדיג אויף די אנ-שטרענגונג פון שונא איז דא דפערהאן א האפ-נונג, אז די מענשליכע בעציהונגען, וואס האבען זיך די לעצטע יאהרען געבויט צווישען יודען און קריסטען אין וואס איז א לעבענסבעדינג פאר פוילען וועט אויך אויף ווייטער אנהאלטען. ס'קען נישט געלינגען אפצוזונדערן מיט צוימען צוויי פעלקער, וועלכע די געשיכטע האט צונויפגעבונ-דען אין איין לאנד. מיר האפען און בויען אויף דעם געזעלשאפטליכען פערשטאנד און אויף די מענשלי-כע געפיהלען פון פוילישען פאלק, הגם אזעלכע געשעהענישען געבען ווייניג בערעכטיגונג אויף האפנונגען.

מיר דערוויסען זיך אז די „בראטניא פאמאץ״ וועט ביי דער ערעפנונג פון די הויך-שולען פאר-לעגען צו בעהערען דעם אנדענק פון דעם געשטאר-בענעם ווילנער סטודענט וואצלאווסקי.

די יודישע אקאדעמישע ארגאניזאציע האט בעשלאסען אז אויב דער פארשלאג וועט מיט גאר נישט מאטיווירט ווערען, וועלען זיי אויך אויפ-שטעהן פון די ערטער., אויב אבער די פוילישע סטודענטען וועלען דערפון מאכען א דעמאנסטראציע וועלען זיי נישט אויפשטעהן פון די ערטער.

*

אין סאכאטשעוו זענען אויסגעריסען געווארען 8 מצבות וועלכע זענען פערדעכטיגט אין אנטיילנעה-מען אין דער שענדונג פון יודישען בית-עולם.

שטרייק פון טראמוואי-ארבייטער דויערט

אלע שטרייקענדע בעפרייט פון זייערע פאסטענס

ווארשא, 19. (טעלעפאניש פון אונזער קאר-רעספאנדענט). דער טראמוואי-שטרייק דויערט ווייטער. הגם די פראפעסיאנעלע פעראיינען האבען אראפגענומען פון זיך די פעראנטווארטליכקייט, ווער טדער שטרייק ווייטער געפיהרט דורך די אר-בייטער אליין. דער ארבייטס-אינספעקטאר האט זיך אפגעזאגט צו אינטערווענירען מאטיווירענדיג דאס דערמיט, וואס די דעלעגאטען האבען אונטערגעשרי-בען אן אפמאך לויט וועלכען די שטרייקענדע דאר-פען צוטרעטען צו דער ארבייט. און דאן וועט דער ארבייטס-מיניסטער איבערנעהמען דעם ארביטראזש.

עטליכע וואגאנעס זענען היינט ארויס אין שטאט. עס קורסירען אויך דאוטאבוסען, געגען די, וואס זענען ארויסגעפאהרען אין גאס, איז אנגעווענ-דעט געווארען טעראר. פארמיטאג האבען זיך אנגע-הויבען צו בעווייזען אלץ מעהר טראמוואיען אין גאס, נאר די צאהל טראמוואיען וואס זענען גע-ברענגט געווארען אין בעוועגונג בעטרעפען 60 פראצענט פון דער אלגעמיינער צאהל.

די טראמוואיען זענען בעגלייט געווארען מיט שטייגער. די פאליציי האט פונאנדערגעטריבען א מיטינג פון די שטרייקענדע, דערפאר ווייל דארט זענען געווען פיל אזעלכע וואס געהערען נישט צו די טראמוואי-ארבייטער.

נאכמיטאג זענען אלע טראמוואיען און אויטאבוסען צוריקגעפאהרען אין דער רעמיזע. מארגען זאל אויך פערשטרייקען די וואסערלייטונג, אין דעם פאל וועלען די שטאטישע אינסטיטוציעס בעזעצט ווערען מיט מיליטער.

דער מאגיסטראט האט פערעפענטליכט א פער-ארדנונג אז אלע שטרייקענדע וועלכע וועלען זיך נישט שטעלען ביז היינט 12 מיטאג צו דער ארבייט, ווערען בעפרייט פון זייערע אמטען.

——=:)O(:=——

פראטעסטען פון טשעכאסלא-וואקיי, פראנקרייך און בעלגיען

ווארשא (יט"א) דער פערבאנד פון די יו-דישע אקאדעמישע פעראיינען אין פוילען טיילט מיט, אז ביז איצט האט ער בעקומען פון ראלגענדע לענדער פראטעסט-ערקלערונגען פון אקאדעמישע ארגאניזאציעס געגען די אנטי-יודישע ארויסטרע-טונגען אויף די פוילישע הויכשולען: פון טשע-כאסלאוואקיי — 8 פראטעסט-רעזאלוציעס, פון פראנקרייך — 12, פון בעלגיען — 2.

כאראקטעריסטישע רעדע פון א „בעבע"-דעפוטאט

ווארשא, 19. (טעלעפאניש) נעכטען איז פאר-געקומען א זיצונג פון דער בידזשעט-גרופע פון „בעבע״. דעם פארזיץ האט געפיהרט דער דעפ. פאלאקעוויטש. א זעהר כאראקטעריסטישע רעדע האט געהאלטען דער „בעבע"-דעפוטאט הוטען-טשאפסקי. ער האט אנגעוויזען אז אויף די לויפענ-דע שטייער-הכנסות קען מען רעכענען נאר דעמאלט ווען מוועט אויפהערן צו עקזעקוטירען די פערלעגענע שטייערען אין דער צייט פון קריזיס. דער רעדנער האט בעאויפטראגט נישט צו נעהמען קיין שטראפען און פראצענטער פאר פערלעגענע שטייערען, ווייל זיי שטייגען איבער עטליכע מאל די גרונד-סומעס פון די פאדאטקעס. ער האט זיך ארויסגעזאגט פאר פונאנדערלעגען די פערלעגענע שטייערען אויף פינף יאהר אהן פראצענט.

פּרעזעס פון יודיש-פוילישען יודוויל-קאמיטע אין אמעריקא רעזיגנירט פון זיין אמט

צוליב די אנטי-יודישע עקסצעסען אין פוילען

ניו-יארק, 19. (יט"א טעלעגראפיש). דער פרעזעס פון יודיש-פוילישען „גודוויל-קאמיטעט״ אין [illegible], — טענענבוים, האט רעזיגנירט פון זיין אמט. די רעזיגנאציע מאטיווירט ער דערמיט, ווייל ער האלט אז ס'איז נישט ענטשידען געהאנ-דעלט געווארען ביים דערשטיקען די אנטי-יודישע עקסצעסען. זיין בעשלוס האט טענענבוים מיטגע-טיילט דעם פוילישען אמבאסאדאר פיליפאוויטש.

מארגען ווערען געעפענט די הויך-שולען

ווארשא, 19. (טעלעפאניש פון אונזער קאר-רעספאנדענט). ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט ווערען מארגען שבת געעפענט אלע ווארשעווער הויך-שולען.

די מורא'דיגע שלאכט אין מאנדזשוריען

טויזענדער דערהרגעטע און פערוואונדעטע. — יאפאנער פערנומען ציציקאר.— רושם אין דער גאנצער וועלט.— די פעלקער-ליגע שווייגט

לאנדאן, 19. (ספ. טעל.) די בלוטיגע כינע-זיש-יאפאנישע שלאכט הינטער ציציקאר האט זיך פערענדיגט מיט ערזבערן די פארטער פון צי-ציקאר דורך דעם יאפאנישען מיליטער. די שווע-רע יאפאנישע הארמאטען-קוילען האבען אויסגע-גלייכט מיט דער ערד די כינעזישע פאזיציעס, עט-ליכע הונדערט יאפאנישע עראפלאנען האבען בע-ווארפען מיט באמבעס די שטאט אויך די באהן-סטא-ציע. פארטאגס האבען אנגעגריפען די טאנקען און דאן איז געקומען די פיכאטע. דער כינעזישער פראנט איז אדורכגעבראכען געווארען, ערשט ביי דער סטאציע אנגאקוטשי זענען די יאפאנער אפ-געשטעלט געווארען,

די יאפאנער האט זיך איינגעגעבען אריינצוקו-מען אין דער שטאט ציציקאר, די כינעזישע קאנטר-אפענסיווע האט זיי אבער צוריק ארויסגעווארפען אין די פארשטעטער.

בעת דער דאזיגער שלאכט האבען די יאפאנער פערלוירען צוו טויזענד זעלנער און אפיצירען, די צאהל פערוואונדעטע דערגרייכט ביז 10 טויזענד.

די פערלוסטען פון די כינעזער זענען עטליכע מאל גרעסער.

די יאפאנער האבען אנגעהויבען א נייעם אנ-גריף. און 2 א זייגער ביינאכט בעת א גרויסער שביי-זאוויערוכע זענען זיי אריין אין דער שטאט. די כינעזער אנטלויפען אין פאניק, די כינעזישע הויפט-קווארטיר איז איבערגעטראגען געווארען קיין טשונג-שא.

די מפלה פון כינעזישען מיליטער ביי ציציקאר האט ארויסגערופען א גרויסע פערביטערונג אין די סאוויעטישע [illegible], די סאוויעטען פערשטעהען אז די שלאכט ביי ציציקאר האט גע-שטעמפעלט דעם גורל פון מאנדזשוריען. יאפאנס זיג האט אויך געמאכט א גרויסען איינדרוק אין דער פעלקער-ליגע.

——=):O:(=——

קירזשנער-אטעליער פון I. BOMBEL

פיהרט אויס אלערליי פעלץ-בעשטעלונגען

און רעפאראטורען לויט די נייעסטע מאדעלען. פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג. מעסיגע פרייזען.

6 זאוואדזקא 6 טעל. 118-62

Dr. H. Weisshoff

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

זאוואדזקא 23, טעל. 162-95

נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90

ספעציעל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

נעמט אן פון 8—2 און פון 5—9 אווענד.

בעזונדערער ווארטע-צימער פאר פרויען.

Dr. med.

R. ZALCWASSER

כירורג

ציגעל-גאס 19, טעל. 125-17

צוריקגעקעהרט.

מעמפאנגט פון 4—7 נאכמיטאג.

7398

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.

בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr.

HELLER

ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע

נאווראט 2 טעל. 79-89.

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט פאר אונבעמיטעלטע

לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.

Haltrecht

ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה., נעהמט א' פון 8—9.30 פריה פון 1—2 נאכמיטאג און פון 6 ביז 9 אוו' נד.

זונטאג פון 9 ביז 1 בטאג.

פיעטריקאווער 10

טעל. 245-21.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען.

Lekarz-dentysta

Z. BIELAKOWSKA

powróciła.

Kilińskiego 113, róg Nawrot.

winda — telefon 148-27

od g. 10 — 1 i od 4—7.

Doktór

Łagunowski

Piotrkowska 70

i róg Traugutta

Tel. 181-83

Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych

Leczenie światłem: promieniami Roentgena i lampą kwarcową.

Przyjmuje od 8³⁰ do 10³ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp od 6 do 8³⁰ w., w niedzielę i święta od 10 pd -ej. Dla pań oddzielna poczekalnia

אנ'ארט צו שלאפען

פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט אדער 2 פריילינס אין א שעהן מעבלירט צימער מיט בעקוועמליכ-קייטען ביליג זאפארט אפצוגעבען ביי א בעסע-רע פאמיליע צו ערפארען ביי אויערבאך

קילינסקיעגא 41

לעהרערין

גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעריכט פאר ערוואק-סענע אין פוילישע, יודי-שע און דייטשע שפראכ צו ביליגע פרייזען

לאסמאן בושעזינער 15

עלטערן!

פערשרייבט אייער קינד וואס לערנט אין א פוילישער שולע אין דעם איינ-ציגען מוסטערהאפטען רעליגיעזן בית ספר

„תורה-ודת״

פל. וואלבאשטשי 6 (נייע שטאט)

דאס לעהר-פראגראם פון תורה ודת" נעמט ארום א קורס פון אלערליי למודי קודש (עברי, חומש, רש"י, נ"ך, משנה, תלמוד) העבראיש שפראך, יודישע געשיכטע א.ז.וו. און אלעס וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען, דאס לעהר-פערזאנאל בע-שטעהט פון די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען. ס'ווערען אנגענומען נייע שילער פון 5 ביז 14 יאהר, צוליב'ן קריזיס הנחה פרייזען

Dr. med. URBACH

האט זיך איבערגעצויגען

אויף פיעטריקאווער 8

טעלעפאן 148-89

ספעציאליסט פאר נערווען-קראנקהייטען.

נעמט אן פון 4 ביז 6 נאכמיטאג.

Dr. med. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג

נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אווענד.

זונטאג און יום-טובים פון 9—1 בטאג.

קלאנג-קינא

MIMOZA

סילינסקיעגא 178

פון דינסטאג, דעם 17-טען ביז מאנטאג דעם 23-טען נאוועמבער איינשליסליך.

היינט די אונגעוועהנליכע עקזאטישע פרעמיערע

בל.ט אין דער מדבר

אין די הויפט-ראלען:

Jack Holt, Dorotha Sebastian i Ralph Graves.

אנהויב 4 נאכמ., שבת און זונטאג 2 בטאג אויפ'ן ערשטן סעאנס אלע פלעצער 60 גר

נעכסטער פראגראם „דער קעניג פון די בולווארן״ מיט G. Milton

געוו. אסיסטענט פון די קליניקען פון אוניווערזיטעט אין בערלין

Dr. med. STARKER

ווענערישע, הויט, האר און בלאז-קראנקהייטען

12 שרודמיעסקא 12

טעל. 126-87

נעהמט אן פון 9—11 און פון 4—8 אווענד.

זונטאג און יום-טוב פון 9 ביז 1 מיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן

גאַלעריע פון פערטיידיגונגס-עדות

אויפ'ן גרויסען „בריסקער" פראַצעס

וואַרשאַ, 19. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). ביים אָנהויב פון די היינטיגע געריכטס-פערהאַנדלונגען האָט דער פאָרזיצער מיטגעטיילט, אַז ס'איז אָנגעקומען

א בריף פון געוו. יוסטיץ-מיניסטער צאר

אינ'ם בריף לייקענט ה' צאַר אָפּ דעם טייל פון טראַמפּטשינסקיס ערקלערונגען אין וועלכער עס ווערט געזאָגט, אַז ער האָט אַלס יוסטיץ-מיניסטער בעווירקט אויף די ריכטער, אַז זיי זאָלען נישט אַרויסגעבען קיין אורטיילען געגען דער רעגירונג.

אַדוו. באַוואַדוואַרסקי רופט אָן די האַנדלונג פון ה' צאַר אַלס אונערהערטע. דאָס שיקען בריף אין געריכט איז נישט בעקאַנט אין קיין שום פּראַצעדור אין דער וועלט.

אַדוואָקאַט לאַנדוי ווייזט אָן, אַז ה' צאַר אַלס אַדוואָקאַט האָט געדאַרפט וויסען אַז זיין האַנדלונג איז נישט קיין טאַקטישע. ער האָט געקענט בעטען דעם פּראָקוראָר אָדער די פערטיידיגער זיי זאָלען איהם אַרויסרופען אַלס עדות, אָבער ער האָט בשום אופן נישט געהאַט קיין רעכט צו שרייבען בריף.

אַדוואָקאַט בערענסאָן זאָגט, אַז צאַר איז נישט קיין שום אָפיציעלע פיגור און האָט נישט קיין רעכט זיך צו ווענדען צום געריכט מיט בריף, ער האָט דאָס געטון ווייל ער האָט גערעכענט אויף זיין סאַנאַטאָרישען כוח, אַן אַנדער בירגער וואָלט נישט געהאַט די דרייסטקייט אַזוי צו טון. דאָס איז אַ גראָבע אונטאַקטישקייט מצד דעם דאָזיגען הער.

דער ערשטער עדות איז היינט געווען דער געוועזענער וואָיעוואָדע אין לעמבערג און פויזען בונין באַרקאָווסקי.

אַדוו. בענקעל: וואָס פאַר צוזאַמענהאַנג איז געווען צווישען די סאַבאָטאַזש-אַקטען אין מזרח-גאַליציען און „צענטראָלעוו". ?

עדות: די סאַבאָטאַזש-אַקציע האָט קיין שום געמיינזאַמעס נישט געהאַט מיט'ן „צענטראָלעוו" אין מזרח-גאַליציען איז דער „צענטראָלעוו" דער-הויפּט רעפּרעזענטירט געוואָרען דורך פּ.פּ.ס., וועלכע האָט אין זיך אַ נאַציאָנאַליסטישען שו"ש. עס איז אויסגעשלאָסען אַז די דאָזיגע מענשען זאָלען האָבען עפּעס געמיינזאַמעס מיט די אוקראַאינישע סאַבאָטאַזשניקעס, ווען אין יאָהר 1930 איז פאָרגעקומען די

פּאַציפיקאַציע

האָבען די אוקראַאינישע עקסטרעמיסטען אַרויסגעשיקט אַ גאַנצע רייהע פאָטאָגראַפיעס און אַנדערע דאָקומענטען קיין אויסלאַנד. אין דער אַקציע האָט אויך קיינער פון „צענטראָלעוו" נישט קיין אַנטייל גענומען.

— צי איז די אַקציע פון „צענטראָלעוו" געווען אַ פערטיידיגונגס-אַקציע אָדער אַן אַגרעסיווע?

— די דאָזיגע אַקציע האָב איך אָבסערווירט זייט אַ יאָהר, נאָכ'ן אָפּטרעטען פון באַרטעלס רעגירונג, פאַר יעדען איז געווען קלאָר, אַז די לאָזונגען זענען געגאַנגען אין דער ריכטונג פון בייע וואַהלען, די רעדע פון פּולק. סלאַוועק אין לאָדז האָבען געמוזט אַריינטראָגען אויפרייצענדע מאָמענטען.

— צי איז די לאַגע נאָך ה' באַרטעל געווען אַזעלכע, אַז מ'האָט געקענט ערוואַרטען דאָס אָננעהמען געוואַלט-מיטלען?

— יאָ.

אַדוו. בערענסאָן: צי אויף די געביטען וואו איהר זענט געווען וואָיעוואָדע אין פויזען און לעמבערג האָט איהר בעמערקט אַטענטאַט-טענדענצען ביים צענטראָלעוו?

א. לעמבערג איז די בעציהונג פון דער רעגירונג צו פּ.פּ.ס. געווען אַ לאָיאַלע און אַ גוטע, אין אַלע אַרויסטרעטונגען האָב איך גאָרנישט בעמערקט אַז מ'זאָל זיך גרייטען צו אַ רעוואָלוציע.

פּראָקוראָר ראַוזע: צי האָבען די אוקראַאינישע סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס געקענט האָבען אַ קאָנטאַקט מיט דער אָפּאָזיציע? צי זענען פאָרהאַן קאָנקרעטע פאַקטען אַז דעסטרוקטיווע עלעמענטען האָבען אויסגענוצט די אַקציע פון „צענטראָלעוו".

— איך האָב דאָס נישט בעמערקט.

אַדוו. שורליי: צי איז אמת דאָס וואָס די צייטונגען האָבען וועגען אייך געשריבען אַז איהר האָט צוגעזאָגט צו דערטרינקען אין בלוט די אָפּאָזיציע?

— דאָס איז געווען אין אַ פּריוואַטען געשפּרעך, דאָס איז געווען מיינס אַ פּריוואַטע מיינונג און קיינער האָט מ'דערצו נישט בעפולמעכטיגט.

ערקלערונגען פון געוו. קוקעל

דאַן גיט ערקלערונגען דער עדות געוועזענער אַקוקעל, וועלכער איז איצט דאָצענט אין וואַרשאַווער אוניווערזיטעט, איהם שטעלט אַ רייהע פראַגען דער אַדוואָקאַט שורליי.

— צי האָט איהר אַנטיילגענומען אין קאָנגרעס?

— איך נעהם נישט קיין אַנטייל אין פּאָליטישען לעבען.

— מ'זאָגט אַז ביי אייך איז פאָרגעקומען עפּיס אַ קאָנפערענץ?

— קיין שום פּאָליטישע קאָנפערענץ און קיין שום געשפּרעכען פון פּאָליטישען כאַראַקטער זענען ביי מיר נישט פאָרגעקומען.

— צי איז ביי אייך געווען הער קערניק?

— מיר האָבען זיך בעגעגנט אין ווילנאַ בעת די קאַמפּען אין יאָהר 1926, ער איז דאָרט געווען אַלס איבערן-מיניסטער און איך אַלס אָפיציר. וועלכער האָט פערטיידיגט דעם הויפּט פון דער מלוכה. מעהר האָבען מיר זיך נישט געזעהען.

— אפשר איז ביי אייך געווען ה' וויטאָס?

— וויטאָס איז ביי מיר געווען 2 טעג פאַר זיין אַרעסט. ער איז איינגעלאַדען געוואָרען דורך גענ. שיקאָרסקי, וועלכער איז געווען מיין גאַסט. וויטאָס איז געקומען צו אונז 3 נאָכמיטאָג, איך האָב זיי געוואָלט לאָזען אַליין, אָבער זיי האָבען ערקלערט, אַז זיי האָבען נישט קיין שום סודות.

— צי האָט ה' וויטאָס דעמאָלט נישט גערעדט וועגען צוגרייטונגען צו אַן אַטענטאַט?

— מ'האָט גערעדט וועגען די פּויערים-ריכטונגען, וועגען דעם בלאָק פון די לינקע, וועגען די וואַהלען, מ'האָט אויך לייכט דערמאָהנט וועגען 14-טען סעפּטעמבער, אָבער נאָר וועגען אַ עטאַפּ פון וואַהל-קאַמף.

— וואָס פאַר אַ ראָל האָט גענעראַל שיקאָרסקי געשפּילט אין יאָהר 1930? צי האָט ער אַנטיילגענומען אין פּאָליטישען לעבען ?

— קיין שום אַנטייל נישט.

וויטאָס און שיקאָרסקי

האָבען צווישען זיך גערעדט ווי צוויי געוועזענע פּרעמיערען, וועלכע אינטערעסירען זיך מיט'ן פּאָליטישען לעבען.

— צי האָט גענ. שיקאָרסקי נישט דערמאָהנט וועגען אַ פּאָליטישען אַטענטאַט?

— ניין, דעם גענעראַל שיקאָרסקי האָבען מיר אין מיליטער געהאַלטען פאַר אַ מלוכה-מאַן מיט אַ גרויסער צוקונפט ווי פּואַנקאַרע, אָבער ער טויג נישט צו קיין איבערקעהרעניש.

דאַן גיט ערקלערונגען דער יודישער עדות סטאַטעק, אויף די פראַגען פון אַדוו. רודזשינסקי ערקלערט ער, אַז ער איז געווען אויף אַ מיטינג פון מאַסטעק'ן וועלכער האָט גערעדט וועגען אַרבייטער-סאָלידאַריטעט, וועגען שלום און וועגען די בעציהונגען וואָס הערשען אין פּוילען, ער האָט געזאָגט אַז די סאַנאַטאָרישע קליקע שטרעבט איינצופיהרען אין פּוילען אַ דיקטאַטור און בעזעצען זיך אויף באַגנעטען, מאַסטעק האָט לויט דעם עדות גערעדט הומאָריסטיש, ער האָט געזאָגט, אַז ווער עס איילט זיך צו דיקטאַטור דער קען בעקומען אַ הנחה-פּאַס און פאָהרען קיין רוסלאַנד אָדער איטאַליען.

דאַן ווערט אויסגעהערט דער עדות פּראָפעסאָר פון קראָקאָווער אוניווערזיטעט קאָט, וועלכער איז געווען דער איניציאַטאָר פון דעם פּראָטעסט פון די געלעהרטע געגען בריסק. אַדוו. רודזשינסקי פרעגט:

— צי האָט איהר זיך פערנומען מיט'ן קאָנגרעס פון צענטראָלעוו און צי זענט איהר דאָרט געווען?

— איך געהער נישט צו קיין שום ריכטונג, איך בין דאָרט אָבער געווען די גאַנצע צייט אַלס גאַסט און האָב זיך אינטערעסירט מיט אַלעס וואָס איז פאָרגעקומען אויפ'ן קאָנגרעס און אין דער שטאָט.

— צי ווייסט איהר עפּעס וועגען מאַסטעק'ן?

— איך האָב זיך אינפאָרמירט ווען ער איז אַריינגעגאַנגען אין סיים, מ'האָט מיר געזאָגט, אַז ער איז אַ בעדייטענדער רעפּרעזענטאַנט פון דער אַרבייטער-בעוועגונג. געהערט האָב איך איהם בעקענט, ווען ער איז אַרויס פון טורמע.

— וואָס פאַר אַ איינדרוק האָבען אויף אייך געמאַכט די רעדעס אויפ'ן קאָנגרעס, צי זענען זיי געווען אַ

פון קאָנגרעס אין קראָקאָ?

— דער ערשטער רעזולטאַט איז געווען דער, אַז דער קראָקאָווער וואָיעוואָדע האָט אויסגעאיבט אַ דרוק אויפ'ן רעקטאָר פּראָפעסאָר מאַרכלעווסקי אַז ער זאָל רעזיגנירען פון דער פּראָזעסור אין דער לופט-ליגע. דער וואָיעוואָדע האָט געזאָגט, אַז ס'קען נישט זיין קיין צוזאַמענאַרבייט מיט אַ מענש, וועלכער האָט געהאַלטען אַ רעדע אויפ'ן קאָנגרעס. איך האָב אויך געהערט, אַז די קראָקאָווער פּראָקוראַטור האָט זיך אָפּגעזאָגט צו פערפיהרען אַ פּראָצעס געגען די מיטגלידער פון קאָנגרעס און אין פּראָקוראָר האָט אַפילו צוליב דעם געוואָרט אויף דימיסיע.

נאָך דער הפסקה ווערען נאָך אויסגעהערט אַ גאַנצע רייהע עדות.

דער עדות קלעשאַק — סעקרעטאַר פון די קלאַסען-פעראיינען פון די שטאָטישע בעאַמטע אין קראָקאָ, גיט איבער דעם אינהאַלט פון מאַסטעקס רעדעס. ער זאָגט אַז 4 טעג פאַר'ן קראָקאָווער קאָנגרעס האָט מען גערעדט אַז די לעגיאָניסטען גרייטען זיך צו עפּעס. מאַסטעק האָט דעמאָלט גערופען צו רוה.

דער אָנגעקלאָגטער טשאַלקאָש פרעגט צי דער עדות ווייסט אַז פּ.פּ.ס. האָט געוואָלט אַרויסרופען אַן אַלגעמיינעם שטרייק.

עדות: וועגען דעם האָב איך נישט געהערט.

טשאַלקאָש: צי וואָלט מעגליך געווען אַן אַלגעמיינער שטרייק אָהן דעם אַנטייל פון די שטאָטישע בעאַמטע?

— דאָס איז אויסגעשלאָסען.

דאַן ווערט אַריינגערופען דער עדות אַשעק, ער ציהט אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט דערמיט וואָס ער טראָגט אַ

בלויע בלוזע מיט אַ רויטען קראַוואַט

אַזוי ווי די מיטגלידער פון דער פּ.פּ.ס.-ישער מיליץ. ער איז אַ טוער פון „טור" אין קראָקאָ און אַ מיטגליד פון פּ.פּ.ס.

אַדוו. רודזשינסקי פרעגט: צי איז דער דאָזיגער אָנצוג אייער גאַנצע בעקליידונג אָדער האָט איהר נאָך אַנדער געוועהר.

— איך האָב נאָך אַ היטעל.

דער עדות דערצעהלט ווייטער אַז אין טאָג פון קראָקאָווער קאָנגרעס האָט דער פעראיין פון די באַהן-אַרבייטער בעקומען אַ ידיעה אַז די פּאָליציי פערהאַלט דעם עולם אויפ'ן שאָסיי און קיינער קען נישט אַריינקומען אין שטאָט, דער עדות איז דעריבער אַוועק דאָס דערצעהלען מאַסטעק'ן. דער לעצטער האָט געענטפערט אַז ער וועט אינטערווענירען ביי דער מאַכט.

אַדוו. רודזשינסקי: צי איז ביי אייך פאָרגעקומען אַ רעוויזיע נאָכדעם ווי מאַסטעק איז אַרעסטירט געוואָרען?

— אַ זעהר שטרענגע. ס'זענען געווען פּאָליציאַנטען, געהיים-אַגענטען, מ'האָט זעהר שטרענג געזוכט אָבער גאָרנישט געפונען אַ חוץ אַ קינסטליכען טעאַטער-שטילעט.

— צי האָט איהר צוליב דעם דאָזיגען שטילעט געהאַט אַ פּראָצעס?

— יאָ, איך בין פערמשפּט געוואָרען אויף 6 זלאָטעס שטראָף. איך האָב געגען דעם אורטייל אַפּעלירט.

דער ווייטערדיגער עדות איז דער וויצע-פּרעזעס פון דער הויפּט-פערוואַלטונג פון די באַהן-אַרבייטער רודאָלף באַטאַר. ער דערציילט אַז מאַסטעק איז זייט צעהן יאָהר איינשטימיג געוועהלט געוואָרען אַלס פּרעזעס פון דער קראָקאָווער אָפּטיילונג פון באַהן-אַרבייטער פעראיין, וועלכער צעהלט 12 טויזענד אַרבייטער. ער איז געווען דער ליבלינג פון די קראָקאָווער אַרבייטער.

— צי האָט מאַסטעק געהאַט אַ קאָנספּיראַטיווען פּסיידאָנים?

— צי וואָס האָט ער געדאַרפט אַ פּסיידאָנים, אַז יעדעס קינד האָט איהם געקענט.

דאַן גיט ערקלערונגען דער עדות שווערגאָש. ער ערקלערט אַז דער קראָקאָווער קאָנגרעס האָט זיך נישט געגרייט צו קיין שום רעוואָלוציע, אַ סימן איז אַז אויף דעמזעלבען טאָג איז געווען צוגעגרייט אַ באַל פאַר עטליכע טויזענד מענשען פון באַהן-אַרבייטער-פעראיין. ווען מען גרייט זיך צו אַ רעוואָלוציע מאַכט מען נישט קיין בעלער.

דאַן ווערען נאָך אויסגעהערט צוויי פּויערים פון פּוטעקס קרייז, איינער דערצעהלט אַז מ'האָט איהם נישט אַריינגעלאָזען אין שטוב, ווען ס'איז פאָרגעקומען די רעוויזיע ביי פּוטעק, דאַגעגען האָט די פּאָליציי מיטגענומען צוויי מענשען וועלכע זענען בעקאַנט אַלס קרימינעלע פערברעכער. דער עדות לויבט שטאַרק פּוטעק'ן.

מיט דעם איז פערענדיגט געוואָרען דער היינטיגער טאָג אין פּראָצעס.

מאָרגען, פרייטאָג וועט צווישען אַנדערע אויך אויסגעהערט ווערען דער פּרעזעס פון ענדעקישען סיים-קלוב פּראָפ. ריבאַרסקי.

— דער רעדעס זענען געווען גענוג שטאַרקע אין פּראַזען, די רעזאָלוציעס האָבען געמאַכט אַן איינדרוק, אַז זיי ווערען געמאַכט אונטער דער ווירקונג פון גלויבען, אַז ס'דראָהט אַן אַטענטאַט אין דער מלוכה, און מ'דאַרף זיך געגען דעם שיצען. ווייטער האָט זיך מיר געדוכט, אַז מ'וויל שאַפען דעם קאָנטאַקט מיט די וועהלער, די פּאָסטולאַטען פון איבערנעהמען די מאַכט, האָב איך אין קיין שום רעדע נישט געהערט.

— וועלכע זענען געווען די דירעקטע פאָלגען

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
GRAND KINO
היינט און פאָלגענדע טעג!
דער קעניג פון עקראַן
MAURICE CHEVALIER
הייסט פערגעסען די טאָג-טעגליכע דאגות
צום ערשטען מאָל אין דעם סעזאָן אין לאָדז, אין זיין נייעסטער קרעאַציע
רעזשי LUBICZ א. ג.
דער פריליכער פאַרוטשניק
אנהייב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג. נאָרמאַלע פרייזען פון די פּלעצער

וויכטיג פאַר אַלע
מעבעל
גאַנצע קאָמפּלעטע
ווי אויך ענצעלנע
שטיקער ערשטקלאַסיגע אויסאַרבייטונג צו קאָנקורענץ-פרייזען קענט איהר בעקומען נאָר אין דעם בעקאַנטען סאָלידען טישלער - ווערקשטעט
ש. רעכט, שרודמיעסקאַ 32
געווען צעגעלניאַנאַ 3) קומט און איבערצייגט אייך.

מיר זענען מודיע דער פאַמיליע און פריינד אַז צום 1-טען יאָהרצייט פון אונזער טייערער
ג. ע.
איטקע גערצינאָוו
(פון דערהיים ניסענהויז)
קומט פאָר זונטאָג דעם 22 נאָוו. 12 פאַרמ. די ענטהילונג פון דער מצבה אויפ'ן בית-עולם.
מאַן און קינדער.

אויפפאָדערונג
די אַלע, וועמען עס קומט געלד אָדער וואָס בעזיצען פּראָטעסטען פון
דוד מאַנדעלבערג
און שיע אייכלער
ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען זונטאָג, דעם 22-טען ד.ח. פּינקטליך 2 נאָכמ., דרעווניאַנאָווסקאַ 21 צו לעווקאָוויטש, כדי איצוגטהעו אַ נאַמיינזאַ מע אַקציע.
וו. מאַזעלשאַ
י. גינזבערג.
7062

האוניברסיטה העממית
ע"י ההסתדרות הציונית בלודז
מחר בשבת, 21/11, בשעה 7 בערב באולם ההסתדרות הציונית, פּיוטרקובסקא 29
הרצאה עברית
על הנושא:
„תולדות א"י מזמן חורבן בית השני".
המרצה: ד"ר חיים ברלס. הכניסה חנם!

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
Wodewil
גלובנאַ 1
לעצטע טעג!
גרויסער פילם א.ג
„רייז פון טאַנגאָ"
Mona Moris, Don Jose Mojica, Antonio Moreno
פּרעכטיגער מיטרייסענדער פילם מיט אַ טעמפּאָ פון דער אַקציע און וואונדערשעהנער אויסשטאַטונג. ----- אין די הויפּראָלען:
אויסערן-פּראָגראַם קלאַנג - צייטונג.
קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
Odeon
פשעיאַזד 2

קינאָ-טעאַטער
CORSO
זשעלאַזנאַ 2/4
היינט און פאָלגענדע טעג!
1) ערשטער גרויסער וואָנאַטוריסטישער סאַלאָן-פילם מיט HARRY LIEDTKE
„ווען די נאַכט פאַלט צו"
פּרעכטיגע אויפנאַהמען. עמאָציאָנירענדער אינהאַלט. אונגעוועהנליכע איינפאַלען.
גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם! היינט און פאָלגענדע טעג!
2) „דער פערליבטער באָקסער"
פּרעכטיגע קאָמעדיע אין 6 אַקטען. גלענצענדער הומאָר סאַטירע. אויסערן פּראָגראַם: פאַרס און פילם-אַקטואַליטעטען. אָנהויב 4 נאָכמ. שבת, יו"ט 12. פערקלענערטע פרייזען.

אונז געהט אן דער יודישער בירגער

צו די רעדעס אין ניו-יארק זענען מיר גלייכגילטיג

ארגאן פון רעגירונגס-לאגער וועגן פראטעסט-מיטינג אין אמעריקע

דער גרויסער פראטעסט-מיטינג, וואס איז אפגעהאלטען געווארען אין ניו-יארק צוליב די עקסצעסען פון די ענדעקישע סטודענטען אין פוילען, האט ארויסגערופען אינטערעסאנטע רעאקציעס ביי דעם הויפט-ארגאן פון דער סאנאציע, ביי דער „גאזעטא פאלסקא". ס'איז א ביסעל קשה די זאך. אמת, אויפ'ן מיטינג האבען אייניגע רעדנער קריטיקירט די פוילישע רעגירונג פארוואס זי האט נישט תיכף דערשטיקט מיט דער גאנצער קראפט די עקסצעסען, אבער א פאקט איז דאך, אז די שטימונג אויפ'ן מיטינג און ספעציעל די רעזאלוציע, וועלכע איז אויפ'ן מיטינג אנגענומען געווארען, איז נישט נאר נישט פיינדליך, נאר גראד פערקעהרט, האדציג פריינדליך צום פוילישען פאלק און צו דער פוילישער מלוכה (זעה אונטען דעם ארטיקעל: „די לאגיק פון אנ'איינברעכער", די רעד.).

אין צוזאמענהאנג מיט דעם מיטינג און מיט די רעדעס אויפ'ן מיטינג שרייבט די נעכטיגע „גאזעטא פאלסקא".

„אונזער שטעלונג אין דער פראגע פון דער ענדעקישער אנטי יודישער אקציע איז פון אנהויב אן געווען א קלארע און ענטשידענע און זי וועט נישט געענדערט ווערען. און אפהענגיג דערפון וואספארא רעזאלוציעס עס וועט נישט פארלעגען „קאנגרעסמען פערעלמאן" אויף א מיטינג אין ניו-יארק און וואס „נאש פשעגלאנד" וועט נאך דעם נישט שרייבען.

עס געהט אונז וועגען אנ'אנדער זאך, א גיך מעהר וויכטיגע, דהיינו, וועגען דעם, ווי אזוי עס וועט זיך פיהלען אין פוילען — אין קאזשעניק, פאצאנאוו און קיערנאזשיע — דער ערשטער בעסטער קליינער יודישער כותר און בעל-מלאכה אין וואספער בעציהונג ער וועט האבען צו דער פוילישער מלוכה. צוליב דער נויטווענדיגקייט צו ויפ-צובינדען די יודישע מאסען אין דער רעפובליק מיט דער מלכות דורכ'ן געפיהל פון רעכט און בירגערליכע פליכטען, האבען מיר געהאלטען פאר גערעכטיג נישט נאר לגבי די יודען, נאר אויך לגבי דער מלוכה, נישט צו ערלויבען גארנישט צו פערלעצען פון די רעכט נישט דורך געזעץ נישט דורך געוואלדטאט. דא געגען דאס, וואס עס זאגט רעד. מארגאשעס (רעד. פון ניו-יארקער „טאג", וועלכער איז ארויס-געטראטען אויפ'ן מיטינג, רעד. „נ. פ.") און נאך איהם דער „נאש פשעגלאנד" געהט אונז זעהר וועניג אן. און אלע אויסערליכע אינטערווענציע וועלען מיר בעהאנדלען אזוי, ווי מיר בעהאנדלען זיי. אלץ איינס. צי דאס סטראשען די ענדעקעס פארציכטעלען די רעגירונג פאר די פינסטערע מאסען אלס „יודישע פאראבקעס", צי דער דע-נערווירטער קאנגרעסמאן" פרובט אונז צו סטרא-שען מיט דער עפענטליכער מיינונג פון דער וועלט דערפאר, וואס די אונרוהען זענען דער-שטיקט געווארען אהן מאשין-געוועהרען. אויפ'ן ערשטען און אויפ'ן צווייטען קוקען מיר מיט דערזעלבער גלייכגילטיגקייט".

דעלעגאציע פון ראוונער קהלה ביים סטאראסטא

צוליב די אנטיסעמיטישע אוואנטורעם

ראוונע (יט"א) די לעצטע טעג זענען דא פארגעקומען אייניגע קלענערע אוואנטורעס, ארויס גערופען דורך אנטיסעמיטישע גאסען-יונגען. די אוואנטורעס זענען באלד אין שורש ליקווידירט געווארען.

דאס וואהלינער שול-קוראטאריום האט פער-ארדענט תיכף צו בעזייטיגען יעדען שילער, וואס וועט זיך ערלויבען אויף וועלכען עס איז ארויסטריט.

א ראוונער קהלה-דעלעגאציע איז אויפגענו-מען געווארען דורכ'ן היגען סטאראסטא, וועלכען זי האט אויפמערקזאם געמאכט אויף דער געדריק-טער שטימונג, וואס הערשט צווישען דער יודישער בעפעלקערונג צוליב דעם, וואס נאך דעם יודען-פרעסערישען רעפעראט פון בולאק-באלאכאוויטש ווערט ערלויבט איינצוארדנען א פארלעזונג אין דעם זעלבען גייסט פון גלח לעסנאבראדזקי. דער סטאראסטא האט פערזיכערט דער יודישער דעלע-גאציע, אז עס איז נישטא קיין שום גרונד פאר א בעאונרוהיגונג מצד דער יודישער בעפעלקערונג, מחמת די מאכט וועט באין אופן נישט [illegible] לאזען צו אנטי-יודישע ארויסטרעטונגען.

גורל פון ליטווישע יודען אין בירא-בידזשאן

קאוונע (יט"א) „דזיען קאוויענסקי" טיילט מיט, אז צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אין ליטע הערשט א בעאונרוהיגונג וועגען גורל פון די 300 ליטווישע יודען, וואס זענען מיט א צייט צוריק אבגעפאהרען אין סאוויעט-פערבאנד, וואו זיי האבען געזאלט קאלאניזירט ווערען אין בירא-בידזשאן. די איינצעלנע בריף, וואס זייערע ליטווישע קרובים בעקומען, זענען זעהר לאקאניש. ווייזט אויס, — שרייבט „דזיען קאוויענסקי", — קענען די עמיגראנ-טען מעהר נישט שרייבען.

אפשר וועט מיר קיינער נישט בעמערקן...

אט די לאגיק פון אנ'איינברעכער ווייזט ארויס די ענדעציע, וועלכע מיינט, אז די וועלט זעהט נישט איהרע מעשים

מיר האבען נעכטען ציטירט די שטעלונג פון ענדעקישען הויפט-ארגאן „גאזעטא ווארשאווסקא" צו דער פראטעסט-כוואליע געגען די עקסצעסען, וואס האט זיך איבערגעטראגען איבער דער וועלט און האט בעקומען א ספעציעלען אויסדרוק אין אמעריקע, מיר האבען אנגעוויזען, אז ס'איז גע-שעהען דאס, וואס מ'האט געקאנט ערווארטען: די ענדעציע נוצט אויס די גערעכטיגע עמפערונג פון דער ציוויליזירטער וועלט געגען די מעשים פון די שווארץ-מאה'ניקעס צו בעניצען די פאלשע טענה: די יודען פערשווארצען פוילענס נאמען פאר דער וועלט, וועגען אט דעם שווינדעל פון דער ענדעציע שרייבט ד"ר י. טהאן אין „באווי דזיענניק" אין אנ'ארטיקעל א. נ. „די וועלט זעהט דאך"...

... די וועלט קוקט אויף אונז, די וועלט זעהט אונז גוט... פוילען ליגט נישט אויף קיין ראבינ-זאן-אינזעל, נאר אין סאמע צענטער פון דער וועלט, און מ'קאן גארנישט טון, מיט וואס מ'זאל זיך קאנ-נען בעהאלטען פאר דער וועלט, אזא בעהאלטען זיך וועט אויף קיין פאל זיך נישט איינגעבען.

און די ענדעציע, אט די, דאכט זיך, פיפיגע ענדעציע גענארט זיך און אנדערע און ערקלערט, אז ס'איז נישטא וואס מורא צו האבען, ווייל די וועלט האט נישט קיין צייט און נישט קיין אינטער-רעס פאר אונז, אז מ'קאן אלזא דא הוליען וויפיל נאר די נשמה גלוסט.

... מיר מאכען אויפמערקזאם אויף דער לא-גיק פון אנ'איינברעכער, צו וועלכער עס בעקענט זיך אויף אנ'עכט ציניש'ן אופן — און אפשר טאקע עכט נאריש'ן — דער ארגאן פון דער ענדעציע.

אזוי איז עס: די לאגיק פון אנ'איינברעכער.

אט שטעהט זיך אזא איינברעכער אויפ'ן רוג פון דער גאס, וואו ער האט זיך אויסגעקליבען א געוועלב אויף צו בעארבייטען און טראכט: מסתם וועט מיר דאך גארנישט פאסירען אין שכנישען הויז רעכטס איז דער סטרוזש געגאנגען אויף א חתונה אדער עפעס עהנליכעס, אין שכני-שען הויז לינקס איז ביים סטרוזש דאכט זיך, קראנק די פרוי. דער פאליציאנט פון רוג שפאצירט גראד אין אנ'אנדער ריכטונג, איך קאן אלזא דרייסט ריזיקירען, נו, [illegible] גאנג ברעכ-אייזענס און אנדערע מכשירים און הויבט אן די מלאכה, דערווייל אבער האט דער איינברעכער געהאט א טעות: די סטרוזשעס פון ביידע זייטען זענען וואך און דער פאליציאנט קומט שנעל צוריק אויף זיין ארט, און דער, ארימער איינברעכער ווערט געכאפט ביי דער האנד.

אזא לאגיק שטעהט נישט נאר עטיש אויף א זעהר „הויכען" ניוואָ, נאר זי איז אויך איינפאך דום אהן א שיער.

ענגלאנד און אמעריקע לעבען און זענען וואך, פון פראנקרייך הערט מען שארפע פראטעסט-שטי-מען. די פובליציסטיק פון דער גאנצער וועלט פערנעהמט זיך מיט די עקסצעסען אין פוילען און פערארטיילט זיי שטארק, אפקעהרענדיג זיך מיט פעראכטונג פון די איינברעכער, און אפילו די אינטערנאציאנאלע פינאנסיערע אטעמט נאך שטארק [illegible] לעבט.

נישט די פאליטישע מלוכה, נישט דאס פא-ליטישע פאלק זענען אין דעם פאל נישט געטרא-פען פון די פראטעסטען, אט דער אמעריקאנער פראטעסט, וועגען וועלכען מיר רעדען, רופט זיך אפ וועגען פוילישען פאלק און וועגען דער פויל-שער מלוכה מיט א נישט בעהאלטענער אכטונג און אפילו מיט הארציגער סימפאטיע. דער שאס צילט און טרעפט גענוי אין איין בעשטימטען אפגע-גרעניצטען ארט, אין אפשניט פון דער ענדעציע, וועלכער איז נישט אידענטיש מיט'ן פוילישען פאלק.

טרויער-הזכרות איז א"י נאך די אומגעקומענע יוד. יונגעלייט

פראגע פון זיכערקייט ווידער אקטועל. — פערביטערונג פון דער העברעאישער פרעסע

ירושלים (יט"א) חוץ די שוין ארעסטירטע 5 בעדואינער האט פאליציי ארעסטירט ווייטערע 4 בעדואינער אונטער דער בעשולדיגונג פון בע-טייליגען זיך אין בעסטיאלישען מארד [illegible] דעם יונ-גען דייטשען ציוניסט יוחנן שטאהל און זיין בעגליי-טערין פרייליין זוהר. צווישען די ארעסטירטע גע-פינט זיך אויך איין עפענדי, וועלכער האט מיטגע-טיילט די פריינד פון די ערמארדעטע, אז פאר א בעלוינונג פון 200 פונט איז ער גרייט ארויסצו-געבען די רוצחים און אנווייזען דאס ארט, וואו שטאהל און זוהר זענען נאך דער רציחה בעהאל-טען געווארען, דער עפענדי שטעהט אונטער'ן חשד פון מיטבעטייליגונג אין אויספיהרען דעם מארד, ד יסומע 200 פונט האבען בעשטימט, העלפט אויף העלפט, די יודישע אגענץ און דער „עד-הלאומי". די יודישע אגענץ האט אויך געשטעלט צו דער דיספאזיציע פון דער פאליציי 20 פונט, וועלכע די לעצטע האט אנאנסירט אלס איהר פרעמיע פאר אויפדעקען דאס געהיימניש פון דער פערשווינדונג פון ביידע יונגע מענשען.

די גאנצע העברעאישע פרעסע פערנעהמט זיך אין ערשטער רייהע מיט דער טראגעדיע שטאהל-זוהר. די פרעסע בעקלאגט זיך, אז אויף דער א"י-פאליציי קען מען זיך וועניג פערלאזען. די פראגע פון יודישער זיכערקייט אין לאנד איז [illegible] גע-ווארען די אקטועלסטע טאג-פראגע. פיל פערבי-טערונג רופט אויך ארויס דער פאקט, דאס יודישע אינסטיטוציעס האבען געמוזט ברענגען די מיטלען אויף פרעמיעס פאר אויפדעקען די פערברעכער, בעת הונדערטער—טויזענדער פונט ווערען גענומען דורך שטייערן, וועלכע געהען אין א בעדייטענדען טייל אויף דער אויסהאלטונג פון דער פאליציי.

אין פיל שוהלען אין א"י זענען פארגעקומען טרויער - הזכרות נאך די טראגיש - אומגעקומענע שטאהל און זוהר.

——=:0:=——

יוד. קאמעראל-טעאטער

אלעע 1-טער מאי 2.

דיר.: דוד צעלמייסטער.

היינט, פרייטאג, 9 אווענד און מארגען, שבת אווענד

גרויסע פייערליכע פרעמיערע! דער גרעסטער רעקארד-שלאגער פון דער היינטיגער צייט

דער אינהאלט פון דער פיעסע האט ארויסגערופען א שטורם אין דער גאנצער וועלט.

זיין ווייב'ס געליבטער!!!

— אין 3 אקטען — מיט געזאנג און טענץ

מיט בערטא זאסלאווסקא און לעאן געטליכערמאן —אין דער— הויפטראלע.

קאלאסאלער ערפאלג! רירענד! שפאנענד! אנציהענד! אמוזירענד! יעדע סצענע אנ'אוצר! יעדעס לידעל א שלאגער!

שבת 12 פריה, א מתנה דער לאדזער ארב.-אינטעליגענץ

א פריהמארגן פארשטעלונג כמעט בחנם 50 גר. און 1 זל.

יעדער קען מיטנעהמען א קינד בחנם!

אהארץ, וואס בענקט

מיט בערטא זאסלאווסקא און לעאן געטליכערמאן

און דאס 8-יאהריגע וואונדער-קינד לאלא אמועל.

שבת, 4 נאכמ. פאפולערע פארשטעלונג פון 80 גר. ביז 2 זל.

קרבנות פון ליבע

מיט בערטא זאסלאווסקא און לעאן געטליכערמאן

יעדער קען מיטנעהמען א קינד בחנם!

רעזשי: ל. געטליכערמאן. טעכנישער לייטער: ד. אריעל. סופלער: ש. לודנער.

אויסערגעוועהנליכער ערפאלג! אויסערגעוועהנליכע פרייזן! שפאט ביליג, ביליגער ווי קינא! קומט און איבערצייגט אייך!

צו מאכט
דורך יודישע קעפ

די ענדעציע האט אנגעהויבען צו שפילען אויף די לעצטע און גלייכצייטיג העכסטע אקארדען.

שוין פינף יאהר ווי זי איז בעזייטיגט פון דער מאכט, ווי זי גאר'ט נאך מיניסטארען-פארשטעלען און זי מוז זיך נעבעך צוקוקען ווי אנדערע טיילען זיך מיט דער מאכט. פערשידענע מיטלען האט זי שוין געפרובט אונטער דער צייט, כדי צוריק צו ערארבערען די מאכט, אבער פון אלץ האט זיך גארנישט אויסגעלאזען.

דרעהען זיך ארום שוין יאהרען די ענדעקישע מנהיגים פוסט און פאס אהן א שטאך ארבייט און קענען קיין זאך נישט דערגרייכען. און דעריבער געפינט זיך די ענדעציע אין קלעם.

די וואהלען צו דעם איצטיגען סיים האבען אפשר אין א קליינער מאס מיטגעהאלפען צו פערגרעסערען דעם שטאנד-בעזיץ פון דער ענדעציע. אבער קיי[illegible]דיגע בעדייטונג האט דאס כמעט נישט, עס איז איהר אין דעם איצטיגען סיים קיין זאך נישט געלונגען און די האפענונגען גיך צו ערקאבערן די מאכט זענען אויך גאנץ פראבלעמאטיש.

די ענדעציע האט, אלזא, געלאזען אין גאנג די לעצטע „ארגומענטען": דורך יודישע קעפ וועט מען אפשר ערקאבערן די מאכט. די ענדעציע ווייס פון איהר לאנג-יאהריגער מענשען-פרעסערישער ערפאהרונג, אז „דאס יודישע פערד'על", האט מאנכעס מאל ערלויבט פערשידענע פארטייען צו דערגרייכען די מאכט: מיינט זי, אז דאס וועט איהר געלונגען אויך אין פוילען.

מיר האבען די טיפע איבערצייגונג, אז די דאזיגע פון בלינדער שנאה בעהערשטע פארטיי האט אין דער ערשטער רייה אין זינען דאס ערקאבערן די מאכט אין פוילען און אז די וויסטע אנטי-יודישע אוואנטורעס זענען נישט מעהר ווי א מיטעל צו דערגרייכען דעם דאזיגען ציל.

דורך ווילדע אנטיסעמיטישע לאזונגען וועט מען ארויספיהרען אויפ'ן גאס די עלעקטריזירטע מאסען, די מאסען, וועלכע זענען אין די איצטיגע שווערע און ביטערע צייטען בעהערשט פון נויט און יאוש — און אט די דאזיגע צוויי שלעכטע ראטגעבער — נויט און יאוש — דארפען עס טאקע מיטהעלפען דער ענדעציע צו פערכאפען די מאכט.

דורכ'ן ארויספיהרען די פינסטערע און צעהעצטע מאסען אויף די גאסען וועט מען דערגרייכען א דאפעלטען ציל: פון איין זייט — וועט מען האקען שויבען, בשעת-מעשה אויך ראבירען קראמען און שפאלטען קעפ; גלייכצייטיג וועט מען אבער אויך דורך אזעלכע וויסטע מהומות קאמפראמיטירען דעם איצטיגען רעזשים כלפי פנים און כלפי חוץ. כלפי פנים וועט מען בעווייזען א גרויסען טייל פון די בירגער, אז די איצטיגע רעגירונגען זענען כלומרשט נישט בכוח איינצוהאלטען די רוה און ארדענונג אין לאנד, און כלפי חוץ — אויפ'ן אינטערנאציאנאלען פארום — וועט מען פון זיך אינגאנצען אראפנעהמען די פעראנטווארטליכקייט פאר די ווילדע מעשים און ערקלערען פאר דער וועלט, אז דאס אלץ איז אנ'אויסדרוק פון אומצופרידענקייט פון די מאסען געגען די יעניגע, וועלכע רעגירען איצט אין פוילען.

דאס איז דער תמצית פון דעם שפיל, וועלכען עס פיהרט די ענדעציע אין פוילען, ווען מ'זאל וועלען אויפ'ן פאליטישען לשון דעפינירען די אידעאלאגיע פון דער דאזיגער פארטיי, וואלטען מיר איהר כאראקטעריסירט אין זין פון איהרע מעטאדען אלס „נאציאנאל-קאמוניסטען". מיר שטרייכען אונטער — נאר לויט די מעטאדען פון דער ארבייט.

די פערביסענע קלאסען-שנאה ווערט דא פערביטען מיט בלינדער נאציאנאליסטישער שנאה, דאס מאנאפאליזירען די פראדוקציאנס-מיטלען פאר איין קלאס — ווערט פערביטען מיט דעם זעלבען מאנאפאל בלויז פאר אנ'אויסדערוועהלטע נאציע, אדער בעסער געזאגט, פאר א פריוויליגירטער גרופע פון דער דאזיגער נאציע, אין נאמען פון די אידעאלען „בוג אי אויטשיזנא".

און די טעטיגקייט פון דער ענדעציע, וועלכע קומט אויף טריט און שריט אין קאלידע איז העכסט שעדליך און פערברעכעריש פון שטאנדפונקט פון דער איבעראליכער קאנסאלידאציע פון דער מלוכה, ווי אויך פון שטאנדפונקט פון איהר טעריטאריאלער גאנצקייט, מחמת עס איז דאך אלעמען גוט בעקאנט ווי ווייט די פויליש-פיינדליכע דייטשע פראפאגאנדע נוצט אויס יעדע איינצעלהייט פון די אקארשט-פארגעקומענע אוואנטורעס און עקסצעסען.

און פון דעם שטאנדפונקט מוז די ענדעקישע פארטיי פשוט בעהאנדעלט ווערען ווי א גרופע פערברעכער, וועלכע האט זיך געשטעלט די אויפגאבע חרוב צו מאכען די פוילישע מלוכה, צו שאפען א פערמאנענטען צושטאנד פון איבעראליכע מהומות, פון העצען איין טייל, כדי אזוי ארום אפצושוואכען דעם איבעראליכען צוזאמענבונד.

און פון דעם דאזיגען שטאנדפונקט דארף מען בעהאנדלען די ענדעקישע פארטיי.

די ענדעציע — דאס איז דער גרעסטער פלאג פון ווידעראויפגעלעבטען פוילען.

א. צינצינאטוס.

דער פאליטישער מאמענט
דער פעלקערבונד איז קנויל פון די געשעהענישען אויפ'ן ווייטען מזרח

אין פאריז האט זיך געעפענט די ספעציעלע סעסיע פון פעלקער-בונד-ראט אויף צו בעטראכטען דעם קאנפליקט צווישען יאפאן און כינע אין ווייטען מזרח. פון זינט דער ראט פון פעלקער-בונד האט אויף דער לעצטע סעסיע אנגענומען א רעזאלוציע, וועלכע פאדערט אויף די צדדים אפצושטעלען די קריגס-אקציעס און צו עוואקוירען זייער מיליטער פון די שטרייט-געביטען, איז די לאגע געווארען נאך מעהר קאמפליצירט. די בעוועגונג פון די יאפאנער אויף מזרח פון מאנדזשוריען געהט ווייטער פאר, די אפעראציעס טראגען אנ'אויסגעשפראכענעם קריגס-כאראקטער. ביים צוזאמענשטויס צווישען די יאפאנער און כינעזער אויפ'ן טייך נאני זענען פון ביידע צדדים געווען גרויסע פערלוסטען. די יאפאנער האבען איינגענומען איינעם פון די וויכטיגסטע סטראטעגישע פונקטען, שוין אין ראיאן פון דער מזרח-כינעזישער אייזענבאהן — ציציקאר. אין כארבין גופא הערשט א גרויסע מהומה, מ'ערווארט דארט גרויסע פאליטישע און מיליטערישע געשעהענישען.

די יאפאנער האלטען ווייטער אין איין בעהויפטען, אז אלע זייערע אפעראציעס טראגען דעם כאראקטער נישט פון א קריג, נאר, אז זיי זענען געצוואונגען צו פערטיידיגען זייערע אינטערעסען, וואס זענען גאראנטירט דורך די אפמאכען מיט כינע, זיי זענען כלומרשט גרייט ארויסצופיהרען זייער מיליטער, אויב די כינעזער וועלען אפהיטען די אפמאכען, וועלען ארויספיהרען זייער מיליטער, וועלען אויפהערען צו באיקאטירען די יאפאנישע סחורות א. אז. וו.

דאגעגען די נאנקינער רעגירונג, אנפאלענדיג שארף אויף די יאפאנער, שטיצט זיך פארמעל אויפ'ן סטאטוט פון פעלקער-בונד און אויפ'ן קעלאג-פאקט און פאדערט אנ'ענערגישע אינטערווענץ מצד דעם פעלקער-בונד.

די פערפלאנטערטקייט פון קאנפליקט ווערט נאך גרעסער צוליב דעם, וואס די כינעזישע און מאנדזשורישע גענעראלען פיהרען זייער זעלבסט-שטענדיגע ליניע. די אנגעזעהענסטע ראלע שפילט פון איין זייט דער גענעראל מא, וועלכער האט געזאמעלט בעדייטענדע כוחות, האט צוריקגעווארפען די יאפאנער אין איין ארט ביים טייך נאני און פיהרט א ברייטע אקציע געגען די יאפאנער. די יאפאנער בעהויפטען, אז דער גענעראל מא געניסט פון אונטערשטיצונג נישט נאר מצד דער נאנקינער רעגירונג, נאר אויך פון די באלשעוויקעס, אז אין זיינע אפטיילונגען געפינען זיך סאוויעטישע אינסטרוקטארען. אז די סאוויעטען שטעלען איהם צו אמוניציע און געוועהר.

א צווייטער כינעזישער גענעראל טשאנג שיי-פען פיהרט זיינע אפעראציעס געגען דעם גענעראל מא און ווערט גערעכענט פאר א פארפאסטען פון יאפאן. די באלשעוויקעס בעהויפטען, אז אין דער ארמעע פון דאזיגען גענעראל געפינען זיך ווייס-גווארדייער, און אז די יאפאנער בענוצען זיך בכלל מיט דער הילף פון די ווייס-גווארדיישע אפטיילונגען פאר זייערע צילען געגען די סאוויעטען.

כדי צו פערלייכטערען פאר דעם פעלקער-בונד זייער רעכטליכע לאגע, בעמיהען זיך די יאפאנער צו שאפען אין מאנדזשוריען און אין מאנגאליען זעלבסטשטענדיגע מלוכות, וואס זאלען זיין אומאפהענגיג פון כינע און זאלען האבען א „פאליטישע בייגונג" צו יאפאן. אין דער דאזיגער ריכטונג האבען די יאפאנער צו פערנאטירען גרויסע ערפאלגען. מוקדען האט זיך ערקלערט פאר זעלבסטשטענדיג, עס געהען אונטערהאנדלונגען וועגען שאפען א מאנדזשורישע מלוכה. איין מיטגליד פון דער אמאליגער מאנדזשורישער דינאסטיע איז שוין אפילו פראקלאמירט געווארען אלס קייזער פון מאנדזשוריען, אבער ער איז דערווייל אויף א געהיימנישפולען אופן פערשוואונדען געווארען.

דער פעלקער-בונד שטעהט אזוי ארום פאר אנ'אויסערגעוועהנליך שווערער און קאמפליצירטער סיטואציע און דערביי מוז ער אפערירען בלויז מיט די פארמעלע יסודות פון זיין סטאטוט און פון קעלאג-פאקט, ווייל קיין אנדערע קראפט האט ער נישט אין זיין רשות.

לויט די דאזיגע דאקומענטען זענען יאפאן און כינע מחויב צו ערלעדיגען זייערע קאנפליקטען אויף א פרידליכען אופן. אבער אין דער צייט, ווען כינע בעשולדיגט יאפאן אין גזלה און רויבעריי, פערופט זיך יאפאן אויף אלטע אפמאכען מיט כינע, לויט וועלכע די יאפאנער האבען געהאט דארט זעהר גרויסע רעכט און פריווילעגיעס. דער באיקאט פון די יאפאנישע סחורות אין כינע, דער פאקט, וואס כינע בויט נייע באהן-ליניעס, די האנדלונגען פון די כינעזישע גענעראלען בעטראכט יאפאן אלס פערלעצונג פון די יאפאנישע אינטערעסען און פון די געשלאסענע אפמאכען.

די בעוועגונג פון יאפאנישען מיליטער האט געמוזט ארויסרופען א גרויסע בעאונרוהיגקייט אין רוסלאנד, ווייל עס קומען אין בעטראכט און עס ווערען בעדראהט די רוסישע אינטערעסען. די יאפאנער ווילען גערעכטפערטיגען זייער אקציע אין צפון-מאנדזשוריען און זיי בעשולדיגען די סאוויעטען, אז זיי אונטערשטיצען כינע און אז זיי מאכען הכנות צום קריג אין מאנדזשוריען. די סאוויעטען לייקענען קאטעגאריש די דאזיגע בעהויפטונג. אזוי האבען מיר די טעג ציטירט דעם אינטערוויאו, וועלכען עס האט געגעבען דעם פארשטעהער פון דער אמעריקאנישער פרעסע אגענטור „יונייטעד פרעס", דער פאלקס-קאמיסאר פאר קריגס-ענינים וואראשילאוו. וואראשילאוו איז ענטשידען ארויסגעטרעטען געגען די בעשולדיגונגען פון יאפאן און האט די בעהויפטונגען וועגען די כלומרשטע סאוויעטישע קריגס-הכנות אנגערופען: „פראוואקאציע פון פאליטישע באנדיטען".

און אט פאר דעם פערפלאנטערטען קנויל פון פאליטישע, מיליטערישע און רעכטליכע אינטערעסען שטעהט דער פעלקער-בונד. און מען מוז זאגען, אז ער שטעהט כמעט מאכטלאז. עס איז געווען א פראיעקט צו שיקען אויפ'ן ארט פון די געשעהענישען א ספעציעלע קאמיסיע. עס איז אבער זעהר נישט וואהרשיינליך, אז אזא פראיעקט זאל צושטאנדקומען, צוליב דעם ווידערשטאנד פון יאפאן. דערווייל פרובען בריאן און אנדערע פיהרענדע פערזענליכקייטען פון פעלקער-בונד-ראט צו שאפען א פארמול פון א קאמפראמיס, לויט וועלכע יאפאן און כינע זאלען אונטער דער אויפזיכט פון פעלקער-בונד זיך קאנען פערשטענדיגען. די פערהאנדלונגען קומען פאר. קיין קאנקרעטען רעזולטאט קאן מען דערווייל נישט פערנאטירען.

פ. פ. ק.

אין לאנד פון „בלוטיגער נקמה"
דער ריקזיכטסלאזער קאמף געגען די באנדיטן אויפן אינזעל קארסיקע

(קארעספאנדענץ פון פאריז)

אין קאמף מיט די זשאנדארמען איז געפאלען דער בעריהמטער קארסיקאנער באנדיט קאוויליאלי. ער האט טייער פערקויפט זיין לעבען: פאר'ן שטארבען האט ער בעוויזען אוועקצולייגען צוויי געגנער זיינע. און מיט דריי טאג שפעטער איז געפאלען איינער פון די לעצטע הערשער פון די באנדיטען, בארטאלי. עס בלייבען נאך ספאדא און עטליכע אנדערע, וועלכע ווערען פון דער זשאנדארמעריע פערפאלגט, ווי ווילדע חיות. פון מארסעל, אויף הידראפלאנען, אונטער דער קאמאנדע פון גענעראל נואא, איז געקומען א ספעציעלער עקספעדיציאנס-קארפוס, אבער ארויספאנגען די באנדיטען, וועלכע טעראריזירען דעם „אינזעל פון שעהנהייט", איז נישט אזוי לייכט. מען מוז זיך רוקען פאראויס מיט גרויס פארזיכטיגקייט, מען דארף בעזוכען יעדער שטיקעלע פון דער „מאקי" (געדיכטע קליינע ביימלעך, מיט וועלכע עס איז בעוואקסען דער אינזעל), אריינקוקען אין יעדע הייל, אין יעדער שטיבעל פון די פאסטוכער. עס זענען געווען צייטען, ווען עס האט קיינער נישט געוואגט צו קעמפען מיט די „באנדיטען פון עהרע", די בעפעלקערונג אליין פלעגט זיי בעהאלטען און עהרען די דרייסטע פערטיידיגער פון די שוואכע און אונטערדריקטע.

אבער די צייטען פון די „עהרען-באנדיטען" זענען פאריבער. דער לעצטער פון זיי איז געווען ראמאנעטי. זיין לעבען איז איינגעהילט אין אן אורעאל פון א לעגענדע. ראמאנעטי איז אומגעקומען דערפאר, ווייל ער האט געוואלט האבען זיין אייגענעם מוניציפאליטעט אין איאטשיא (הויפט-שטאט פון קארסיקע) און זיין אייגענעם דעפוטאט אין פארלאמענט. זיין פאליטישע השפעה איז געווען אזוי גרויס, אז די קאנדידאטען האבען זיך געמוזט ערנסט רעכענען מיט דעם קעניג פון „מאקי". אבער עמיצער האט דעם באנדיט אראפגענומען פון וועג. מען האט געשמועסט, אז ראמאנעטי איז געפאלען א קרבן פון דער פאמיליע מאנטשיני. די ווענדעטע האט נישט לאנג געלאזט אויף זיך ווארטען. ליטענאנט ראמאנעטי בארטאלי איז געקומען אין הויז פון די מאנטשיניס מיט עטליכע געהילפען און האט ערמארדעט דעם אלטען מאנטשיני און זיינע זיהן. אויפ'ן געוויסען פון בארטאלין זענען געפאלען נאך דריי קרבנות.

בארטאלי, ספאדא און קאוויליאלי האבען זיך אנגעקליבען אנ'ארמעע פון לייב-היטערס; די לייב-היטערס האבען ליב אנ'עס און א טרינק צו געבען, און צו דעם דארף מען געלד, א סך געלד און אט האבען די באנדיטען צוטיילט קארסיקע אויף גלייכע טיילען. בארטאלי האט זיך פערפעסטיגט אין דער געגענד פון איאטשי, קאוויליאלי ביים ברעג צווישען טיוטשיא און סאגאנא. ספאדא האט זיך בענומען טשיקאווא. דאן האבען די באנדיטען גענומען ארויסציען פון זייערע אונטערטעניגע געביטען וואס זיי האבען געקענט. אין יולי האבען די צייטונגען פערעפענטליכט א בעפעהל פון דעם באנדיט בארטאלי: ער האט פערבאטען דעם קאנצעסיאנער אלאנדיני צו לאזען זיינע אויטאקארען מיט טוריסטען אויפ'ן וועג איאטשיא—פראפריאבא. מיט צעהן טאג שפעטער האבען די צייטונגען פערעפענטליכט א נייעם בעפעהל: דער פערבאט איז אראפגענומען און די אויטאקארען מעגען שוין פריי אריבערפיהרען טוריסטען, וואו זיי ווילען.

אין קארסיקע האבען אלע פערשטאנען, וואס דאס בעדייט, און אינגיכען זענען בעוואוסט געווארען אויך פרטים פון דעם געשעפטליכען „ראנדעוואו" צווישען אלאנדיני און בארטאלי. זיי האבען זיך בעגעגענט אין א בעוואוסטען האטעל, אין הויז סארטעו. בארטאלי איז געקומען מיט זיין „סוויטע", אין פינף אויטאמאבילען. די באנדיטען זענען, פערשטעהט זיך, געווען בעוואפענט פון קאפ ביז די פיס. אלאנדיני און בארטאלי האבען זיך פערמאכט אין א לעדיגען צימער, ביי דער טיר האט מען אוועקגעשטעלט א זיכערע שמירה, און א האלבער שעה ארום האבען זיך דער קאנצעסיאנער און דער באנדיט בעוויזען אויף דער שוועל און האבען זיך פעסט געגעבען די הענד, עס איז געקומען צו א פערשטענדיגונג. בארטאלי האט נאכדעם בעשטעלט א רעכטיגען אונטערביס מיט שאמפאן, איינגעלאדען צום טיש אלע טוריסטען, וועלכע האבען זיך געפונען אין האטעל, בעצאהלט די רעכנונג און איבערלאזענדיג א קייזערליכען „טרינק-געלד" דער דינערשאפט, רוהיג פערלאזט דאס ארט...

אויפ'ן פערלאנג פון ספאדא איז איבערגעריסען געווארען די פאסט-בעוועגונג צווישען איאטשיא און סאפיניע אויף צוויי חדשים. קאוויליאלי האט אויפגעהאנגען אויף די שיידוועגען פאלגענדע מודעות: „עס ווערט פערבאטען דער יאגד, אהן א בעזונדערער ערלויבניש, אין דעם טאל פון סאגאנא און ליאמאנא", עס האבען געצאהלט די יעגער, די אונטערנעהמער פאר האקען האלץ אין די וועלדער, די האטעל-אינהאבער... דאס אלץ האט ארויסגערופען אין דער בעפעלקערונג א געוויסע אומצופרידענהייט. די סימפאטיע צו די באנדיטען האט אנגעהויבען פאלען. און דעם פערגאנגענעם זומער האט קאוויליאלי געמאכט א פעהלער, בעגאנגען א נארישקייט, וועלכע האט איהם צום סוף צו נישט געמאכט אין די אויגען פון די קארסיקאנער.

עס איז בשעתו געווען אין די צייטונגען געמאלדען וועגען אנ'אומגעוועהנליכען אנפאל אויף דעם טוריסט שטעטעל גוזאנא-לע-בען. דעם 17. אויגוסט, אינדערפריה האט זיך קאוויליאלי מיט זיינע לייב-היטער בעוויזען אין גוזאנא און אנגעהויבען ארומצוגעהען די האטעלען און נעהמען אפצאהל פון די האטעל-אינהאבער און פון די טוריסטען. קיינמאל איז נאך קיין באנדיט אין קארסיקע אזוי בידריג נישט געפאלען. צו ערשט איז ארויסגעגעבען געווארען א בעפעהל: אלע זאלען זיצען אין זייערע צימערען און פאר קיין פאל נישט עפענען קיין פענסטער, נאר איינער, א געוויסער אנטואן גוזאנא האט ארויסגעשטעקט דעם קאפ פון פענסטער און בעקומען א קויל אין קאפ אריין. די באנדיטען האבען נישט ליב קיין פוסטע נייגיריגקייט. אפגענומען דעם „אפצאהל", איז קאוויליאלי רוהיג אוועק.

די דאזיגע טאט האט אין קארסיקע אנגעמאכט א שרעקליכען רעש און עמפערונג. אויפ'ן צווייטען טאג זענען פוסט געווארען אלע האטעלען און קורארטען. די דערשראקענע טוריסטען זענען זיך באלד צולאפען. דאס קאזינא האט מען געמוזט פערמאכען. די אומרוהיגקייט האט ארומגעכאפט אפילו די „מאקי": קאוויליאלי האט בעשלאסען צו פערעפענטליכען א בריף אין דער קארסיקאנישער צייטונג „עריוואכען". דער באנדיט ערקלערט זיין טאט: יעדעס מאל ווען ער פלעגט זיך בעווייזען אין גוזאנא-לע-בען, האט ער בעמערקט, אז זיין בעזוך פלעגט באלד בעוואוסט ווערען דער זשאנדארמעריע. די אינהאבער פון די האטעלען האבען בעקומען אנ'אולטימאטום באלד אפצושטעלען דעם שפיאנאזש. דער שפיאנאזש האט זיך אבער נישט אפגעשטעלט, „דעריבער", פערענדיגט דער באנדיט, „האב איך מיך געלאזט, דעם 17-טען אויגוסט, קיין גוזאנא פאדערען ענטשעדיגונג. אין פענסטער פון איין האטעל האט קאוויליאלי בעמערקט א לופע פון א יאגד-ביקס געווענדעטע אויף איהם... ער האט נישט פערלוירען קיין צייט און אויסגעשאסען."

די דאזיגע ערקלערונג האט קיינעם נישט בעפרידיגט. בארטאלי האט באלד צוגעשיקט אין רעדאקציע זיינס א בריף, אזוי ווי זיין קאלעגע קאוויליאלי שעדיגט די רעפוטאציע פון די קארסיקאנער באנדיטען און ראבירט די טוריסטען, וועט ער פערזענליך זיך מיט איהם אפרעכענען... און דאס האט געשריבען א פערברעכער, וועלכער האט געהאט אויף זיין געוויסען 14 קרבנות.

בארטאלי האט נישט בעוויזען אויסצופיהרען זיין צוזאג. גאנצע בריגאדעס מיט זשאנדארמען זענען אנגעקומען פון מארסעל און זיך געלאזט אין די „מאקי". דער קרייז איז פאמעליך פערענגט געווארען. קאוויליאליען האט מען אלץ ווייטער און ווייטער אפגעשטופט צו די בערג. ענדליך איז געקומען דער ענטשיידענדער מאמענט. דער באנדיט האט געוואלט ארייננארען די זשאנדארמען. צוויי פון די זשאנדארמען זענען געפאלען, איינער איז שווער פערוואונדעט געווארען. אין קאמף איז דערהרגעט געווארען דער באנדיט אליין. מען האט איהם בעגראבען אויפ'ן ארט פון דער בלוטיגער דראמע. עס האט זיך אנגעהויבען אנ'אונבארחמנות'דיגע פערפאלגונג פון זיינע מיטהעלפער. 17 פערזאן, וועלכע האבען געהאלפען דעם באנדיט, זענען ארעסטירט געווארען! נאכדעם איז געקומען די טעלעגראפישע מעלדונג וועגען דעם, אז בארטאלי איז דערהרג'עט. מענשען, וועלכע האבען פערטראטען די טראדיציעס פון די „עהרען באנדיטען" האבען פערלוירען זייער פרעסטיזש, זענען פערלאזט געווארען פון זייערע פריינד.

קארסיקא וועט אבער נישט בלייבען אהן באנדיטען. צו בלוי איז דא דער הימעל, צו הייס דאס בלוט ביי די מענשען. סיי בארטאלי און סיי קאוויליאלי וועלען האבען נקמה-נעהמער. „מאקי" וועט זיי אויפנעהמען, ווי גערוונשענע און ליבע געסט.

א. ס—ס.

Dr. med.

H. LUBICZ

ספעציאליסט פאר הויט-, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43) טעל. 141-32

עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2 און 5–8, זונטאג און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

נייער פאלקסבלאט

לאדז 20 נאוועמבער 1931

נאך א וואכעדיגען טאג

פון
לעא קעניג

צום אַלטען גרויען יודישען לוח איז צוגעקומען נאָך אַ וואָכענדיגער טאָג:

דאָס יאָהר איז דער טאָג פון דער באַלפור־דעקלאַראַציע אין פּאַלעסטינע נישט געפייערט געוואָרען. די ציוניסטען און די יודען בכלל האָבען זיך מיט דעם טאָג נישט געפרעהט ווי מיט אַ נאַציאָנאַלען יום טוב: און די אַראַבער האָבען אין דעם טאָג נישט געפאַסט און נישט געטרויערט.

נאָך אַ געוועהנליכער גרויער טאָג צוגעקומען צום גרויען און אַלטען יודישען לוח.

נאָך אַ יום־טוב ווייניגער, אָדער אפשר דאַרף מען זאָגען: דער איינציגער נאַציאָנאַלער יום־טוב וואָס דאָס מאָדערנע יודישע לעבען האָט געגעבען איז אויך שוין בטל געוואָרען, דער איינציגער נאַציאָנאַל־וועלטליכער יום־טוב.

און דער אַלטער יודישער לוח איז געבליבען בלויז מיט זיינע אַלטע טראַדיציאָנעלע ימים־טובים: קיין נייע זענען שוין נישטאָ.

ס'איז געווען איין טאָג, וואָס מען האָט געוואָלט גלויבען וואָס מען האָט זיך געוואָלט איינרעדען, אַז ער וועט זיין אַ נייער נאַציאָנאַלער יום־טוב לדורות. אַ טאָג פון נאַציאָנאַלען ווידער־געבורט, דער טאָג פון נאַציאָנאַלער אויפלעבונג.

און דער איינציגער טאָג, וועלכער האָט געזאָלט זיין אַ מאָדערנער נאַציאָנאַלער יודישער יום טוב איז שוין אויך בטל געוואָרען, איז שוין גרוי־וואָכענדיג געוואָרען.

דער טאָג איז שוין אין פּאַלעסטינע נישט געפייערט געוואָרען, נישט אויסגעצייכענט געוואָרען, נישט פון די ציוניסטען און נישט פון זייערע פיינד, די אַראַבער.

צי איהר האָט יאָ, צי איהר האָט נישט שטאַרק געהאַלטען פון דעם נייעם יודישען יום־טוב (פון דער באַלפור דעקלאַראַציע), אָבער ווען איהר דערוויסט זיך, אַז דאָס בלעטעל אינ'ם לוח וועט שוין אויך להבא מיט טונקעל גרויער טינט געדרוקט ווערען, ווערט נישט איבעריג פרעהליך אויפ'ן האַרצען.

דאָס נייע יודישע לעבען, די לעצטע צעהנדליגער יאָהרען פון אָנגעשטרענגטער נאַציאָנאַל'ער ענערגיע און אַקטיוויטעט און פון אַזוי פיל ביטערע און שוואַרצע ליידען האָבען הייסט עס נאָך אַלעמען קיין איין נאַציאָנאַלען יום־טוב אונז נישט געגעבען; קיין איין באמת פרעהליכע דאַטע אין אונזער געשיכטע נישט אַריינגעשריבען.

ווען מיר קוקען זיך צו צום לעבען פון אַלע אַנדערע פעלקער — קליינע און גרויסע — זעהען מיר אַז זיי זענען כמעט אַלע מיט נייע ימים טובים בעריייכערט געוואָרען אין די לעצטע יאָהרען: טעג פון שטילשטאַנד, זיג־טעג, בעפרייאונגס־טעג...

אמת, אויך ביי די אומות העולם ווערען זייערע נייע נאַציאָנאַלע ימים טובים ביסלעכוויז אָפּגעבלייכט און אָפּגעווישט; זייערע זיגען האָבען זיך נישט אַזוי זיגרייך אַרויסגעוויזען; און די פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט וואָס מאַנכע פעלקער האָבען געוואונען האָבען זיך אַרויסגעוויזען גאָר נישט אַזוי אידעאַל ווי זיי האָבען זיך פאָרגעשטעלט.

אָבער דאָך האָבען זיי נייע ימים טובים.

און ביי אונז: מיר האָבען געהאַט איין נייעם טאָג, איין נייע פרעהליכע היסטאָרישע דאַטע און: דער טאָג פון דער באַלפור־דעקלאַראַציע איז שוין אַפילו אין פּאַלעסטינע נישט געפייערט געוואָרען.

און ס'איז דאָך געווען אַ טאָג, וואָס האָט אַמאָל דאָ נישט לאַנג צוריק סימבאָליזירט אַ בעפרייט און געזונד יודיש פאָלק, דאָס נאַציאָנאַל יודישע ווידערגעבורט.

פון חוץ לארץ אידשוין אַנגערעדט. אַז אין פּאַלעסטינא האָט מען דעם טאָג שוין נישט געפייערט, זענען שוין דאָס יאָהר אין די גלות־לענדער נישט פאָרגעקומען אַט די גרויסע יום־טובדיגע דעמאָנסטראַציעס לכבוד דער באַלפור־דעקלאַראַציע.

ווי דאָס פאָלק וואָלט מיד געוואָרען פרעהען זיך מיט אַ יום־טוב וואָס האָט אַזוי פיל צוגעזאָגט (מיט אַ האַלבען מויל) און אַזוי ווייניג געגעבען.

מיר קאָנען זיך פאָרשטעלען די שטימונג אין פּאַלעסטינע אין דעם לעצטען טאָג פון דער באַלפור־דעקלאַראַציע, מיט די ביז־איצטיגע יעהרליכע פייערונגען האָט מען דאָך דעם טאָג נישט געקענט אָנפילען מיט אַ לעבעדיגען גרויסען אינהאַלט, נאָך וואָס־זשע אָנגעהן מיט פייערונגען, וועלכע קענען פערוואַנדעלט ווערען אין פייערדיגע פראָטעסטען פול מיט ביטערע פאָרוואורפען?

און איך ווייס נישט, וואָס פאַר אַ ציוניסטישער פיהרער וואָלט איצט געהאַט דאָס האַרץ און דעם מוט צו קומען צו די באַלעוועקער יודען צו די יודען פון איסט בראָדווי און פון די אַנדערע גרויסע „יודישע געטאָס" און זיי זאָגען: היינט איז ביי אונז יום־טוב; דער טאָג פון דער באַלפור־דעקלאַראַציע...

דאָס יאָהר האָבען די פּאַלעסטינער יודען זיך נישט געפרעהט אין דעם טאָג פון דער באַלפור־דעקלאַראַציע, און די פּאַלעסטינער אַראַבער האָבען אין דעם טאָג נישט געטרויערט.

אָדער אפשר האָבען די פּאַלעסטינער יודען שטילערהייט געטרויערט פאַר וואָס זיי קענען שוין מעהר אין דעם טאָג זיך נישט פרעהען.

און די אַראַבער האָבען זיך אפשר געפרעהט—

די גרויסע פּאָליטישע ווירקליכקייט האָט ביידע דעם טאָג נישט טרויערען.

די גרויסע פּאָליטיש ווירקליכקייט האָט ביידע צדדים אויסגעגליכט אין זייער בעציהונג צו דעם טאָג, וואָס האָט צוגעזאָגט צו ווערען אַ גרויסער נאַציאָנאַלער יום־טוב פאַר אַ קראַנק און צובראָכען פאָלק.

און עס קען זיין אַז דער טאָג, ווען די באַלפור דעקלאַראַציע איז דאָס ערשטע מאָל נישט געפייערט געוואָרען וועט ווערען פונקט אַזאַ היסטאָרישע דאַטע ווי דער טאָג אין וועלכען די דעקלאַראַציע איז געגעבען געוואָרען. נישט נאָר אַלס א „זכר לגאולה" נאָר אַלס אַ ווענדע־פונקט אין דער יודישער געשיכטע, אין דער געשיכטע פון דער יודישער פּאַלעסטינא זיכער.

אין דעם נישט אָפּיציעלען ווי אינסטינקטיוען בעשלוס דעם יום־טוב אין אַ וואָכענדיגען טאָג צו פערוואַנדלען, איז דאָ דאָך זיך, אַ אָנזאָג אויף אינערליכער ענטשלאָסענהייט אָנצוגעהן ווייטער מיט דער אַרבייט.

ביז איצט איז דאָס פּאַלעסטינער יודענטום, די ציוניסטישע בעוועגונג געשטאַנען אויפ'ן שיידוועג צווישען ראָמאַנטיק און ווירקליכקייט.

איצט האָבען זיי זיך פערנומען אויפ'ן לאַנגען גרויען וועג פון ווירקליכקייט.

אַ לאַנגער שווערער און שטיינערדיגער וועג אָהן ראָמאַנטיק, אָהן תרועות, פון גאולה, אָהן איין נאַציאָנאַלען יום־טוב אַפילו. דער וועג פון שווערער ניכטערער פראַקטישער אַרבייט.

לאנדאן

א קאפיטעל געשיכטע

פון
אהרן בעקערמאן

שוין אין יאָהר 61 פון אונזער צייט־רעכענונג רופט דער רוימער טאַסיטוס אָן לאָנדאָן, „דער הויפט פלאַץ פאַר סוחרים", און „דער גרויסער מאַרק פאַר האַנדעל און אינדוסטריע" און פאַקטיש קען מען אָננעהמען, אַז לאָנדאָן איז געגרינדעט געוואָרען דורך די קעלטישע שבטים, וועלכע האָבען תמיד אויסגעקליבען אַלס פלאַץ פאַר זייער שטאָט. אַנ'אָרט, וואָס קאָן דינען פון דער נאַטור אויס אַלס פעסטונג. אין צו יענער צייט איז לאָנדאָן טאַקע געווען אַ שטאַרקע פעסטונג. פון צפון זייט איז די שטאָט געווען פערזיכערט דורך אַ גרויסען זומפּ און אַ זעהר גרויסען וואַלד פון מזרח — דורך אַ סך קליינע בערג.

אויך אין דרום איז די שטאָט בעשיצט געווען דורך דער טעמזע און גרויסע זומפּען, און אין מערב — דאָ האָט געפלייצט דער שטראָם פון „פליטריוער", וואָס עקזיסטירט איצט נישט מעהר אָבער אַמאָל האָט דער שטראָם געפלייצט אין מיטען דעם אָרט, וואָס איז איצט אַ וויכטיגער טייל פון לאנדאָן: דורך פערינגדאָן דאָך.

לכתחילה האָט די שטאָט געהייסען „לין דין" וואָס בעטייט אויפ'ן קעלטישען לשון: „אַ שטאָט בּיים טייך", שפּעטער איז דער נאָמען דורך די רוימער געענדערט געוואָרען אויף „לאָנדינישם" און שפּעטער איז דערפון געוואָרען דאָס היינטיגע לאָנדאָן.

די רוימער זענען געווען די ערשטע צו בויען שטאַרקע פעסטונגען, מויערן אַרום דער שטאָט.

אין פינפטען יאָהרהונדערט, ווען די הונען האָבען פערטריבען ד ירוימער פון אייראָפּע איז איינצייטיג מיט פאַריז אויך לאָנדאָן חרוב געוואָרען, און גאַנצע דרייסיג יאָהר איז די שטאָט געלעגען אין חורבות.

פון דעמאָלט הויבט זיך אָן דאָס וואַקסען פון לאָנדאָן, און איהר איבערגעהען אין פערשידענע הענד פון מלכים און דעראָבערער. ערשט ביי דער הערשאַפט פון קעניג אַלפרעד דער גרויסער אין לאָנדאָן געוואָרען דאָס, וואָס זי איז איצט.

אַלפרעד דער גרויסער איז געבוירען אין 849, אלזא צום אָנהויב פון מיטעלאַלטער. ער איז געווען דער בעריהמטסטער אנגלאָ־סאַקסישער קעניג. ער האָט בעפרייט ענגלאַנד פון דענעמאַרק, ער האָט אויפגעבויט לאָנדאָן. און די בעריהמטע אָקספאָרד־אוניווערזיטעט. געשטאָרבען אין 901.

לאָנדאָן האָט זעהר פאַמעלעך פראָגרעסירט אַלס שטאָט ביז איהר איצטיגען מצב. געשטערט האָט דאָס, וואָס די שטאָט איז תמיד געווען די ערשט פון סאַטראָפּען, וואָס האָבען נישט געזאָרגט וועגען וואוילזיין פון דער שטאָט און איהר בעפעלקערונג, נאָר וועגען אייגענעם רויבערישען פראָפיט. די לאָנדאָנער בעפעלקערונג האָט תמיד געדאַרפט קעמפען געגען אויסערליכע שונאים, אַנפאַלער און געגען איהרע אייגענע קעניגען און רעגירער. און אַזוי האָבען די לאָנדאָנער בירגער אין די פערשידענסטע קוואַרטאַלען, וואָס שטעלען צוזאַמען גרויס לאָנדאָן. אין פערשידענע צייטען אויסגעקעמפט זייער בעזונדערע רעכט און געזעצען, מאָנאָפּאָלען, וואָס זיי פלעגען בעקומען פון פערשידענע מאָנאַרכען.

אין פריהערדיגע צייטען איז לאָנדאָן געווען אַ קליינע שטאָט, פערנומען בלויז דעם דיסטריקט, וואָס הייסט היינט: די „סיטי אָף לאָנדאָן", וואָס האָט נאָך איצט אַ גאַנץ בעזונדער רעגירונג מיט אַנ'אייגענעם לאָרד־מעיאָר און בעזונדערע שטאָט־פערוואַלטונג. די „סיטי קאָרפּאָריישן" האַלט זיך פעסט ביי איהרע בעזונדערע רעכט און מאָנאָפּאָלען ווי פון אַמאָליגע יאָהרען, דאָס רעגירונגס־סיסטעם — גענוי ווי מיט הונדערטער יאָהרען צוריק. קאָנסערוואַטיווער גייסט פון לאָנדאָן רעכענט זיך נישט מיט דער צייט.

אַלע איבעריגע דיסטריקטען, וואָס געהערען איצט צו לאָנדאָן, זענען פריהער געווען פאָרשטעט אָדער בעזונדערע שטעטלעך און דערפער. און דאָס איז קיין וואונדער נישט, נעהמענדיג אין בעטראַכט דעם ריזיגען שטח, וואָס לאָנדאָן פערנעהמט ביי היינטיגען טאָג.

.2

עטליכע בעמערקונגסווערטע מאָמענטען אין דער געשיכטע פון לאָנדאָן.

אין 1212 האָט לאנדאן איבערגעלעבט איהר ערשטע שרעקליכע שרפה.

אין 1258 איז דער פרייז פון קאָרן געווען אַזוי טייער, אַז עס איז אויסגעבראָכען אַ הונגער ביי וועלכען עס זענען געשטאָרבען אַריבער צוואַנציג טויזענד מענשען.

און אַ צווייטער שרעקליכער הונגער איז געווען אין די 14־1317. דער פּאַרלאַמענט האָט אַפילו געמאַכט געזעצען צום רעגולירען דעם פערקויף פון שפייז־פּראָדוקטען, אָבער מחנות מענשען זענען פון הונגער געשטאָרבען, טאָג און נאַכט האָבען די בעל־מקברים געאַרבייט ביים ברענגען צו קבורה די טויטע.

און אין אַ צוויי צעהנדליג יאָהר שפּעטער — אין 1348 — הערשט ווידער אין לאנדאן אַ שרעקליכע מגיפה, וואָס איז אַהער און איבער גאַנץ אייראָפּע פערשלעפּט געוואָרען פון אינדיען, די מגפה האָט זיך אַ פּנים איינגיכען איבערגע'חזר'ט, ווייל אין 1361 זענען אין צוויי טעג געשטאָרבען מעהר פון צוויי טויזענד מענשען פון דער מגפה.

אין ד יצייטען פון הענרי 7. און הענרי 8. האָט אין לאָנדאָן געהערשט אַ מערקווירדיגע שווייס־קראַנקהייט פון וועלכער אַ סך מענשען זענען געשטאָרבען.

די צייטען זענען בכלל געווען אומרוהיגע. הענרי 7., וועלכער איז געבוירען געוואָרען אין 1457 איז געווען קעניג פון ענגלאַנד פון 1485 ביז 1509. אַ דאַנק זיין ענערגיע איז צוריקגעשטעלט געוואָרען די געפאַלענע אויטאָריטעט פון די ענגלישע קעניגען.

נאָך איהם איז געקומען זיין זוהן, הענרי 8., געבוירען אין 1491 און אָנגעהויבען קעניגען פון 1509 ביז 1547. ער האָט געפיהרט מלחמות געגען די פראַנצויזען, געהאַט גאַנצע זעקס... ווייבער פון וועלכע צוויי האָט ער גרויסמוטיג געשיקט צום שאַפאָט. און אַט די צייטען האָט זיך אַ סך בלוט געגאָסען אויף די לאָנדאָנער גאַסען, צוליב די מחלוקת מיט די קעניגען.

אין 1586 האָט מען ענטדעקט די גרויסע קאָנספּיראַציע, וואָס האָט געהאַט דעם ציל צו דערמאָרדען די קעניגען עליזאַבעט. און דאָס בעפרייען די קעניגען מאַריע סטואַרט (פון סקאָטלאַנד), וואָס איז געווען די עקס־קעניגין פון פראַנקרייך, אַ דאַנק איהר חתונה מיט'ן קעניג פראַנסואַ 2. און שפּעטער בלייבענדיג אלמנה איז זי געקומען קיין ענגלאַנד און אַריין אין תפיסה דורך דער קעניגין עליזאַבעט — איצט האָט מען געפרובט איהר בעפרייען נאָך 18 יאָהר זיצען פערשפּאַרט. פירצעהן פון די פערשווערער האָט מען געקעפּט.

דערנאָך — אין 1603 — בריעט ווידער אויס אַ מגפה אין לאָנדאָן, וואָס ברענגט אום איבער דרייסיג טויזענד מענשען.

דערנאָך קומט ווידער אַ שווערע צייט פאַר'ן פאָלק. דורך דער הערשאַפט פון קאַרל דעם ערשטען, וואָס הויבט זיך אָן ווידער מיט אַ.... מגפה, וועלכע רויבט ווידער דאָס לעבען ביי אַ 35 טויזענד מענשען.

אָבער אַלע דערמאָהנטע מגפות זענען פערבלאַסט לגבי דעם שרעקליכען יאָהר 1665 ווען די מגפה האָט געדראָהט צו מאַכען פון לאָנדאָן אַ בית־עולם. די מגפה האָט זיך אָנגעהויבען אין דעצעמבער 1864 און האָט נאָך נישט אויפגעהערט אין יאַנואַר 1866! אין די ערשטע דריי חדשים האָט זי זיך נאָר פאַמעלעך פערשפּרייט אָבער קיין שום שוץ־מיטלען האָבען איהר נישט געקענט אָפּהאַלטען. פון מאַי ביז אָקטאָבער 1665 האָט זי אַמשרעקליכסטען געבושעוועט, ביז 8000 מענשען אַ וואָך זענען געשטאָרבען. די סטאַטיסטיק ווייזט אָן אַז אין דעם יאָהר זענען 68.950 מענשען אומגעקומען, סך־הכל זענען געווען אַריבער הונדערט טויזענד קרבנות.

אָבער נאָך אַ גרעסער אומגליק האָט לאָנדאָן געטראָפען מיט דער גרויסער שרפה, וואָס איז בעקאַנט אונטערן נאָמען: „דאָס פייער פון לאנדאן". די שרפה האָט זיך אָנגעהויבען זונטאָג, דעם 2־טען סעפּטעמבער 1666 — אַלזא גלייך נאָך דער מגפה— און געשטיצט פון אַ שטאַרקען ווינט האָט זיך דאָס פייער צושפּרייט אין משך פון 4 מעת־לעת, און ערשט אויפ'ן פינפטען טאָג האָט מען עס געקענט לאָקאַליזירען, אין דער געשיכטע איז קיין גרעסערע שרפה נישט בעקאַנט. דער היזק איז נישט אָפּצושאַצען.

דערנאָך גערט אַ גרויסער שטורם, דעם 26. נאָוועמבער 1703, וואו הונדערטער מענשען זענען אומגעקומען.

פערענדיגט ווערען די צרות מיט אַ שווערען, פראָסטיגען ווינטער אין יאָהר 39־1740. דער פראָסט האָט געהאַלטען אָהן אויפהער פון דעצעמבער ביז מערץ, די טעמזע איז געווען איינגאַנצען געפרוירען, און איז געוואָרען אַ שפּיל־פּלאַץ פאַר ליבהאָבער פון גליטש....

די רעגירונגס־צייט פון קעניג זשאָרזש דער צווייטער האָט פערבעסערט דעם מצב פון לאנדאן, אין 1760 זענען די מעהרסטע שטאָט־טויערן אַראָפּגעריסען געוואָרען און אַ סך גאַסען פון דער סיטי זענען אויסגעבעסערט געוואָרען

.3

ווי האָט לאנדאן אויסגעזעהען אין די ווירטערדיגע צייטען?

וועגען לאנדאן אין נייכצעהנטען יאָהרהונדערט געפינען מיר נאָטיצען ביי טשאַרלז דיקענס אין זיין ראָמאַן „צוויי שטעט", וואָס בעהאַנדעלט די רעוואָלוציע עפּאָכע אין פראַנקרייך און אין ענגלאַנד. ער דערצעהלט אויף איין אָרט:

„אויף טעמפּעלטויער פלעגט מען ביז 1871 אַ רויסשטעלען פאַרן פּובליקום די אָפּגעהאַקטע קעפּ פון די צום טויט־פערמשפּטע, זיי פלעגען וואַרפען אַ שרעק אויף די לאנדאנער איינוואוינער,

פאַרוואָס פלעגט מען פער'משפּט'ען צום טויט?

„מען האָט געטויט פאַר פעלשונגען — דערצעהלט ווייטער דיקענס. פאַר [illegible] וועכ[illegible]: פאַר עפענען פרעמדע בריף, פאַר גנבענען פירציג שילינג מיט זעקס פּענעס; מען האָט געטויט אַ גאַסען־יונג, ווען מען האָט געגעבען אָפּצוהיטען אַ פערד און איהם איז דערווייל איינגעפאַלען אַליין צו פּרובירען רייטען, אַ מאַכער פון פאַלש געלד, ווען ער האָט אַפילו געמאַכט בלויז איין שילינג — מיט איין וואָרט, פאַר אַלע נאַרישקייטען".

„מען קאָן אָבער נישט זאָגען — בעמערקט ווייטער דיקענס — אַז דאָס האָט פערקלענערט די צאָהל פערברעכער, גיכער האָט עס פערגרעסערט"...

און דיקענס בעמערקט, אַז דעמאָלט איז בכלל געווען זעהר אומזיכער, רויבערייען זענען געווען אַ געווען זעהר אומזיכער. רויבערייען זענען געווען אַ טעגליכע דערשיינונג, געוויס וועלכען די פּאָליציי איז געווען מאַכטלאָז....

אַזוי איז עס געווען אין דיקענסעס צייטען. און נישט בעסער איז עס אַ פּנים אויך איצט, ווען איך מאַך מיין בעזוך אין דאָזיגען לאנדאן.... אַט האָט מען אין לעצטען זונטאָג אויסגעליידיגט כמעט אַ גאַנצע גאַס מיט הייזער אין סאַמע צענטער פון לאָנדאָן, און ווען פּאָליציי איז געקומען, האָט דער קאָמיסאַר געזאָגט:

„אַוודאי, אַז די שלעסער זענען געווען צו שוואַך צו פערהיטען פון גנבות"...

— — — — — — — — — — —

איך האָב זעהר ווייניג אָנגעוואָרפען עטליכע שטריכען צו דער געשיכטע פון לאנדאן אַלס שטאָט, ביז איהר היינטיגען מצב אַלס די גרעסטע וועלט־שטאָט מיט אַנ'אַכט מיליאָניגע בעפעלקערונג, היינט פערמאָגט לאנדאן נישט קוקענדיג אויף אַלע פּאָגעס, וואָס פערשוואַרצען איהר פּנים, איהר בעזונדערען אייגענאַרטיגען חן. אַ סך אינטערעסאַנטע זאַכען, זענען דאָ צו זעהען, ווי אין יעדער גרויסער שטאָט, מיט איהר ליכט און שאָטען.

דער מהרש״א

צו זיין 300־סטע יאָהרצייט

פון

הרב דוד יאַדמאַז

אין יאָהר שכ״ה (1565) איז געבוירען געוואָרען דער בערימטער קאָמענטאַטאָר רבינו שמואל אליעזר, צו זיין גאונ׳ישען פאָטער ר׳ יהודה הל״י פון קראקא, פון די משפחה פון רבי עקיבא הכהן בשיא אין אובאן.. אַנ׳אייניקעל פון רבי יהודה החסיד, דער מחבר ספר חסידים.

פון דער מוטערס זייט האָט געשטאַמט דער מהרש״א פון די משפחה פון פאָפּולערסטען גאון און בעל מופת מהר״ל מפּראָג.

דער מהרש״א האָט אַרויסגעוויזען אין זיינע קינדער־יאָהרען אויסערגעוועהנליכקייטען. זיין זכרון איז געווען זעהר שטאַרק, אַז ער האָט איינמאָל געזעהען אַ נייעם חידוש אַ נייעם ספר, האָט ער געדענקט בעל פה. זיין שאַרפזיניגער מוח האָט גע־שמ׳ט אין גאַנץ קראקאווער געגענד. צו 3 יאָהר האָט ער שוין געלערענט חומש מיט פּירש״י, תנ״ך. צו 5 יאָהר האָט ער געלערענט משניות, גמרא מיט תוספות. אַלע קראָקאווער מלמדים האָבען מורא געהאַט מיט איהם צולערנען.

אַלט־ווערענדיג 13 יאָהר, צו זיין בר־מצווה, האָט ער געמאַכט אַ סיום אויף גאַנץ ש״ס. זעהר אַ שאַרפען דרוש אין פלפול האָט ער געזאָגט לכבוד זיין בר־מצווה און לכבוד סיום הש״ס. ער איז גע־וואָרען בעש׳מט אַלס טאַלאַנטפולער דרשן און מפלפל. די קראקאווער גאונים און לומדים, וואָס האָבען בייגעוואוינט די דרשה זענען ענטציקט און איבערראַשט געוואָרען, הערענדיג די גאונ׳ישע חדו־שים פון 13־יעהריגען עילוי.

זיין התמדה איז געווען אויסערגעוועהנליך, גאַנ־צע טעג און גאַנצע נעכט, האָט ער פערברענגט אין די תורה. די גרעסטע גאונים אין יענעם קאַנט האָ־בען איהם געשעצט און רעספּעקטירט. ער איז גע־רופען געוואָרען: דער קראקאווער עילוי, אויך „שמואל הרואה״, ווייל וואָס ער האָט געזעהן, האָט ער עס געדענקט.

אין זיינע קינדער־יאָהרען האָט ער געקענט בעל פה, תנ״ך, משניות, תלמוד בבלי, ירושלמי, תוספתא, ספרא, ספרי, מכילתא, מדרשים אז״וו.

מיט עטליכע יאָהר שפּעטער, האָט דער בריס־קער רב, הגאון ר׳ משה ליפשיץ איהם גענומען פאַר אַנ׳איידעם. זיין שמחה איז געווען זעהר גרויס, אַז ער האָט זוכה געווען צו נעהמען אַזאַ גאון און צדיק פאַר אַנ׳איידעם.

ווען זיין שווער איז נפטר געוואָרען, האָט זיך זיין שוויגער בעזעצט אין פּויזען, זי איז געווען זעהר רייך, זי האָט אין פּויזען געעפענט אַ ישיבה פאַר איהר איידעם. איהר איידעם איז געווען ראש ישיבה. טויזענדער תלמידים האָבען געלערענט אין די ישיבה. די שוויגער האָט אויסגעהאַלטען די גאַנ־צע ישיבה, זי האָט געגעבען די תלמידים עסען און טרינקען, יעדער תלמיד האָט געהאַט אַ שלאָף־צימער מיט אַלע איינריכטונגען.

דער מהרש״א, זעהענדיג דאָס געטריישאַפט פון זיין שוויגער צו דער ישיבה, האָט ער זיך מתיחס געווען און זיך עפענטליך פאַרגעשטעלט און זיך אונטערגעשריבען אָפטמאָל „שמואל אידעלס״ (דער שוויגערס נאָמען).

אין יאָהר ש״ב (1590) איז ער איינגעלאַדענט געוואָרען אויפ׳ן קאָנפערענץ פון ד׳ ארצות פוילען, וועלכער איז פאַרגעקומען אין לובלין. דעמאָלט איז בעטראַכט געוואָרען וועגען די תקנה, וואָס איז בע־שטימט געוואָרען אין יאָהר שמ״ז אויפ׳ן ירידו גראַמניץ, אַז קיין רב זאָל נישט זיך אינטערעסירען אויפגענומען צו ווערען דורך געלד. מען האָט דאַן אַרויסגעגעבען אַ שאַרפען איסור, אַז קיין רב זאָל נישט געבען קיין געלד אין די שטעט אויפגענומען צו ווער־ען. דער מהרש״א האָט זיך אונטערגעשריבען: „הק׳ שמואל אידלש ב״ר יהודה הלוי״.

ווען זיין שוויגער איז געשטאָרבען, האָט ער נישט געהאַט די מעגליכקייט ווייטער די ישיבה צו פיהרען, איז ער געצוואונגען געווען פונאַנדערצור־לאָזען די ישיבה און האָט זיך מיט יעדען תלמיד פריינדליך און ליבליך געזעגענט און געוויינט, וואָס ער פערלאָזט זיי.

אין יאָהר שע״ה איז ער אַרויסגערופען געוואָ־רען קיין כעלם אַלס רב און ראש־ישיבה. דאָרט האָט ער געפיהרט זעהר אַ רייכע ישיבה.

אָבער די לובלינער קהלה האָט זיך באַלד צו איהם געווענדעט, ער זאָל איבערנעהמען דעם כסא־הרבנות אין לובלין, אויף דעם אָרט וואו עס איז געווען אַ מקור פון תורה. דער מהרש״א האָט איבער־גענומען דאָס לובלינער רבנות.

שפּעטער איז דער טיקטינער קהלה געלונגען אויפצונעהמען דעם מהרש״א אַלס רב. פון טיקטין איז דער מהרש״א אויפגענומען געוואָרען מיט גרויס כבוד אין אָסטראָה־וואָלין.

די לעצטע יאָהרען האָט דער מהרש״א פער־ברענגט אין אָסטראָה־וואָלין. דאָרט האָט ער גע־פיהרט די גרעסטע ישיבה פון גאַנץ פוילען, דאָרט האָט ער געפיהרט אַ שטיל, רוהיג לעבען.

דער מהרש״א איז געווען אַ גרויסער מפרש. דער מהרש״א איז בעקאַנט ביי יעדען מיט זיין חדוש, הלכות אַגדות אויף גאַנץ ש״ס אויף יעדען בלעטעל בעזונדער זיין לאָגישער קאָמענטאַר.

אין די חדושי אגדות איז ער מפרש אָפטמאָל איינפאַכיג, פשוט.

דער יסוד דער גרונדשטיין, פון די דרשנים איז דער מהרש״א.

ער איז מפרש טייל אגדות הש״ס לויט׳ן פי־לאָזאָפישען זין. ער האָט געשעצט און געאַכטעט די וויסענשאַפט, וואָס זענען נויטיג און נוצליך פאַר דעם תלמיד־חכם, פונקט ווי מעהל איז אַ הקדמה אַ פאַרברייטונג צום ברויט.

דער מהרש״א איז געווען בעקאַנט אַלס גרוי־סער עני׳ ושפל־רוח, גוט־האַרציג, זיין נדיבות האָט גע׳שמ׳ט אויף דער גאַנצער וועלט. אויף די טירען פון זיין וואוינונג האָבען געהאַנגען גרויסע שילדען מיט אויפשריפטען: „בחוץ לא ילין גר, דלתי לאורח אפתח״ (אויף די גאַס האָט קיין פרעמדער נישט גענעכטיגט. מיינע טירען האָב איך געעפענט אַ־ריינצונעהמען דעם רייזענדער).

זיינע טירען זענען געווען אָפען ביי טאָג און ביינאַכט, אַ גרויסע קוך איז ביי איהם געווען, גרוי־סע קעסלען עסען איז דאָרט געווען. ברויט מיט פערשידענע עסענוואַרג, מאכלים טובים, פריי פאַר אַלע, ווער עס איז אַריינגעקומען הונגעריג איז אַ־רויס זאַט.

אַלע אָרימעלייט האָבען געצויגען קיין אסטראָה וואָלין צום מהרש״א, ווייל דאָרט האָבען זיי בעקו־מען עסען און טרינקען און שלאָפען. דער מהרש״א אַליין האָט דערלאַנגט עסען און טרינקען, און האָט געבעט די בעטען פאַר אַלע אָרימעלייט און צו־געגעבען יעדען אָרימאַן אַ שיינע נדבה.

פיל לעגענדעס, וואונדערבאַרע מופתים ווערען דערצעהלט פון איהם.

ה׳ כסלוו, שנת שצ״ב איז נפטר געוואָרען דער מהרש״א, זיין הייליגער קערפער ליגט אין אָסטראָה

אקראַנץ פּערל פון תלמוד און מדרש

געזאַמעלט און בעאַרבייט פון אברהם שלעזינגער

ווען מיר זענען נאָך קליין געווען, האָט מען אונז געהאַלטען פאַר גאַנצע מענשען. איצט, אַז מיר זענען עלטער געוואָרען, האַלט מען אונז פאַר קינדער. (בבא קמא צ״ב).

* * *

ווען דער שלעכטער קריגט די מעגליכקייט צו טון שלעכטס, מאַכט ער קיין אונטערשיד נישט, פון גוטען און שלעכטען.

(בבא קמא ס׳).

* * *

אַזוי ווי די מוטער, אַזוי איז די טאָכטער. אַזוי ווי די טאָכטער, אַזוי איז די מוטער, ווער־באַכ׳ן גאָרטען קאָן מען וויסען דעם גערטנער.

(ירושלמי סנהדרין ב׳).

*

ווען אַ מענש טוט אַ עבירה איינמאָל און באַכאַמאָל, ווערט שוין דאָס ביי איהם ווי אַ היתר.

(יומא פ״ו).

* * *

ווי נאָר אַ מענש קומט אָן צו לייטען, ווערט איהם דאָס פנים פערענדערט.

(ברכות ו׳).

* * *

זאָל בעסער די ערד מאָגער ווערען, איידער דער איינהאַבער פון די ערד זאָל מאָגער ווערען.

(בבא מציעא ק״ד).

* * *

„זאָל דער דין דורכלערען דעם באַרג״. דאָס מיינט, אַז דאָס געזעץ מוז זיין אַזוי שטרענג, עס זאָל זיך פאַר דאָס שווערסטע נישט אָפּהאַלטען.

(יבמות צ״ב).

* * *

ווען עס קומט צו דיר אַנ׳אורח, דאַרפסטו איהם אָננעהמען בכבוד און אַגב — חושד זיין.

(דרך ארץ ה׳).

* * *

עס זענען דאָ פיל, וואָס ווילען געבען און האָ־בען נישט. און עס זענען אויך דאָ פיל, וואָס האָ־בען און ווילען נישט געבען.

(חולין ז׳).

* * *

עס זענען פאַראַן מענשען, וואָס האָבען ליב פיין צו רעדען, אָבער נישט פיין צו טון.

אויף דעם האָט שלמה המלך געזאָגט:

„בעסער נישט צוזאָגען, איידער צוזאָגען און נישט געבען״.

(חגיגה י״ד).

* * *

איינער קאָן געפינען פערגעניגען.
אין דער שיסעל,
אַ צווייטער — שמחה אין פלעשעל
אָבער „והכסף יענה את הכל״ —
ווער עס האָט געלד — דער האָט די וועלט
באַר דער, וואָס האָט די מאה
האָט די דעה.

(קהלת י׳, י״ט).

מיין שרעק פאַר דעם „ענדעק״ — שלום ברוך

דערצעהלט פון אַ דערשראָקענעם יוד

פון י. אַבערזשאַנעק

אי, הערט איהר, רבותי, האָב איך עס געהאַט אַ וואָך! אי, האָב איך עס איבערגעלעבט טויט־שרעק! ווען איך בין אַ יודענע וואָלט איך זיכער בע־קומען אַ „נאַפּאַד״... נאָך גוט, וואָס איך בין בטבע אַ געזונדער מאַנספּערשוין.

שייך צו זאָגען: געזונד. קיין גאַנץ געזונדער בין איך אַפילו נישט. דאָקטוירים רעדען מיר אַפילו איין אַז ביי מיר פייפט איין לונג, און אַז דאָס האַרץ איז ביי מיר אַביסעל „ראָשעזשעט״, אַנדערע זאָגען, אַז איך האָב אַ צעשפּאָלטענעם מאָגען מיט אַ „פאַר־וועגקשאָנע״ לעבער. זיי הייסען מיך שלינגען פּילען און עסען „פּאָוויעטשע״. נאָר ווער הערט זיי? ווען איך זאָל פאָלגען, וואָס דאָקטוירים זאָגען, וואָלט איך לאַנג שוין געווען אַנ„אַביוואַטעל״ פון קאַלינ־סקי׳ס רעזידענץ...

איין גליק האָב איך, וואָס איך בין אַ „געזונ־דער״ מאַנספּערשוין, ווען נישט וואָלט איך זיכער געשטאָרבען פון שרעק...

און אַלץ צוליב וואָס? אַלץ צוליב די סטודענ־טען ימח שמם! אַלץ צוליב די ענדעקעס — אַ מהומה זאָל אויף זיי קומען — גזאַטע זיסער!

אָנגעהויבען האָט עס זיך דעם היינטיגען שבת; איך קום אַהיים פון דער שוהל, זאָגט צו מיר מיין בנ׳אַק: טאַטעשי, גיכער, מאַך היינט בקיצור, איך דאַרף געה ןאין דער גאַס אַריין.

— וואָס איז דאָס היינט אויף דיר אַזאַ איילע־ניש? — פרעג איך מיין בנאָק — שוין ווידער אויף אַ מעטש? השנית, ווער געהט עס היינט אין דער גאַס אַריין? דו ווייסט נישט, אַז די סטודענ־טען גרייטען זיך היינט אויף אַ „וויסטעמפ״?

— אָט, טאַקע דערפאַר — ענטפערט מיר מיין בנאָק — מוז איך געהען אין דער גאַס אַריין. וואָס מיינט דער טאַטעשי — שטעלט ער זיך אַוועק אין אַ באַפאַלען־פאָזע — אַז היינט זענען די אַמאָליגע צייטען, ווען דער יוד האָט אונטערגעשטעלט די פּלייצעס פאַר יעדען שאַרלאַטאַן, און פון יעדען אויסוואורף זיך געלאָזט שפּייען אין פּנים? היינט זענען דאָ גליינע יודען מיט ברייטע פּלייצעס און מיט פעסטע, מוסקולירטע ידיים. די אַמאָליגע צייטען פון „הקול קול יעקב והידים ידי עשו״ זענען שוין אַוועק. היינטיגע יודען האָבען „ידיים״ וואָס זענען צו יעדע מינוט גרייט צו פערטיידיגען דעם יודישען כבוד און די יודישע רעכט. די צייטען פון וויינען און תהלים־זאָגען געהערען שוין צו דער פערגאַנגענהייט — גע נוג פחדנות — די ידיים האָבען דאָס וואָרט!...

נאָך דער „לעקציע״ האָט מיין בנאָק זיך גע־זעגענט והילד איננו.

— און וואו געהסטו הערשעלע? — פרעג איך מיין יונגסטען תכשיט.

— איך דיי — האָט ער געענטפערט — ווי אַלע מיינע טאַלערען דייען. טאַטעשי וויים נישט, אַז די הולידאַנעס ווילען מאַכען עקצעסען אויף יודישע אַטאַדעמיטערס! איך, בערעלע, מאָטעלע, משה׳לע, לייבעלע און דאָדעלע — אַלע שטראַמע יייען האָבט אין די דאָס אַריין. זאָל נאָר איין הוליהאַן מאַכען איין עקצעס, עלען מיר זיי פערטיפען — איי עלען מיר טיפען! אָט אַזוי, אָט אַזוי.. אָט אַזוי...

דאָ האָט דער קליינער „העלד״ גענומען בעווייזען ווי אַזוי ער וועט קופּען, פערשטעהט זיך, אַז פון דער שטוב איז נישט געבליבען קיין איין גאַנץ גלאָז, קיין איין גאַנצער טעלער. ער האָט געבושעט וועט און געקאָפּעט, בעת מעשה זענען אַלע געווען כוליגאַנעס. דער שפּיגעל פון דער גאַרדעראָבע־שאַנק איז געווען אַ כוליגאַן״, און מיט איין זעץ האָט ער דעם שפּיגעל צוטראַסקעס אויף שטיקלעך. דער צוויי־טער „כוליגאַן איז געווען די לאָמפּ. ס׳יום־טוב׳דיגע געפּעס, און טאַמער האָב איך איהם געוואָלט איינ־האַלטען, בין איך אַליין אויך געווען אַ „כוליגאַן״.

דאָס איז געווען פערגאַנגענעם שבת, אָבער דאָס ריכטיגע איז ערשט געווען מיט אַ טאָג שפּעטער — זונטאָג, הייסט עס;

דעם זונטאָגדיגען טאָג וועל איך געדענקען ווי לאַנג איך וועל לעבען.

זונטאָג אינדערפריה האָב איך אין אַ געשעפט ליכען ענין, געדאַרפט פאָהרען קיין וואַרשאַ. דער־זעהט מיין ווייב, אַז איך גרייט מיך אין וועג אַריין, האָט זיך מיר גענומען בעטען: משה בער, געדענק אין גאָט. אין אַזאַ צייט לאָזט דו זיך אין דער [illegible] אַריין? ביי אַזעלכע ראָזרוכעס״ פאָהרט מען אַוועק פון דער היים? וואָס וועסטו טון, אַז ס׳וועט דיך „פּאַטשאַפּיען״ אַ סטודענט אויפ׳ן וועג?... פאָלג מיך משה בער, — האָט זי זיך ביי מיר געבעטען — לעג אָפּ די נסיעה, אַז די סטודענטען וועלען זיך „אויספּאָקאָיען״, וועסטו פאָהרען וואו דו וועסט ווע־לען.

מיין ווייבס רייד זענען מיר געגאַנגען אין קאָפּ אַריין. וואָס וועל איך טאַקע טון, אַז ס׳וועט מיך „פּאַטשאַפּיען״ אַ סטודענט? ווי לאָזט מען זיך טאַקע אַרויס אין דער וועלט אַריין אין אַזאַ „ראָזרוכע״? — מ׳איז דאָך ווינגעשטעלט מיט׳ן לעבען. האָב איך מיך אָבער דערמאָנט, אַז מיין בנ׳אַקס לעקציע. אַז היינט זענען אַנדערע צייטען. מ׳דאַרף נישט אונ־טערשטעלען די פּלייצעס פאַר יעדען שאַרלאַטאַן. מען דאַרף זיך נישט לאָזען פון יעדען אויס־וואורף שפּייען אין פּנים. בפרט נאָך אַזאַ געזונדער מאַנספּערשוין ווי איך, האָב איך נישט לאַנג גע־טראַכט, אײַנגעפּאַקט דאָס יודישע געוועהר — דעם טלית און תפילין — הייסט עס, געזעגענט זיך מיט מיין ווייב און קינדער און אַוועק צו דער באַהן.

צום גליק בין איך אַריין אין אַ לעדיגען וואַגאָן. האָב איך זיך בוייט צולעגט מיט מיין באַכאַוש, און האָב געדאַנקט השי״ת, וואָס איך בין אַליין אין וואַ־גאָן. וואָס עס פאָהרען נישט נאָך יודען, מ׳וועט מיך נישט פרעגען צו וואָס איך פאָהר, וועגען וואָס איך פאָהר און וואוהין איך פאָהר. מ׳וועט נישט רעדען וועגען פּאָליטיק און וועגען די היינטיגע געשעפטען כ׳וועל נישט הערען זיפצען און קרעכצען — געלויבט השי״ת אַז איך פאָהר אַליין.

נאָר אַז ס׳איז נישט בעשערט, העלפט נישט קיין חכמות. אַז ס׳איז מיר בעשערט געווען, אַז איך זאָל האָבען שרעק און האַרצקלאַפּעניש קומט עס אין וואַגאָן אַריין.

געווען איז עס אין קאַלושעק. קומט אַריין אין מיין וואַגאָן אַריין אַ פערשוין מיט אַ טעקע. מילא אַ טעקע ווי אַ טעקע, וועלכער יוד איז עס היינטיגע צייטען נישט געוואוינט צו אַ טעקע? מיר זעהען דאָך די „טעקעס״ גאַנצע טעג, איז אָבער די מעשה, וואָס אַ חוץ דער טעקע, האָט ער אויך געטראָגען אַ גראָבען שטעקען. דערזעהענדיג יעדעם „מקל״ איז מיר פינסטער געוואָרען פאַר די אויגען — עפּיס איז מיר דער „מקל״ נישט געפעלען געוואָרען. וועגען די דאָ זיגע שטעקענס האָב איך געלייענט אין די צייטונגען אַז זיי האָבען אַ טבע צו קריכען אויף די יודישע פּלייצעס...

דער פערשוין מאַכט זיך „וויגאָדנע״, טוט אויס דעם פעלץ, דעם קאַפּעלוש, און שלים שלימזל זעצט ער זיך אַוועק פונקט געגענאיבער מיר, גיט מיך אַ מעסט אָפּ פון קאָפּ ביז פיס און ציהט אַרויס [illegible] צייטונג פון דער טאַש, און וואָסערע צייטונג, מיינט איהר האָט ער אַרויסגענומען? — אַ גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ״

— שוין, איצט איז די מעשה פערטיג — האָב איך מיר געטראַכט. אַ פערשוין מיט דער טעקע, מיט אַ „מקל״ וואָס האָט ליב צו קריכען אויף יודישע פּלייצעס, מיט אַ „גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ״, צי מער איך שוין בעצייטענס אָנהויבען אָפּזאָגען ידוי...

דאָס האַרץ האָט גענומען מיר קלאַפּען ווי ביי אַ גזלן די לונג האָט מיר גענומען פייפען ווי אַ פאַבר־ריקדסירענע ביי אַ שריפה. דאָס [illegible] זיך גע־נומען וואַרפען, ווי עס וואָלט געוואָלט מאַכען פּליטה פון האַרץ־קאַסטען אַרויס. כ׳האָב געפיהלט, אַז די לעבער וואַקסט פון מינוט צו מינוט, און ווען איך בין אַ יודענע, וואָלט איך באַלד בעקומען אַ „נאַפּאַד״ נאָך גוט וואָס איך בין אַ געזונדער מאַנספּערשוין...

איך האָב געזוכט אַנ׳אָרט וואו צו אַנטלויפען, אָבער וואו לויפט מען, אַז דער [illegible] לויפט ווי שיידעם וואָלטען איהם געיאָגט. איך זיץ און שווייג [illegible] רעדער לויפען מיר פאַר די אויגען. איצט דערמאָן איך זיך אין מיין ווייב, ווי זי האָט זיך ביי מיר געבעטען ווי ביי אַ גזלן: משה בער, וואָס וועסטו טון אַז ס׳וועט דיך פּאַטשעפּיען אַ סטודענט? און ווי זי וואָלט דערביי געשטאַנען, אַזאַ מחבל מיט אַזאַ „מקל״ און מיט אַ „גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ״ צו — וואָס טוט מען וואָסערע עצה גיט מען זיך? אפשר שרייען? אפשר מאַכען אַ געוואַלד? פאַרוואָס זאָל איך שרייען, פאַרוואָס? ער טוט מיר דען עפּיס שלעכטס? ער קוקט דאָך [illegible] נישט אויף מיר? אי, ער האָט אַ „מקל״ און לייענט אַ „גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ״? זאָל ער לייענען אויפזעצענדיג — וועמען אַרט עס, ווע מען?

אַז ס׳אַרט מיך ווידער נישט, טאָ פאַרוואָס האַקט מיר אַ צאָהן אין אַ צאָהן? פאַרוואָס פּלי־הען מיר שוואַרצע רעדער פאַר די אויגען? פאַר־וואָס זעצט מיר דאָס האַרץ, און פאַרוואָס וואַקסט מיר די לעבער פון מינוט צו מינוט? איך בין דאָך עפּעס אַ „געזונדטער״ מאַנספּערשוין? ס׳איז דאָך היינט אַ וועלט, וואָס יודען טאָרען נישט ציטערן פאַר יעדען אויסוואורף!...

איך האָב מיך געפּרובט בערוהיגען, אָבער דאָ נעהמט דער פערשוין אַרויס אַ פען־מעסערל פון דער קעשענע.

— שוין, איצט מעג איך מיך אָפּגעזעגענען — האָב איך מיר געטראַכט — אַ מעסערל אויך, איז דאָך שוין דער קאָמפּלעט פערטיג...

דער פערשוין נעהמט דאַן אַרויס [illegible]עפּעל, שיילט איהם אָפּ, און שניידט זיך שטיקלעך אין מויל אַריין.

— דאָס איז אַלעס אויף פּוץ — האָב איך מיר געטראַכט. דאָס מאַכט ער אַלץ דעם קונשטעל. ער מיינט נישט דעם עפּעל. דאָס פּרובט ער מסתמא דאָס מעסער, צי עס שניידט גוט.

אָבער איין זאַך, האָב איך נישט געקענט פער־שטעהען; אַ גוי, אַנ׳ענדעק, וואָס לייענט די גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ״ מיט אַזאַ עכט יודישע באָז — אַנ־אמת׳ע קוגעל־באָז, און ווי קומט צו אַנ׳ענדעק

(ווייטער זעה 11־טע זייט)

בייגעלמ[illegible]ג'ס טעות

וועגן דעם בעקאַנטן קאָמפּאָזיטאָר בייגעל־מאַן דערציילט מען אַזאַ מעשה:

זיצענדיג איינמאָל מיט אַנ'אַרטיסטקע ביי אַ בלאַט נאָטן, איז ער מיט איינמאָל שטאַרק בלאַס געוואָרן.

— וואָס איז אייך, הער קאָמפּאָזיטאָר? — האָט איהם געפרעגט די אַרטיסטקע.

— דאַכט זיך מיר — האָט ב. געענטפערט — אַז איך האָב בעקומען אַ פּאַראַליז.

— פון וואַנען דרינגט איהר דאָס? — האָט זיך די אַרטיסטקע דערשראָקען.

— איך קראַץ מיר כסדר דעם פוס און איך פיהל גאָרנישט.

— ענטשולדיגט, ה' קאָמפּאָזיטאָר — האָט זיך די אַרטיסטקע צולאַכט — איהר האָט געקראַצט מיין פוס....

ער דעקט אייביג מיט טשעקען

א לאָדזער יוד גיט זיך אייביג אַנ'עצה

ריכטער: פאַר אויסשטעלן אַ טשעק, בישט־האָבענדיג אין דער באַנק קיין דעקונג, וועט איהר בעצאָהלען שטראָף.

אָנגעקלאָגטער: כ'האָב גאָרנישט דאַגעגען, נאָר מיט איין בעדינג, אַז די שטראָף זאָל איך קענען בעצאָהלען מיט אַ טשעק, ווייל איך האָב גראָד נישט קיין מזומן.

—=:0:=—

פון יודישען טעאטער

א געטרייע קאָפּיע פון צעלמייסטערס טעאַטער־אַנאָנסען

טעאטער אין פילהארמאניע

דירעקטאָר צעלמייסטער ועפרעזענטירט היינט די בעקאַנטע טאַנצענדיגע און צאַפּלדיגע פון גאָט געבענשטע וועלט־בעריהמטע קינסטלערין

מאַראַם אפּצאַם

ס'ווערט געגעבען צום ערשטען מאָל אויפ'ן גאַנצען ערד קיגעל די בעקאַנטע מעלאָדראַמע מיט געזאַנג און טענץ, וואָס ריהרט די פערשטיינערטע הערצער ביז טרעהרען

די גרינע קאַזע

12 אַקטען מיט א פּראָלאָג און עפּילאָג אַ חוץ אַנדערע איבעראַשענגען.

צו דער בעקוועמליכקייט פון זעהר גע־עהרטען און האָכגעשעצטען פובליקום, וועט יעדער בעזוכער ביים אריינגאַנג אין טעאַטער בעקומען אַ „באָמבאָניערקע“ צוויי פלאַשען ליקער און נאָך „עפּעס“ אין דער „יד“ אריין.

ד'י דירעקציע.

אט אזוי בלאָפט מען זיך!

ווער פון זיי קען בעסער די בלאָף־מלאכה?

אין וואַגאָן פאָהרט אַנ'אַמעריקאַנער, געבען איהם זיצט אַ יוד מיט אַ קיישעל היהנער. דער־צעהלט דער אַמעריקאַנער דעם יוד וועגן די אַ־מעריקאַנער גליקען: איהר זאָלט זעהען די אַמע־ריקאַנער היהנער. וואָסערע היהנער זענען ביי אייך אין פּוילען? ביי מיר, אין ניו־יאָרק, האָט אַ היהן אין איין טאָג אויפגעגעסען אַ גרויסע שיסעל ווייץ, דערנאָך איז זי אַריין אין דער שטייג און מיט איינ־מאָל געלייגט 15 אייער. דעם צווייטען טאָג, האָט זי ווידער אויפגעגעסען אַ שיסעל ווייץ און ווי־דער געלייגט 15 אייער. דעם דריטען טאָג ווידער דאָס אייגענע. אויפ'ן פירטען טאָג, האָט זי זיך געזעצט אויף זיי 45 אייער, און אין משך פון דריי טעג, האָט זי אויסגעבריהט 90 הינדלעך — אַ־זעלכע היהנער זענען דאָ אין אַמעריקאַ.

— ביי אונז אין פּוילען — האָט דער יוד גע־ענטפערט, זענען דאָ נאָך בעסער'ע היהנער. מיינס אַ היהן, האָט זיך אַנומעלטען פערקראָכען צו מיי־נעם אַ שכן — אַ טישלער און אָנשטאָט ווייץ, האָט זי זיך אָנגעגעסען מיט טראָטשינעס. דערנאָך איז זי אַריין אין אַ קויבער, און האָט געלייגט אַ ברעט פון צוויי מעטער לאַנג. דעם צווייטען טאָג, האָט זי זיך ווידער אָנגעגעסען מיט טראָטשינעס און האָט געלייגט צוויי ברעטער. דעם דריטען טאָג, דאָס אייגענע. אויפ'ן פירטען טאָג, האָט זי זיך געזעצט אויף די ברעטער און האָט אויסגעבריהט אַ קרעדענץ, צוויי קוך־בענקעלעך, אַ וואַסער־באַנק און אַ קאַזעטקע. — אַזעלכע היהנער זענען דאָ ביי אונז אין פּוילען.

—=[][][]=—

א פאליטישע ליבעס־ערקלערונג

ארויסגעכאַפּט פון א בעוואוסטזיניגען צייטונגס־אויסלייענער

...זייט איך קען דיך, ביזטו ביי מיר איינ־געבאַקען ווי אַ „בענקעל“ ביי אַ דאָוער. איך שעץ דיך אַזוי הויך, ווי אַ דעפּוטאַט זיין מאַנדאַט. כאָטש איך לויף דיר נאָך, ווי דער פּרעזידענט הובער אַוואַלאָ פּעסלעך גאָלד, בין איך נאָך אַלץ געבליבען ערפאָלגלאָז, ווי בריאַן ביים כינעזיש־יאַפּאַנישען קאָנפליקט. הגם איך לייד פון מיין ליבע צו דיר, ווי די סאַנאַציע פון צענטראָלעוו, בין איך דאָך דויער־האַפט, ווי דער אונטערגאַנג פון לאָדזער מסחר. געדענק מיין טייערע, לאָז מיך נישט פאַלען ווי דער ענגלישער פונט א. אַו. וו.

—=:)(:=—

הספד נאכן פערמאכטען „ראזוואי“

געהאַלטען פון זייבעם א געשוואוירענעם לעזער

אך קאָלעגאַ, קאָלעגאַ! זע ספּוסטאַנאָן מיאַט־לאָנאַ י זע זלאַנאַן ברוכסטאַנגאַן סטאַיאימי טע־ראַ נאד טוואָים גראָבעם אי לזי גאָרונצע ליעיעם נאד טוואָים ליאָסעם סמו[illegible]עם אי [illegible]נעם.

אַך, קאָראַני ראָזוואָיאו! איז פּאָדני־עשאַנאָן פּיאָטלאָן פושיסענגאַם ניע פּוזעסטאַץ וואַלציץ פוקי דאָשטשענטניע ניע ווימיאָטע ביעטציסטאָץ זי־דאָווסקאָן!

ניעך זיע נאָוואַצינסקי!
ניעך זיע טיגאָדניובקא!
ניעך זיע האַלבקא!

ז'אויסאַנאַוואַניעם
סטרוזש וואַלענטי.

מעדיצינישע עצות

„לויט דער „גאזעטא ווארשאווסקא“

שפּייען אויף דער ערד איז שעדליך — גלייכער אויף אַ יודישען אַקאַדעמיקער.

ריין וואַשען איז אַ געזונדטע זאַך, הויפּטזעכ־ליך נאָך אַ יודען־העצע.

מ'דאַרף זיך היטען פאַר אַלע שמוציגע זאַ־כען, אויסער פאַר אַ העץ־אַרטיקעל אין דער „גאַ־זעטא וואַרשאַווסקא“.

אונזער בייעסטע קינא־רעפּערטואַר

גומענע שטעקענס: — געהט שוין 4 וואָכען אָהן (א. ויפהער.

די יודישע לאַגע: — 3 טויזענד מעטער לאַנג און 9 איילען טיף (אין דר'ערד).

געשפּאָלטענע קעפּ: — מיט'ן אַנטייל פון די „בראַטניאַקעס“.

שטיל אין שטעטעל: — פון אסתר תענית ביז פורים.

הפּ־א נאַ זשידאַ: — מיט'ן בעריהמטען פילם־לץ נאָוואַטשינסקי אין דער הויפּט־ראָל.

אַזוי זאגט וואלענטי מיין „דאזארצע“

וואַלענטי, מיין דאָזאָרצע, זאָגט אַזוי.

ווזגלענדעם „נומער־אָווע קלוסקא“ — אַוודאי דאַרף מען עס איינפיהרען! מיר סטרוזשעס, האָ־בען עס שוין לאַנג איינגעפיהרט אין אונזער בראַנ־זשע וועט איהר, בראָן באָזשע, קיין איין יוד נישט טרעפען! אַ שעהנע מעשה! זי, די שליאַכטע, זיי געבילדעטע האָבען אַזוי לאַנג געבלאָנדזשעט, ביז זיי זענען קוים געפאַלען אויפ'ן סטרוזשאַצקע שכל!

א בעריכט

פון דער „בראַטניא פּאָמאָץ“

די „בראַטניא פּאָמאָץ“ האָט אין משך פון 14 טעג אָפּגעהאַלטען 136 אַנטיסעמיטישע מיטינגען מיט גומענע שטעקענס און 96 מיט שטיינער.

—=:0:=—

פּאָליטיק

ווי מיינסטו, כינע וועט זיך אויסגלייכען מיט יאַפּאַניע?

— צו וואָס? יאַפּאַן וועט שוין בינע אַליין אויסגלייכען.

דער קונדס

● הומאר

● סאטירע

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאגע צום פרייטאג־נומער 269 ● פרייטאג, דעם 20 נאוועמבער 1931

צוליב א „בענקער“...

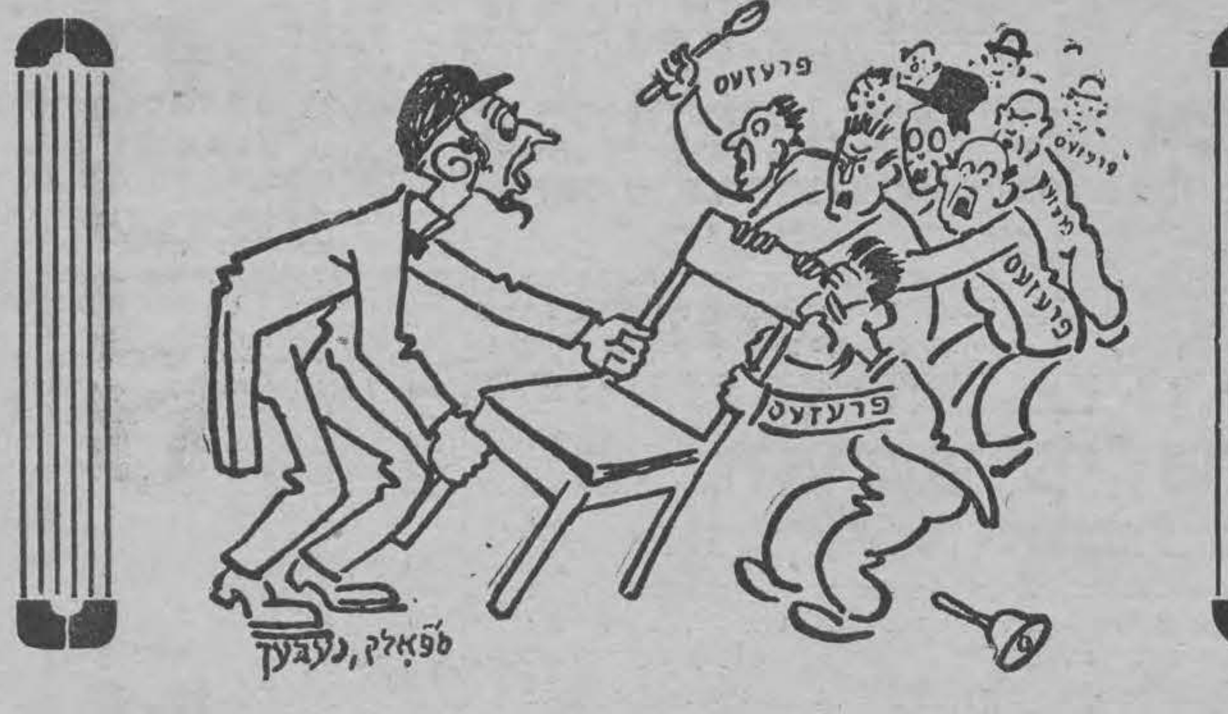

אט אזוי וועט מען אין דער נאהענטסטער צוקונפט וועהלען א קהלה־פרעזעס

פּאָליטיק פון וואך

דער פעלקער־ליגע־ראַט זיצט אין פּאַריז און בעראַט זיך אין געהיים און יאַפּאַן טוט מיט כינע, וואָס זי וויל.

שרייט כינע און עס שרייט די פעלקער־ליגע און מלחמה איז מלחמה.

היינטיגע צייטען העלפט נישט קיין שרייען. אַמאָליגע צייטען פלעגט אין דער פּאָליטיק שפּילען אַ ראָלע דאָס מיטעל שרייען. אַ מין דיפּלאָמאַטיש שרייען, אַ געשריי צוליב פּאָליטיק, היינטיגע צייטען האָט דאָס געשריי־מיטעל אָפּגעלעבט. די דיפּלאָמאַטיע איז אַזוֹעק אויף בייע מאָרערנע וועגען, ס'איז גאָר געוואָרען אין דער פּאָליטיק, אַ מאָדע שווייגען. מען שווייגט, אָדער מען פליהט.

ערשט בישט לאַנג איז מאַקדאָנאַלד געפלויגען, געפלויגען אַהין, געפלויגען אַהער, און מען האָט נישט פערשטאַנען דעם דיפּלאָמאַטישען זין פון זיין פליהען, ביז עס איז אַרויסגעפלויגען אַ ירידה פון ענגלישען פונט.

אַזוי איז עס שוין היינטיגע צייטען אין דער פּאָליטיק. אָדער מען שווייגט, אָדער מען פליהט.

עס איז די עפּאָכע פון דער פליהענדער דיפּלאָמאַטיע.

פערטייטשטע גלייכווערטלער

אַמאָל האָט מען געזאָגט: „ער איז אַ נהנה מיגיע כפּיו" — היינט זאָגט מען: „ער איז אַ נהנה מיגיע כאַפּאָוו".

* * *

מ'פרעגט היינט אַ דייטשען יוד: וואָס הערט זיך אין דייטשלאַנד? ענטפערט ער:

דייטשלאַנד איז היינט אַ „שה תמים".

וואָס דטייטש?

דער תרגום אונקלוס מאַכט אויף „שה תמים" „אמר שלים" — אימער שלים.

* * *

דער פּרק זאָגט: „לא כל המרבה בסחורה מחכים", טייטשען עס די פּאַר'מלחמה'דיגע לאָדזער מאַנופאַקטוריסטען: „לא כל המחכים מרבה בסחורה"....

ווער פערטרעט די געשלאָגענע?
און די פשרה פון די דעפּוטאַטען

די טעג האָט אַנ'אַגודה'שער דעפּוטאַט אינטערווענירט בײם אינערן־מיניסטער וועגען די עקסצעסען. קומענדיג צום מיניסטער, האָט ער זיך דאָרט צוזאַמענגעטראָפען מיט אַ ציוניסטישען דעפּוטאַט, וועלכער איז געקומען וועגען דעם זעלבען ענין. איז געוואָרען בײ זיי אַ רייסעניש מיט אַ וויכוח. יעדער האָט גע'טענה'ט. אַז נאָר ער פערטרעט די געשלאָגענע.

ענדליך זענען זיי איינגעגאַנגען אויף אַ פשרה: איינער זאָל רעדען וועגען די נעכטיגע געשלאָגענע און דער אַנדערער זאָל בעטען פאַר די מאָרגענדיגע געשלאָגענע.... מאַטעל.

יודען לייענען אין ציטונג
סאַמאָכאָדען און געזעץ־פּראָיעקטען

צוויי יודען זיצען אין דער צוקערניע און לייענען אין ציטונג.

— זעהסט — זאָגט איינער — ס'איז אַרויסגעגעבען געוואָרען אַ פעראָרדנונג, אַז סאַמאָכאָדען מעגען לויפען מיט אַ שנעלקייט פון 40 קילאָמעטער אין אַ שעה.

— אויך מיר אַ שנעלקייט — זאָגט דער אַנדערער יוד — אין סיים ווערען אָנגענומען 15 געזעץ־פּראָיעקטען אין איין שעה..

אָנסטודענטעלט...
אַ נייער סאָרט מרה שחורה

ס'איז אַ שרעק, אַ מרה שחורה,
נישט צום לאַכען, נישט צום שערצען:
ס'איז אונז אַלע, אָהן אַנ'אויסנאַהם,
אָנסטודענטעלט אויף די הערצער...

מיטאַמאָל מיר זענען אַלע
„הויך־געבילדעט", גרויס געוואָרען,
בלק האָט מען אונז געלערענט,
און מיר זענען ווייט פערפאָהרען...

מ'איז פערפאָהרען אונז אין ריפען,
אין די קעפּ, און אין די זייטען,
ווייסען מיר כאָטש, וואָס בעדייט עס
הויכע בילדונג בײ די לייטען....

מ'האָט געהאַקט, געבראָקט, געשמעטערט,
ס'איז געווען גאָר געהויבען
און בעגלייט האָט די „ספּעקטאַקלען"
אַ געקלימפּער פון די שויבען...

איצטער ווייסען מיר שוין אַלע,
(דאַנק און לויב דעם גרויסען טאַטען).
פון די אוניווערזיטעטען
אַלדי־בילדונג־רעזולטאַטען...

איז אַ שרעק, אַ מרה־שחורה
נישט צום לאַכען, נישט צום שערצען,
אַלע איז אונז, אָהן אויסנאַהם,
אָנסטודענטעלט אויף די הערצער..

יאָקעל בן פלעקעל.

אַ וואונדערליכער חלום
פון אַ מאָדערנער פרוי
(צו יואל מאַכמבוים'ס „משפּט איבער'ן מאָדערנעם מאַן")

„איך האָב געהאַט אַ וואונדערליכען חלום — האָט זי אַנ'ענטציקטע אויסגערופען.

— וואָס אַזוינס? — האָט דער מאַן געוואָלט וויסען.

— מיר האָט זיך גע'חלומ'ט — האָט די פרוי דערצעהלט — איך בין געווען אין הימעל, אַ מלאך האָט מיך אַרויסגעפיהרט אויף אַ ברייטען, שעהנעם פעלד, וואו עס איז געשטאַנען אַ לייטער, וואָס האָט מיט זיין שפּיץ דערגרייכט אין זיבעטען הימעל אַריין. דאָרט, האָט מיר דער מלאך געזאָגט געפינט זיך מיין וואוינונג, אָבער כדי צו קומען אַהין, דאַרף איך קלעטערען אויף דער לייטער און קלעטערענדיג דאַרף איך מיט קרייד אויף יעדער טרעפּ אויפשרייבען אַ געוויסע עבירה, וואָס איך בין בעגאַנגען. האָב איך מיטגענומען אַ קילאָ קרייד און געשריבען. אַזוי ווי איך קלעטער און שרייב, שרייב און קלעטער, האָב איך געמוזט אין מיטען וועג צוריק אַראָפּגעהען אויף דער ערד.

— פאַרוואָס? — פרעגט דער מאַן.

— ווייל ס'האָט מיר אויסגעפעהלט קרייד....

אַ ביטע פון 4 מאַגיסטראַט־בעאַמטע
מ'זאָל זיי ערלויבען חתונה צו האָבען מיט אייגענע ווייב
ב י ט ע

מיר, פיר אונטערגעשריבענע מאַגיסטראַט־בעאַמטע בעטען, מ'זאָל אונז פיר ערלויבען חתונה צו האָבען מיט דער קאַלעזשאַנקע סטעפּטשע. וואָרום מיט אונזערע רעדוצירטע פענסיעס, קענען מיר באָר מיט געמיינזאַמע כוחות הייראַטען איין שותפות־פרוי.

ס'פאָלגען אונטערשריפטען פון 4 בעאַמטע פון מאַגיסטראַט.

אָפּגעשריבען און איבערגעגעבען ספּעציעל צום „קונדס".

פון „וואַרשאַווער" פּראָצעס
ווערטלעך און שטעכווערטלעך

פאָרזיצער (צום עדות — דעם צעגזאַר קריגער): ערקלערט מיר, פאַרוואָס לייענט איהר נישט די אויסלענדישע פרעסע?

צענזאָר קריגער: ווייל איך בין אַנ'אָנהענגער פון דער היימישער פּראָדוקציע.

* * *

דער עדות כאַטשינסקי האָט ערקלערט, אַז דער „צענטראָלעוו" האָט געהאַט פ[illegible]ייט 10 רעוואָלווערען. אַ פעראָסטע שווערד און אַ ביילבויגען, כדי צו מאַכען אַ רעוואָלוציע אין פּוילען.

ווי מ'שמועסט, זאָל אַ דעלעגאַציע פון דער עסטרייכישער היימווער קומען צו כאַטשינסקין, כדי צו נעהמען בײ איהם אַ לעקציע, ווי אַזוי מ'קאָן מאַכען אַ רעוואָלוציע מיט אַזאַ „אַמוניציע".

צווישען סוחרים
אונטערגעהערט אין סוחרים־פּעראַיין

ערשטער סוחר: איך וויל מאַכען אַ פּאַר־יאָהר־אויספּערקויף — ווי אַזוי מאַכט מען דאָס?

צווייטער: איך האָב עס געמאַכט זעהר לייכט, זיין שום שוועריגקייטען.

ערשטער: ווי אַזוי?

צווייטער: כ'האָב נישט בעצאָהלט אַ ראַטע פון דער לעצטער זאַלישקע, האָט דער „אווּשאַנד" מיר געמאַכט אַנ'אויספּערקויף.

אַנ'אַפּטייק־וואָג אין רעדאַקציע

אַ יוד אין רעדאַקציע: וואָס זאָל דאָס בעדייטען? אַנ'אַפּטייק־וואָג אין אַ רעדאַקציע?

רעדאַקטאָר: די היינטיגע צייט מוז מען יעדעס וואָרט און יעדען פּונקט וועגען אויף אַנ'אַפּטייק־וואָג....

—=:O:=—

קראָקאָווער יודען, וואָס זאָגען?

נאָך די געשעהענישען אין קראָקא, זאָגען די דאָרטיגע יודען אַזוי:

„היט מיך גאָט פאַר'ן „אילוסטראָוואַני קוריער צאָדזשעני" — פאַר דער „גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ" וועל איך מיך שוין אַליין היטען"...

בײ קאַשטשושקאָ'ס דענקמאָל
לאָדזער „אינטעליגענטקע" מיט אַ פּראָווינצער פּאַצעט

לאָדזער מעדעל: נו, וואָס זאָגען זי, פּאַניע הענריקו צו דעם פּאָמניק?

פּראָווינצער בחור: ס'איז זעהר אַ שעהנע זאַך, בײ אונז אין סטאַשעוו זעהט מען דאָס נישט. איך פערשטעה באָר נישט, פאַרוואָס קומט עס קאָשטשושקאָן אַזאַ פּאָמניק, וואָס האָט ער עס אַזעלכעס אויפגעטון? אַז ער האָט שוין געפיהרט די לעגיאָנען פון איטאַליען קיין פּוילען, נו. איז מה רעש?

לאָדזער מעדעל: — וויבאַטשען זי מיר, פּאַניע הענריקו, זי קענען נישט די היסטאָריע — די לעגיאָנען פון איטאַליען קיין פּוילען האָט נישט געפיהרט קאָשטשושקאָ, נאָר גאָר... פּאָניאַטאָווסקי....

פּראָווינצער בחור: נו, אויב אַזוי איז דאָך נאָך מעהר קשיא: פאַרוואָס קומט איהם אַזאַ פּאָמניק?

אַ שעהנע „פּאַמיאַנטקע"

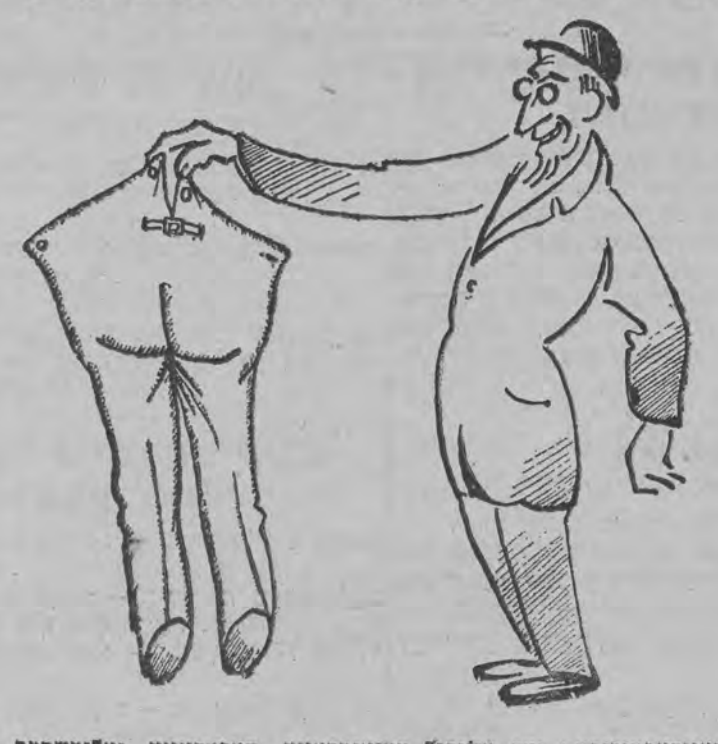

לאָדזער מאַנופאַקטוריסט: נאָך אַזויפיל מאַיאָנטקאָווע, דאָכאָדאָווע, זאַליטשקעס, ואיעגטשעס און ליציטאַציעס, בין איך פאָרט בײ „עפּיס" געבליבען...

עצות פאַר עמיגראַנטען
געגעבען פון „קונדס"

צוליב דעם, וואָס די לאָדזער אָפּטיילונג פון „יעאַס" איז געשלאָסען, גיט דער „קונדס" עצות פאַר עמיגראַנטען:

אַד. נאָוואַטשינסקי: איהר ווילט אויסמיידען יודען אויפ'ן צוג — טאָ פאָהרט אינטערן צוג.

רעדאַקטאָר פון „ראָזוואָי": איהר ווילט פאָהרען קיין בוסק און עס איז אַ מאַנגעל אין פערד!?

— שפּאַנט איין אייער'ע געטרייע לעזער.

לאָדזער „חסד של אמת" איז געגנבעט

ווי דער „קונדס" דערוויסט זיך, האָט דער לאָדזער „חסד של אמת" בעקומען אַנ'איינלאַדונג פון בײאַנען, זיי זאָלען באַלד קומען קיין געגנף.

ווי מ'שמועסט, שטעהט די איינלאַדונג אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם כינעזיש־יאַפּאַנישער קאָנפליקט. בײאַן האַלט, אַז די לאָדזער „חסד של אמת־ביקעס" זענען ספּעציאַליסטען—אויף „אויסגלייכען"

אט א דאס הייסט א נאַציאָנאַליסט!..
פון די לאָדז ר מעשהלעך

אין לאָדז איז דאָ אַ בחור אַ גרויסער שלימזל און נאָך אַ גרעסערער נאַציאָנאַליסט. האָט דער דאָזיגער בחור די היינטיגע וואָך חתונה געהאַט מיט אַ שיקסע.

— קאָפּעל — פרעגט איהם זיינער אַ חבר — אַזאַ פייערדיגער נאַציאָנאַליסט האָט חתונה מיט אַ שיקסע)! דו ביזט שוין אויס נאַציאָנאַליסט?

— ניין, — האָט ער געענטפערט — איך בין נאָך אַלץ דער זעלבער גרויסער נאַציאָנאַליסט, און טאַקע דערפאַר האָב איך חתונה געהאַט מיט אַ שיקסע, ווייל כ'האָב נישט געוואָלט אומגליקליך מאַכען אַ יודישע טאָכטער....

אַ וועבער.

דער באַנקיר און א לאָדזער גביר
ביידע האָבען גלייכע שאַנסען

אויפגעקומענער גביר: איך גאַראַנטיר מיט מיין קאָפּ, אַז איך בין גערעכט.

באַנקיר: און איך גאַראַנטיר מיט מיין פּאָרטפעל, אַז איך זאָג אמת.

גביר: אַ וואַזשנע ריזיקא, דיין פּאָרטפעל איז דאָך ליידיג.

באַנקיר: אונזערע שאַנסען זענען גלייכע, וואָרום אין דיין קאָפּ געפינט זיך דאָס זעלבע, וואָס אין מיין פּאָרטפעל...

דער צעשטרייטער רעדאַקטאָר

אַ היגער רעדאַקטאָר איז בעקאַנט מיט זיין צושטרייטקייט.

אין אַ רעגען־טאָג קומט ער אין טעאַטער, אָדורכגעהענדיג די גאַרדעראָבע, פרעגט איהם די גאַרדעראָביסטקע:

— פּאַניע רעדאַקטאָרזשע, איהר האָט פערגעסען דעם שירם?

— ניין, ס'איז בעסער אַזוי.

— פאַרוואָס?

— ווייל איך וואָלט איהם אַזוי־ווי־אַזוי נישט געקענט עפענען — כ'האָב נישט דעם נומער פון דער גאַרדעראָבע....

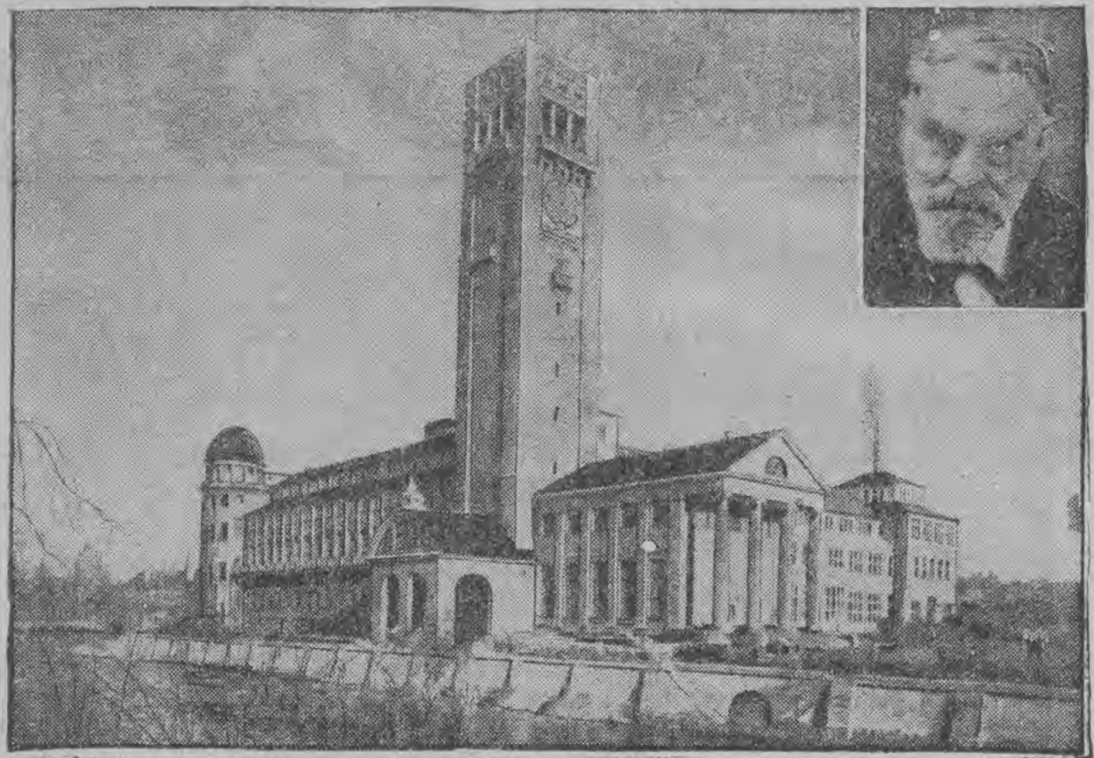

אויבן : גרעסטער טעכנישער מוזעי אין דע־ וועלט. דער מוזעי געפינט זיך אין מינכען און פייערט איצט זיין 25־יעהריגען יובילעי

אינדערזייט: פראפעסאר ביר, דער בעריהמטער בער־לינער כירורג איז אלט געווא־ען זיבעציג יאהר.

אינדערמיט : מיט דער הילף פון קווארץ ־ לאמפ ענטדעקט מען צי א בילד איז עכט אדער געפעלשט.

אונטען: נייע דדייטשע טעלעגראם־בלאנקעטען מיט בילדער צו שיקען אויף חתונות און פערוויילונגען.

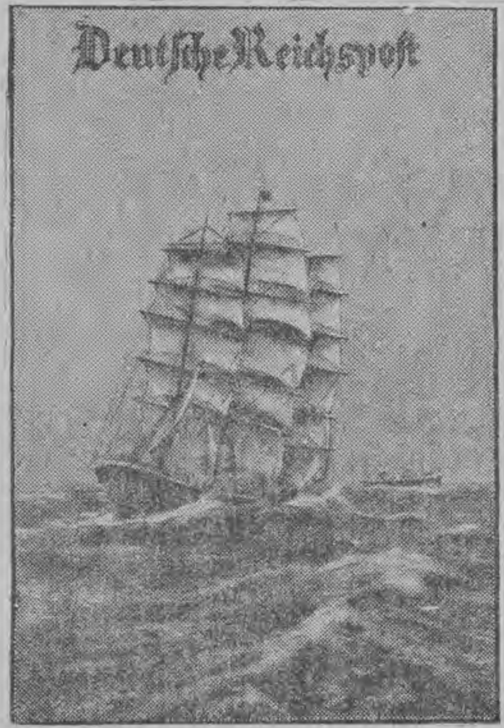

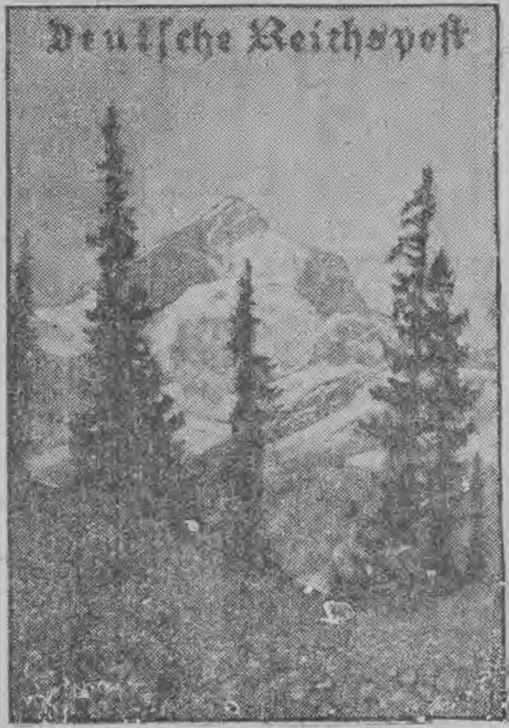

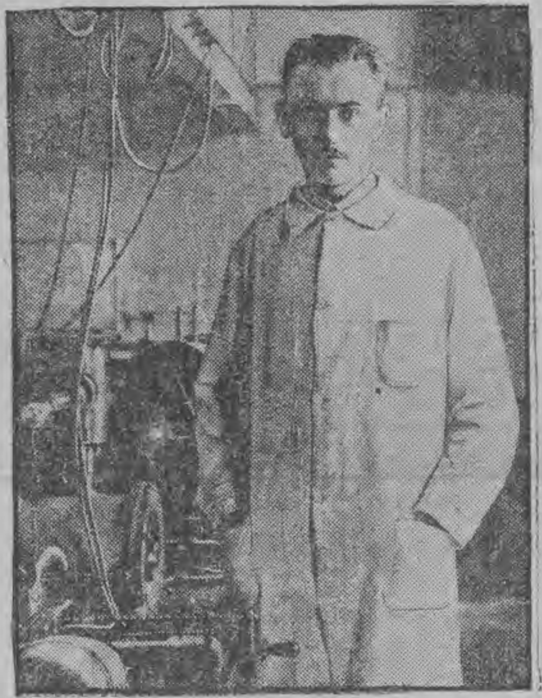

קאריקאטור פון דער בעריהמטער טעניס־מייסטערין צילי אוסעם

אויבן : דער קריג אין ווייטען מזרח: א כינעזישער אפיציר ערקלערט פאר דער בעפעלקערונג די לא־גע אויפ׳ן פראנט.

אינדערמיט: דער בעלגישער פיזיקער קאזינס נעמט אונטער א נייעם פליה אין דער סטראטאספערע.

אינדערזייט: פיאטאקאוו, פארשטעהער פון די סא־וויעטען פיהרט ווירטשאפטליכע אונטערהאנדלונגען מיט פארשטעהער פון דער דייטשער אינדוסטריע.

אונטען : אין לאנדאן ווער־ען געמאכט עקספערימענ־טען צו ברוקירען אייניגע גאסען מיט אייזען.פליטעס.

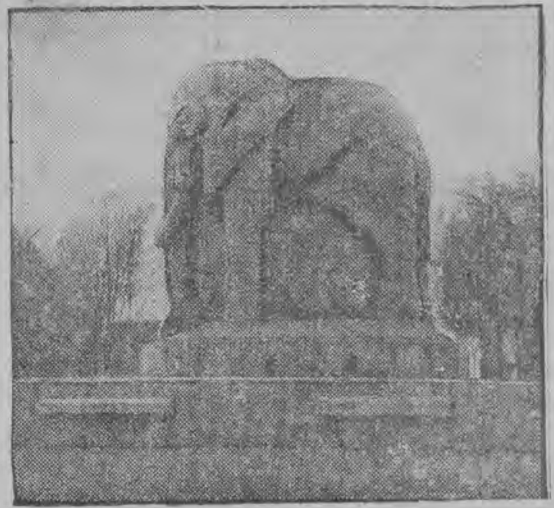

דענקמאל די געפאלענע קא־לאניאל = סאל־דאטען

איז ענטהילט געווארען אין ברעמען

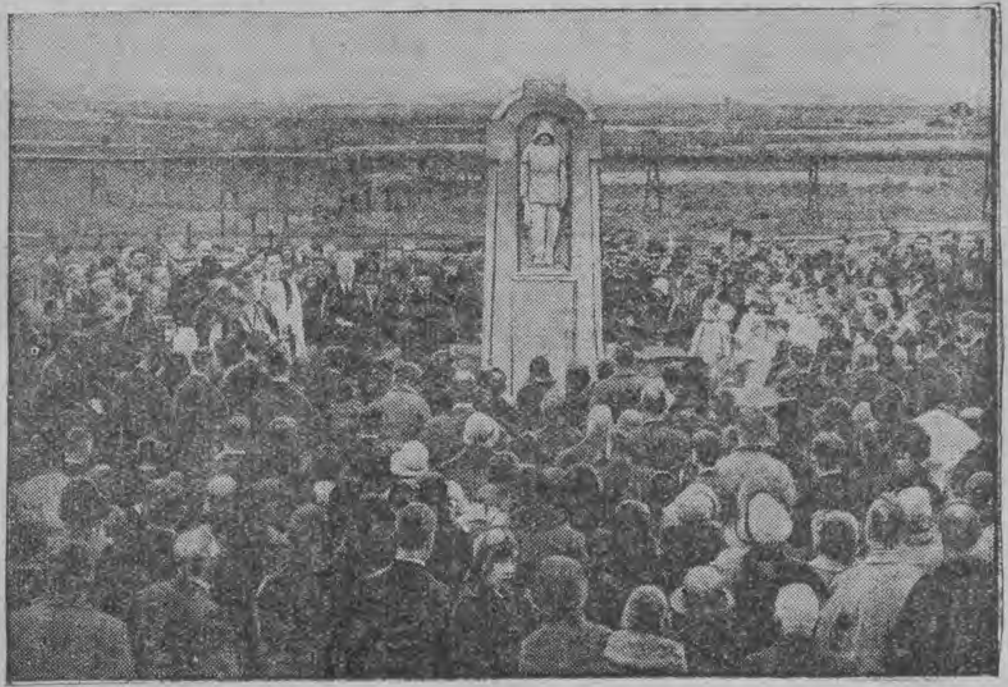

אויבן: אין רעי, דרום־ענגלאַנד, איז געשטעלט געוואָרען אַ דענקמאָל פאַר 17 מאַטראָסען, וועלכע זענען אומגעקומען ראַטעוועדיג אַ שיף.

אינדערזייט: בעריהמטער דייטשער היסטאָריקער פראָפ. מאַרקס איז אַלט געוואָרען 70 יאָהר

אונטען: פרידענס־דעמאָנסטראַציעס אין ריימס. בעיו. דייטשע און פראַנצויזישע אַנטיילנעהמער אין קריג, בילדען אַ „פרידענסקייט".

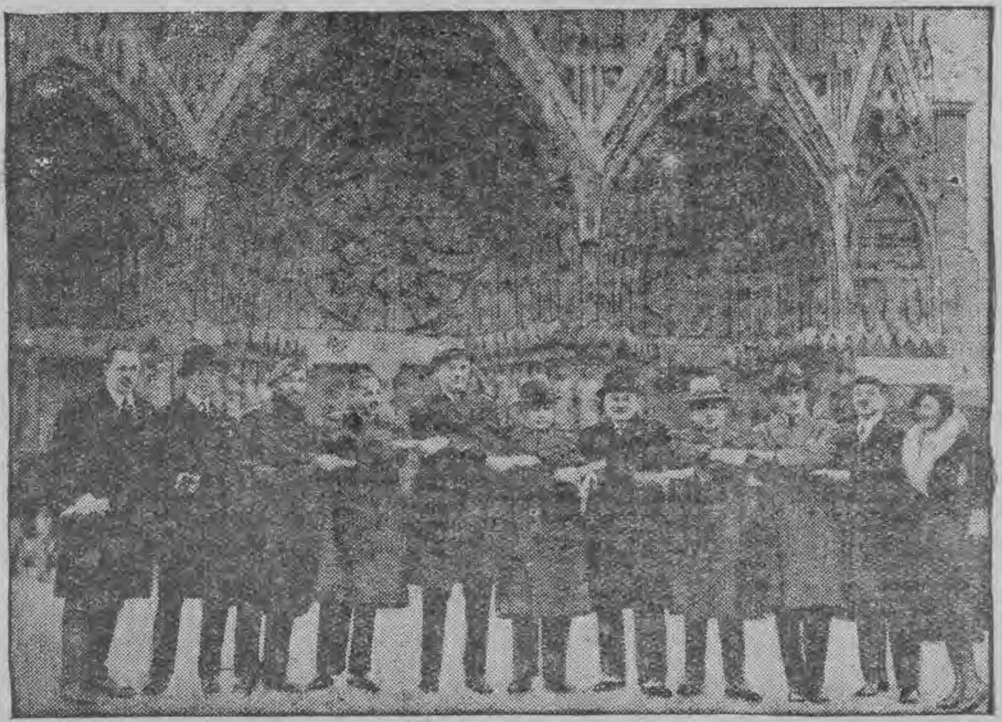

פראָפ. בערגיוס (לינקס) וועלכער האָט ערפונדען ווי־אַזוי פון קויהלען אַרויסצובעקומען אייל, און פראָפ. ד״ר באָש (רעכטס) פאָרשער אויפ׳ן געביט פון כעמיע — זאָלען בעקומען די היי־יאָהריגע נאָבעל־פרעמיע פאַר כעמישער וויסענשאַפט

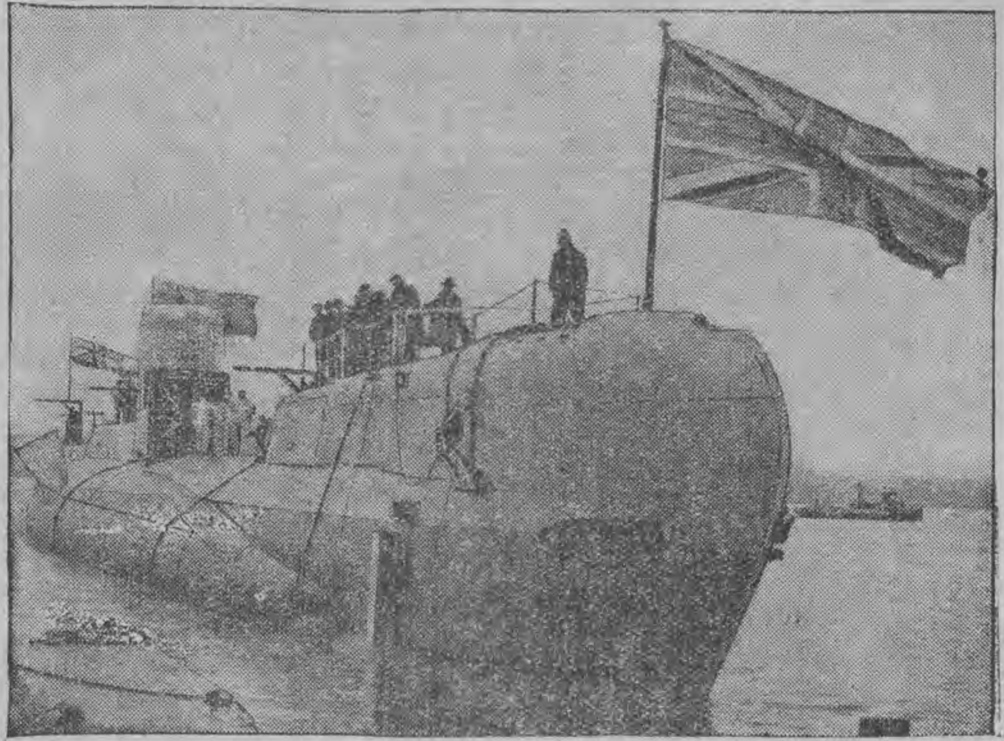

אין ענגלאַנד האָט מען איצט אָראָפּגעלאָזט אין וואַסער אַן אונטערוואַסער־שיף פון אַ גאַנץ נייעם טיפ, וועלכע האָט געקאָסט איבער זעקס מיליאָן זלאָטעס.

פרינץ אַצאַם היאַה, זוהן פון קייזער ניזאַם פון האַי־דאַראַבאַד (אינדיען) מיט זיין כלה פרינצעסין דוריו טאָכטער פון לעצטען קייזער אַבדול מעדייד האָבען חתונה־געהאַט די וואָך, דער חתן גילט אַלס דער רייכסטער יורש אין דער וועלט

אויבען: דער צערעמאָניאַל בלייבט אומבעריהרט. דער ענגלישער קעניג פאָהרט אין פאַרלאַמענט עפענען די סעסיע.

אינדערזייט: טשעכישער סאָציאַל־מיניסטער ד״ר טשעך, האָט אָנגעקינדיגט אַז אין טשעכאָסלאָוואַקיי ווערט איינגעפיהרט די 40־שעהדיגע אַרבייטס־וואָך

אונטען: איינווייהונג פון אַ נייער גרעניץ־בריק צווישען דייטשלאַנד און עסטרייך.

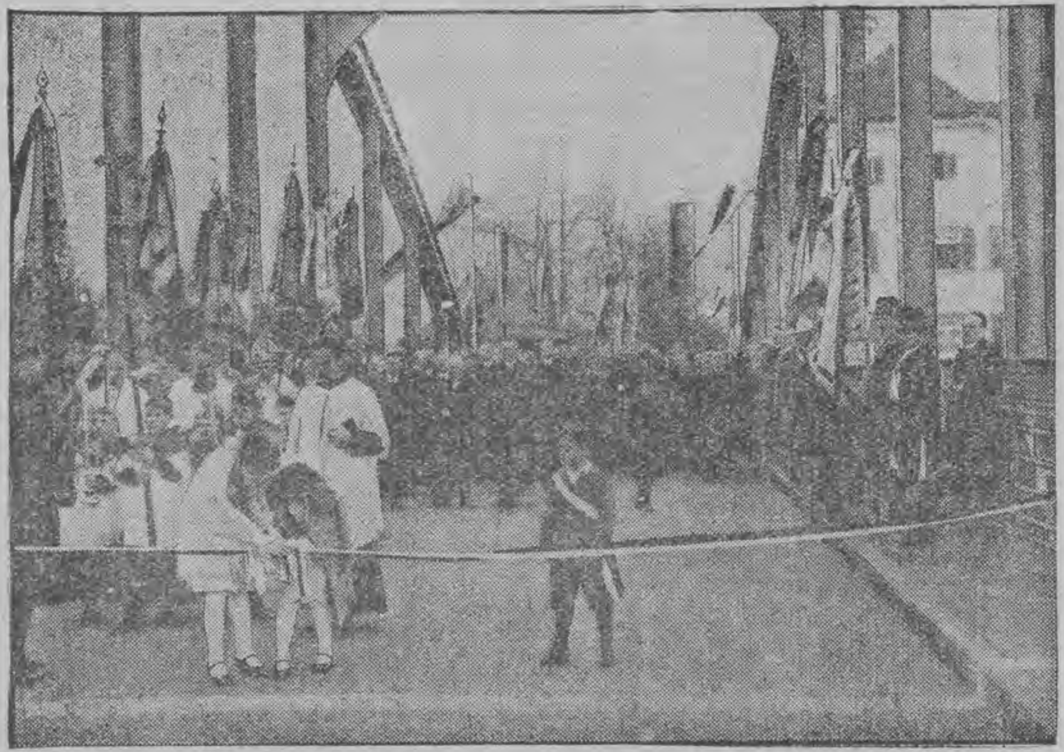

סגולות ביי יודען

פון

ד״ר ז. קאדיש

טשיקאווע מנהגים ביי א סך פעלקער אלס סגולות פאר פרוכטבארקייט. — מ'האט געלאזט נאקעטע פרויען טאנצען אויף די פעלדער. — מ'האט אנגעהאנגען שווערע שטיינער אויף בוימער. — מ'האט געווארפען אויף חתן־כלה ניס, געבראטענע קערנער און רייז און זיי געגעבען פיש צו עסען. אלץ סגולות, אז זיי זאלען זיך פרוכפערן און מעהרען.

יודען האבען פערצייטען געהאט פערשידענע סגולות צו מאכען אז די ערד זאל זיין פרוכטבאר, און אויך אז מענשען זאלען זיך פרוכפערן און מעהרען.

פערשטעהט זיך, אבער, אז אט די אלע מנהגים זענען נישט קיין ספעציעל יודישע, נאר יודען האבען זיי געהאט בשותפות מיט זייער'ע שכנים, די פעלקער ארום, צווישען וועלכע זיי האבען געלעבט. א סך פון די דאזיגע מנהגים ווער'ען דערפאר בעצייכענט אין תלמוד אלס „דרכי האמורי", אלס גוי'אישער אבערגלויבען, וואס יודען האבען זיך אפגעלערענט פון די כנענים און אמורים אין ארץ־ישראל.

מיר האבען דא, אלזא, צו טון מיט דעם אור־קוואל פון דעם יודישען פאלקלאר, מיר האבען דא צו טון מיט דעם יודישען פאלקס־לעבען אין גאר די אלטע צייטען, ווען יודען האבען זיך בעזעצט אין ארץ־ישראל. געווארען דארטען פויערים, און איבער גענומען פון דער עלטערער בעפעלקערונג איהרע זיטען און גלויבונגען.

* * *

די אפיציעלע לעהרער און פארשטעהער פון דער יודישער רעליגיע האבען פון די עלטסטע צייטען אן שטארק בעקעמפט דעם דאזיגען סארט מנהגים. אבער דאס פאלק האט ווינציג וואס זיך צוגעהערט צו די רעליגיעזע לעהרער זייערע און קיינמאל נישט אויפגעהער'ט צו פראקטיצירען זיינע סגולות און כישוף־מיטלען.

אויסגעפיהרט האט, פערשטעהט זיך, דאס פאלק, די רעליגיעזע לעהרער, די רבנים האבען שטענדיג געמאכט פשרות מיט דעם פאלקס־גלויבען און כסדר געגעבען א הכשר אויף דעם און יענעם אלטען מנהג, וועלכער איז געווען פערבונדען מיט אנ'אבער־גלויבען, און איהם אזוי ארום אריינגענומען אין דער אפיציעלער יודישער רעליגיע.

אט טאקע דערי'בער ברענגט א מנהג א דין. נישט ווייל דער מנהג איז וויכטיגער פאר דעם דין, נאר ווייל ביי דעם מנהג האלט זיך דאס פאלק, איז דער מנהג דער'יבער שטארקער.

* * *

די מעהרסטע פון די דאזיגע כישוף־מנהגים, וועלכע יודען האבען פראקטיצירט אלס סגולות צום וואקסען און זיך פרוכפערן, ווערען דערמאנט אין תלמוד און אין די מדרשים, אבער זיי זענען נישט אויפגעקומען ערשט דעמאלט. און די תלמודישע צייטען, נאר זיי שטאמען נאך פון דער תנ"ך־צייט.

ווארום נאר די העכערע רעליגיעזע השגות און געדאנקען פון די רעליגיעזע פארשטעהער און ווארט פיהרער פון דעם פאלק ענדערען זיך אין פערלויף פון דער צייט. דער פאלקס־גלויבען אבער, אדער ריכטיגער דער אבערגלויבען, ענדער'ט זיך נישט, אט אזוי ווי ער שטעהט און געהט עקזיסטירט ער שוין טויזענדער יאהרען, דער אבערגלויבען אדער אבער־גלויבישער מנהג וואס מיר טרעפען ביי יודען אין ארץ־ישראל אין דער צייט פון די תנאים, האט דער'פאר עקזיסטירט ביי דעמזעלבען קלאס יודען, ביי דער מאסע פויערים שוין אין דער אלטער צייט פון דער יודישער מלוכה, און ער עקזיסטירט נאך טיילווייז אפילו היינטיגען טאג ביי יודען אין פערשידענע לענדער.

* * *

צווישען די סגולות פאר פרוכטבארקייט האט ביי א סך פעלקער געשפילט א גרויסע ראלע די נאקעטקייט פון א פרוי, עס ווייזט אבער אויס, אז צוליב דעם יודישען געפיהל פון צניעות איז די דאזיגע סגולה נישט געווען קיינמאל פאפולער ביי יודען.

פ אפעסאר איזידאר שעפטעלאוויק ברענגט א סך טשיקאווע פאקטען וועגען דער ראלע, וואס אט „סגולה" האט געשפילט ביי פערשידענע פעלקער אין פערשידענע געגענדען פון דער וועלט.

ביי די מאזורען (אין פרייסען) איז געווען א מנהג אז א גאנץ נאקעטע פרוי האט געמוזט געהן איבער די פריש־פערזייטע ארבעס־פעלדער, דאס איז געווען א מיטעל, אז עס זאל וואקסען גוט. ווען א קוה קעלבט זיך צום ערשטען מאל אין זיבענבירגען געהט דארט א נאקעטע פרוי ארום איהר ארום, ביי די אמאליגע רוימער פלעגען געהען ארום די פערזייטע פעלדער נאקעטע אדער בארוועסע פרויען מיט צולאזענע האר, ביי די אמאליגע מעקסיקאנער פלעגען פרויען מיט צולאזענע האר טאנצען אויף זייער'ע קוקורוזע־פעלדער אלס סגולה אז עס זאל זיך א געראטעניש אין זיי.

אויך א סך אינדיאנער שבטים אין אמעריקע האבען געהאט דעם אבערגלויבען אז ווען א נאקעטע פרוי געהט ארום אויף א פעלד, איז דאס א סגולה צו א געראטעניש, אין צפון־אינדיען איז נאך ביז היינטיגען טאג דער מנהג אז נאקעטע פרויען געהען ארום איבער די פעלדער אין דער צייט פון זייען, און זיי ציהען דעם אקער, דאס איז א סגולה, אז עס זאל קיין רעגען נישט פעהלען, אין גאנץ פערשידענע געגענדען פון דער וועלט, טרעפט מען דעם אבערגלויבען אז ווען נאקעטע מיידלעך טאנצען אויף די פעלדער, איז דאס א סגולה פאר רעגען.

ביי יודען, ווי שוין געזאגט, איז קענטיג דער דאזיגער טשיקאווער אבערגלויבען נישט געווען שטארק פערשפרייט. אבער אינגאנצען אומבעוואוסט איז ער נישט געווען. ווארים צווישען די מנהגים וואס זענען ביי יודען פערבאטען געווארען אלס אבערגלויבעריש און געצענדינעריש, אלס „דרכי האמורי", ווערט אויך דערמאהנט דער מנהג, אז ווען מען זעצט אוועק א הוהן בריהען, מוז א מיידעל אדער א נאקעטע פרוי אוועקלייגען די אייער אונטער דער בריהענדיגער הוהן (המושבת אפרוחין ואמרה איני מושיבתן אלא בבתולה, איני מושיבתן אלא ערומה הרי זה מדרכי האמורי, ילקוט שמעוני תקפ"ו,) מיר זעהען פון דעם, אז אויך ביי יודען פערצייטען איז בעקאנט געווען דער אבערגלויבען, אז די נאקעטקייט פון א פרוי איז א סגולה צו א געראטעניש.

* * *

א וויכטיגען פלאץ צווישען די כישוף־מיטלען פאר פרוכטבארקייט האט ביי פערשידענע פעלקער פאפולער אויך ביי יודען אין די אמאליגע צייטען, פערנומען די הוהן, די דאזיגע סגולה איז געווען עס ווער'ט דערצעהלט אין תלמוד אז ס'איז געווען אמאל א מנהג ביי יודען צו טראגען פאראויס פאר חתן־כלה, א האן און א הוהן. דער דאזיגער מנהג איז נאך געווען ביי יודען ביז אין שפעטען מיטעל־אלטער. נאך ביים סוף פון פערצענטען יאהרהונדערט פלעגען חתן־כלה אין מאינץ עסען גלייך נאך דער חופה אנ'איי און הוהן, אין פאזען איז געווען א מנהג ביי די דארטיגע יודען צו לאזען א האן און א הוהן אריבערפליהען אין דער הויך איבער דער חופה.

עס איז אבער קיין ראיה נישט, אז ביי די דייטשע יודען אין מיטעלאלטער איז אט דער מנהג געווען א יודישע ירושה. עס קאן אויך גרייליך זיין, אז די דייטשע יודען האבען איהם איבערגענומען פון זייער'ע גוי'אישע שכנים. ווארום אויך ביי די דייטשען איז די הון געווען דער סימבאל פון פרוכטבארקייט.

אין וועסטפאליען פלעגט מען אין די אמאליגע צייטען אוועקשטעלען א קארב מיט א האן און אונטער דעם בעט פון חתן־כלה. אין צפון־דייטשלאנד פלעגען די חתונה־געסט געבען חתן־כלה אלס א מתנה אזוי־גערופענע חתונה־הענער. אין אלדענבורג פלעגט מען אויסשטיקען הענער אויף דעם בעט־לייל'עך, וואס דער חתן פלעגט מיטברענגען פון דעם הויז פון זיינע עלטערען.

דער אבער־גלויבען, אז די הון איז א סגולה און א סימבאל פאר פרוכטבארקייט, איז דא אויך ביי ייי פעלקער פון אפריקע. די אייגבוראוינער פון סודאן גלויבען, אז ווען א פרוי זעהט אין חלום א הון, וועט זי באלד האבען א קינד, דרך־אגב, איז דאס אויך דא אין תלמוד. ווער עס זעהט א האן אין חלום, שטעהט אין גמרא, וועט האבען באלד א יונגעל, און ווער עס זעהט מעהרערע הענער, דער וועט האבען א סך יונגלעך.

* * *

נאך מעהר ווי די הון שפילט ביי א סך פעלקער דער פיש א גרויסע ראלע צווישען די סגולות פאר פרוכטבארקייט און געראטעניש. דער פיש האט דער'יבער פערנומען א וויכטיגען פלאץ אויף יודישע חתונות פערצייטען.

געווען אמאל ביי יודען אנ'אלטער מנהג צו דערלאנגען חתן־כלה באלד נאך'דער חופה א מאהלצייט פון פיש, ביי די ספרד'ישע יודען אין ירושלים, איז נאך עד־היום א מנהג, אז באלד נאך דער חופה געהט די כלה דריי מאל אריבער איבער א שיסעל, אין וועלכער עס ליגען צוויי לעבעדיגע פיש, און די מחותנים זאגען בשעת־מעשה מיט א הויכען קול: „פרו ורבו"!

אויך ביי א סך אנדער'ע גאנץ פערשידענע פעלקער איז דער פיש א סימבאל פון פערמעהרונג און פרוכטבארקייט. אין יאפאן, למשל, איז א מנהג, אז די עלטער'ען שיקען דעם ניי־פערהייראט'ען פאר'על אין זייער נייער היים א טעלער מיט פיש. אין א געוויסער געגענד פון אינדיען איז א מנהג, אז חתן־כלה געהען אריין אין א טייך, כאפען דארטען עטליכע פיש, וועלכע זיי קישען אן און ווארפען זיי צוריק דערנאך אריין אין וואסער.

* * *

א סגולה פאר פרוכטבארקייט זענען אויך געווען ניס און געבראטענע קערנער פון תבואה געווען אין די אלטע צייטען א מנהג ביי די יודען אין ארץ־ישראל, צו ווארפען פאראויס פאר חתן־כלה געבראטענע קערנער און ניס (וזורקים לפניהם קליות ואגוזים, ברכות דף נ׳). נאך היינטיגען טאג איז א מנהג ביי יודען צו ווארפען רייז און תבואה־קערנער אויף חתן־כלה אין דעם טאג פון זייער חתונה. דעם דאזיגען מנהג טרעפט מען ביי אלע ציוויליזירטע פעלקער און אויך ביי א סך אומציוויליזירטע פעלקער און שבטים.

* * *

א סגולה פאר דער פרוכטבארקייט פון א בוים, אז ער זאל טראגען א סך פרוכט. איז ביי א סך פעלקער געווען דער שטיין. דאס איז אנ'אבער־גלויבען פערשפרייט אין די פערשידענסטע געגענדען פון דער וועלט, פון די עלטסטע צייטען אן ביז היינטיגען טאג, אז וואס שווערער א בוים איז בעהאנגען מיט שטיינער, אלץ שווערער וועט ער זיין בעלאדען מיט פרוכט. דער דאזיגער מנהג ווער'ט שוין דערמאהנט אין תלמוד צווישען די גוי'אישע אבערגלויבענס, די „דרכי האמורי" („טוען באבנים", שבת דף ס"ז).

דער עונש פאר גאוה...

פאלקס־מעשה

פון

י. פינקעלשטיין

שוין יאהרען לאנג, ווען אין אסטראה האט עקזיסטירט די גרויסע ישיבה פון הרב הגאון ר' אליעזר ליפשיץ *) וואוהין עס האבען זיך געצויגען תלמידים פון דער גארער וועלט לערנען און פון וועלכער ס'זענען דערנאך ארויסגעקומען די גרעסטע צדיקי עולם און גאונים.

אין דער גרויסער ישיבה האט זיך אויך געפונען צווישען די הונדער'טער תלמידים, דער בערידמטער עלוי יואל'יק, וועלכער האט מיט יאהרען שפעטער מחבר געווען זיין בעוואוסטע ספר „ב"ח" (בית חדש), וואס האט איבערראשט די גאנצע וועלט גאונים און צדיקים, נאכדעם איז דער גאון ב"ח געווען דער שווער פון'ם בעוואוסטען גאון עולם „טורי־זהב".

דער ראש־הישיבה און ריש הגולה ר' אליעזר ליפשיץ פון אסטראה האט זעהר מקרב געווען און ליב געהאט דעם יונגען עלוי יואל'יק און וואוהין ער איז געגאנגען האט ער איהם מיט זיך מיטגענומען; קיין מינוט האט דער ראש־הגולה אהן זיין געליבטען תלמיד נישט געקאנט זיין.

ר' אליעזר פלעגט אפט זאגען אנווייזענדיג מיט'ן פינגער אויפ'ן עלוי יואל'יק'ן: „אט דאס איז די ליכט, וואס וועט בעשיינען מיט דער צייט אלע ארבע פנות העולם... ער איז מיין אוצר מיט וועלכען איך שטאלציר"...

דער ראש־הישיבה ר' אליעזר איז געווען געהויכט און געליבט ביי אלעמען, ווייל טראץ דעם, וואס ער איז געווען א גאון עולם — האט ער אויך געהאט זעהר א גוט הארץ און אלע האבען איהם פאר זיין גרויס עניוות גערופען „הלל הנשיא"־.

איינמאל, פרייטאג איז דאס געווען, איז דער ראש־הישיבה ר' אליעזר געגאנגען כמנהגו בכל יום הששי אין מרחץ אריין. ווי שטענדיג האט ער מיט זיך מיטגענומען זיין בעליבטען תלמיד יואל'יקען.

מ'האט געמאכט דעם ריש־הגולה א וואנע.

אין דער זעלבער צייט איז אויך אין מרחץ אריינגעקומען דער חשוב'סטער שטאט־גביר, וועלכען מ'האט אויך א וואנע געמאכט דערנעבען דעם ראש־הישיבה.

ווען ר' אליעזר איז אין זיין וואנע געזעסען, און יואל'יק האט זיין רבין בעדינט, ווי שטענדיג, העדר'ט דער גאון ווי דער שטאט־גביר זיפצט א־רויס פון זיין וואנע. דער ריש־הגולה האט לפי תומו ביים גביר געפרעגט, וואס איז די סיבה פון זיין זיפצען.

האט דער גביר אויסדערצעהלט פאר'ן גאון זיין ביטער הארץ: „שוין א בת־שמונה־עשרה איז זיין בת־יחידה... און וויפיל מאל ער האט עס ביים גאון געבעטען, אז ער זאל איהם א חתן געבען פאר זיין איינציגער טאכטער, און דער רבי זאגט איהם אלץ אפ"....

— נו, זאגט דער ראש־הישיבה צום שטאט־גביר — נו, ס'מאכט זיך אפטמאל, אז מ'מוז אביסעל צו־ווארטען, ווייל דארט, „אויבען", ווארט מען אויך אביסעל צו....

„נאר — גיט דער גאון א קלער און זאגט: — נאר פערפאלען.... „סוף מעשה במחשבה תחלה"— אט דער בחור וועט עס זיין דער חתן"...

און ביי די לעצטע ווערטער האט ער אנגעוויזען אויף יואליקען, וועלכער איז געשטאנען דער־נעבען....

צולעצט האט ער ראש־הישיבה געזאגט צום גביר, אז ער זאל צו איהם אריינקומען אין הויז, ווייל ער דארף נאך מיט איהם איבערעמוסען ווע־גען איינינע וויכטיגע תנאים....

שבת, נאך תפלת שחרית איז דער שטאט־גביר געקומען צום ריש־הגולה זיך דערוויסען וועגען די תנאים.

דער גאון האט געבעטען דעם גביר זיך צו־זעצען און געזאגט:

— ראשית כל זאלט איהר וויסען זיין, אז דער בחור איז א יידענער פאדעם, וואס מ'דארף איהם אפהיטען, ווי דאס אויג אין קאפ, ח"ו נישט צו־לאזען קיין שום דאגות פרנסה, נאר ער מוז זיצען יומם־ולילה על התורה... און ווי אזוי איהר וועט זיך פערנעהמען, אזוי וועט אייך גאט ברוך־הוא העלפען.

„און אצינד — האט דער גאון געזאגט — אצינד געהען מיר איבער צום עצם הענין: איהר מוזט איהם, אייער קינפטיגען איידעם, אויסבויען א גרויס, רייך הויז, וואו ער זאל קענען פיהרען זיין לעבען אין תורה אויפ'ן גרעסטען גבירישען שטייגער... ווארום יואליק איז גלייך ווי מיין קינד, און טאקע דערפאר מוז איך איהם פערזארגען, ווי א פאטער זארגט וועגען זיין קינד...

דער שטאט־גביר האט אויפמערקזאם אויסגעהערט דעם גאון'ס ווערטער און איז באלד מוסכם געווארען דערויף, נאך דעם זעלבען שבת־צונאכטס איז ביים גביר אין הויז געווארען געווארען תנאים אויפ'ן גביר'שען אופן, און יואליק איז צו מזל א חתן געווארען.

ווי נאר ס'איז אויסגעבויט געווארען פאר דעם יונגען פאר־פאלק דאס רייכע און שיינע הויז, איז טאקע דארט געפייערט געווארען די רייכע חתונה.

צוליב דעם גרויסען ראש־הישיבה, וועלכער איז בעוואוסט געווען אלס ריש־גלותא, זענען צו דער חתונה געקומען פיל גאונים און צדיקים.

די זעלטענע דרשה, וואס דער חתן, דער עלוי האט געהאלטען בשעת דער חתונה־סעודה, האט איבערראשט אלע געסט מיט איהר טיפזיניגקייט און בקיאות בכל סתרי התורה.

אלע מחותנים, צדיקים און גאונים האבען געזאגט אויף יואליקען, אז דאס איז א נייער שטערן, וואס געהט אויף, און ער וועט מיט זיין שיין פער־דעקען די ליכטיגקייט פון דער זון און לבנה...

געשטאלצירט האט ר' אליעזר, וואס פון זיין ישיבה איז ארויס אזא עלוי און אויף זיינע קניע פון תורה איז ער אויסגעוואקסען...

באכמעהר גליקליך האט זיך געפיהלט דער כלה'ס פאטער, וואס אין גורל פון זיין בת־יחידה איז געפאלען אזא טייער'ער אוצר פאר א מאן.

ס'זענען פאריבער איינינע חדשים און דער יידענער איידעם האט זיך גענומען פערענדיגען זיין בעוואוסטען ספר „ב"ח" (בית חדש), מיט וועלכען ער האט זיך קונה־שם געווען אין דער גאנצער וועלט.

מיט דער צייט האט דער ב"ח געגרינדעט א צווייטע ישיבה, טאקע אין אסטראה, וואוהין ס'האבען זיך געצויגען הונדער'טער תלמידים מכל קצווי תבל און מיט יעדען טאג — איז די ישיבה געווארען גרעסער און גרעסער.

ארום דעם שיינעם צוויי־שטאקיגען בנין איז געמאכט געווארען א גרויס, ברייט אייזערנער באלקאן, אויף וועלכען ס'האבען געלערנט אין די לאנגע זומער־טעג הונדערטער תלמידים אונטער דעם פרייען הימעל, און דער יונגער ראש־הישיבה דער ב"ח־הקדוש האט אנגעפיהרט מיט דער הייליגער מלאכה און זיין נאמען האט זיך פערשפרייט מיט יעדען טאג איבער דער גארער וועלט...

ביסלעכווייז האט אנגעהויבען דער איבער־געגעבענער תלמיד — דער אמאליגער יואליק — צו פערגעסען זיין געטרייען רבין, דעם ריש־הגולה, ביז ער האט שוין צולעצט אפילו אויסגעמיטען זיין רבינ'ס הויז....

צוליב דעם גרויסקייט פונ'ם ב"ח'ס ישיבה איז פערקלענערט געווארען די ישיבה פון ר' אלי־עזר'ן, ביז צולעצט איז דער ריש־הגולה געבלי־בען — מיט צעהן בטלנים.

ר' אליעזר זעהט בהוש, אז דער גרויסער ביי־אויפקלאנגענער שטערן האט פערדעקט זיין ליכ־טיגע שיין... אבער דער גאון און ריש־הגולה קוקט נישט דער'ויף מיט אויגען פון קנאה — להיפוך, ער האט נאך א גרויסע הנאה, פון זיין געוועזענעם תלמיד'ס גרויסקייט... איהם לאזט אבער נישט רו־הען איין געדאנק: למאי האט דער געטרייער תלמיד גאר אינגאנצען פערגעסען אין זיין רבין און ער איז געווארען א כפוי־טובה און א מזלזל בכבודה של תורה...

אפט פרעגט זיך אן דער אלטער ראש־הישיבה ביי זיינע איבערגעבענע תלמידים, ווי אזוי פיהרט אן יואליק מיט זיין ישיבה און ווי אזוי בעציהט ער זיך צו זיינע תלמידים און וואס זאגען מענ־שען וועגען איהם?

אט אזעלכע פראגען שטעלט ער זעהט אפט און די תלמידים דערצעהלען דעם אלטען ראש־הישיבה וועגען דעם כבוד, וואס מענשען גיבען אפ דעם גאון און אויך ווי גרויס זיין ישיבה איז...

דער ריש־הגולה האט דאס אויסגעהערט און צולעצט האט ער, ווי צו זיך אליין געזאגט: „וואו איז זיין חוש און וואו־זשע איז דאס טביעת עין של תלמיד חכם"?

דאס ביסעלע תלמידים, וואס האבען אויסגע־הער'ט דעם אלטען גאונ'ס ווערטער — האבען נישט פערשטאנען, וואס דער גאון מיינט. און אזוי זענען פאריבער לאנגע חדשים.

ויהי היום — האט דער אלטער גאון געשיקט רופען צו זיך דעם שמש פון דער גרויסער שוהל און זאגט איהם אן: אז אויב ס'וועט ערגעץ פאר־קומען א ברית־מילה אין דער נאהענט צום בית־

(ווייטער זעה 10־טע זייט)

*) דער גרויסער גאון מוהר"ר אליעזר ליפ־שיץ ז"ל, האט אנגעפיהרט מיט דער גרויסער אסטראהער ישיבה פירציג יאהר, אזוי האט גע־שריבען דער גאון „בעל תפארת ישראל" אין זיין הקדמה אויפ'ן משניות פון סדר „טהרות" און דארט שרייבט זיך: „והוא שפט את ישראל אר בעים שנה בק"ק אוסטרא הגדולה".

דער גאון ר' אליעזר ליפשיץ איז אויך דער מחבר פון די שאלות ותשובות „המשק אלי־עזר" און ער האט געצויגען זיין שלשלת היוחסין פון זעהר א גרויסער און אנגעזעהענער משפחה פון תורה און גדולה.

ווען אבער דער גאון ר' אליעזר ליפשיץ איז בעהאלטען ווייסט מען נישט און אויך איז נישט בעוואוסט דאס יאהר פון זיין הסתלקות.

די פאַנע אַדזשעלײדזשע לערנט טאַנצן

פון דער סעריע: „מענטשען פון אַ גאַנץ יאָהר“

פון יוסף זעלקאָוויטש

האָט מען זיך דאָס אַביסעל פאַרגעפרייט צו דער חתונה, שוין איינמאָל פאַרגעפרייט! נישט ווי יאַכעט וואָלט געווען מענדעלע קראַצס טאָכטער און דבורה רויזעס איניקעל, נאָר, כ'וויס? ביי רבי צאַצס טאָכטער וואָלט מען זיך אויך נישט געברויכט אַזוי דעם יאַשטשעק צוצעווייסען מיט פערשידענע פליישען, כל המינים פישען און אַלערליי קיכלעך, געפיהלטע קיכלעך, געדרייטע קיכלעך, טרוקענע קיכלעך, אייער קיכלעך און פלאַמקיכלעך — אַלע יודישע קינדער זאָלען חתונה האָבען בעצייטענס און מען זאָל אַזוי צוגרייטען, ווי שבע מירעלע האָט צוגעגרייט אַ חתונה ביי יאַכעטען! אַ פינטעלע דערוגטער מאַכט אויך נישט אויס.

די גאַנצע וואָך פאַר דער חתונה האָט זיך ביי שבע מירעלען אין שטוב געראָכעוועט, ווי אויף אַ גרויסען יאָהר־מאַרק, די טיר האָט קיין רגע נישט גערוהט, דער — אַריין און דער — אַרויס, ווי אין אַ גאַנץ גרויס גאַסטהויז; דאָ איז אַריינגעקומען בײלע מיט עופות, דאָ רייזע מיט פיש, דאָ חנה מיט אייער, דאָ דער, דאָ יענער און יעל כולם — די מיידען!

אַזוי, ווייסט מען גאָרנישט, צי האָט מען שונאים, צו גוטע פריינד, להבדיל, ערשט, אַז מ'מאַכט אַ שמחה זעהט מען אַרויס דעם אמת'ן פרצוף פון אַ מענש.

ווער האָט געקענט רעכענען, אַז יאַכעט, וועלכע איז קיינמאָל צו קיינעם נישט געגאַנגען, אין ערגיץ נישט געשטאַנען, אַז זי יאַכעט האָט אַזויפיל חבר'טאָרינס, וואָס זענען גרייט פאַר איהר צו אַרבייטען מיט די זייטען און מיט די קעפ צו פעלייגען, אַבי עס זאָל אַלעס זיין בעקרייבט און בעשיינט?

רבונו של עולם, פונוואַנען האָט זיך גענומען אַזויפיל מיידען אין שטאָט און אַזויפיל מצווה־טוערס?.. זיי האָבען דאָך ממש שבע מירעלעס שטוב איבערגעקעהרט מיט'ן קאָפּ אַראָפּ און מיט די פיס אין דער הויך! די פאַדלאָגעס געשאָבען און געקראַצט ממש מיט מעסערס, די שויבען געוואַשען, אַלעס האָט געבלישטשעט, אַלעס האָט געבלאַנקט און אויף אַלעם איז עפּעס ווי אַנ'אויפראַכטעניש געקומען! און די קופּעס מיסט האָבען געהאַלטען אין איין וואַקסען און יאַכעט האָט זיך געהאַלטען אין איין פערענטפערען:

— כ'זאָל אַזוי נישט וויסען פון קיין שלעכטס, ווי כ'ווייס נישט פונוואַנען ס'דערנעהמען זיך אַ זעלכענע קופּעס מיסט, אַז אייביג רייסט מען זיך די זייטען אָפּ וואַשענדיג און שייערענדיג! און די מיידען האָבען איהר גוטברידעריש אַנגעשריגען:

— שטיל, שטיל, כלה נאָר! אַ כלה טאָר זיך נישט אומעטום אריינמישען, האַלט ס'מויל צו בלאָזען און איבערשריי נישט דאָס מיסט — מיסט איז מזל'דיג!

— הלוואַי, טאַטע זיסער.

אַ ברונעם שעפּט זיך דאָך אויך אַמאָל אויס, אָבער די צוגרייטונגען צו דער חתונה האָבען זיך גאָרנישט געקענט אויסשעפּען, ווייל קוים איז מען פערטיג געוואָרען מיט דער שטוב, האָט שוין געוואַרט אַ צווייטע אַרבייט — דאָס געבעקס. האָבען די מיידען פערקנעטען טייגען אויף בולקעס, אויף קאָמיס־ברויט, אויף צוקער־לעקעך, אויף האָניג־לעקעך, אויף טאָרטען, אויף שטרודלעס. די טייגען האָבען געיוירעט, און פון זיי איז געוואָרען אויסגעקנעטען פערשידענע זאַכען און ווער פון די מיידען ס'האָט נאָר [illegible] גענדעריהים געהאַט אַביסעל מאַראַנצען־שיילעכץ האָט עס געבראַכט און אַריינגעבראָקט אין געבעקס אַריין — ס'שאַדט נישט, ס'איז אָפּגעגעבענע זאַכען.

מען טאָר אָבער נישט מיינען, אַז שבע מירעלע איז פון יענע מענשען, וואָס האָבען ליב, אַז מ'זאָל זיך פאַר זיי אָפּאַרבייטען דעם הויקער און שפּעטער זיך מאַכען גע'פגר'ט. ניין, שבע מירעלע איז נישט פון די מענשען! זי האָט גאַנץ גוט געזעהען, ווי די מיידען האָבען ביי איהר געהאָרעוועט ווי די בינען, איז זי נישט פון די מענשען, וואָס זאָלען פערלאַנגען בחנם. מילא, פון בעטען זיי אויף דער חתונה — דאָס איז דאָך [illegible] מאויסגערעדט, נאָר אויסערדעם, האָט זי פאַר זיי צוגעגרייט עפּעס גאָר בעזונדערעס, אַ גאָר ספּעציעלע בעלוינונג פאַר זייער האָרעוואַניע, און אין איינעם אַנ'אויפדערנאַכט, אַז די מיידען האָבען געהאַט אַוועקגעטון די טאָג־אַרבייט און געקליבען זיך אַהיימצוגעהען, האָט זיי שבע מירעלע דעם ווענ פערשטעלט:

— גייטס נישט אַוועק, מיידען. כ'האָב בעשטעלט די פאַני אַדזשעלײדזשע.

די פאַנע אַדזשעלײדזשע איז געווען די שמאַלץ פון אונזער שטאָט. זי איז טאַקע מעהר נישט געווען, ווי מינקעס איניקעל, טאַקע יענער מינקעס, וואָס דבורה רויזע האָט איהר אַנומעלטען שבת נאָכמיטאָג אין סאַמע מיטען מאַרק אויסגעשטעלט דעם יחוס אין די ווינקלען, דערפאַר, אָבער האָט די פאַנע אַדזשעלײדזשע געהאַט אייגענעם יוחס — יוחס־עצמו, ווי מען זאָגט: דער טאַטע איז געווען [illegible]ין אַמעריקא, ער איז אַנטלאָפען פון דער מאַמע דערפאַר, ווייל ער איז געווען אַ געבילדערטער מענש און האָט נישט געקענט אויסקומען מיט אַ קליינשטעטלדיגער יאַכנע.

„מיט אַ קליינשטעטלדיגער יאַכנע“. טאַקע אַזוי בפירוש האָט געזאָגט די פאַנע אַדזשעלײדזשע און דערביי קיינמאָל נישט פערגעסען צוצוגעבען, אַז זי, די פאַנע אַדזשעלײדזשע, הייסט עס, האָט אויף זיך דעם טאַטענס קאָפּ. נישט מעהר, וואָס איך זאָג עס אָפּ גלאַטיג אויף פּראָסט יודיש און די פאַנע אַדזשעלײדזשע האָט עס גערעדט מיט מליצות און אויף הויך־דייטשיש.

ווייל, מיר זעהען דאָך שוין, מיט וועמען מיר האָבען צו טון — די פאַנע אַדזשעלײדזשע וועט דאָך נישט ריידען קיין זשאַרגאָן, איבער דעם איז די „קליינשטעטלדיגע יאַכנע“ ביי איהר אויסגעקומען מיט אַ טאָפּעלט פערקרומט מויל: איינמאָל פערקרומט טאַקע צוליב דער קליינשטעטלדיגער יאַכנע און אַ צווייט מאָל פערקרומט, ווייל קליינשטעטלדיגע יאַכנע לאָזט זיך נישט זאָגען אין הויך־דייטשיש, נאָר מען מוז עס זאָגען אין זשאַרגאָן, מיט איין וואָרט — גאָנץ שטאַרק שפּל— „קליינ־שטע־טעל־דיגע יאַאַכנע“, אָט אַזוי!

די פאַנע [illegible]דזשעלײדזשע האָט אַליין, אויף איינענער הויט געפיהרט אַ ראָמאַנס, יאָ, אַנ'אמת'ען ראָמאַנס, מיט ליבעס־בריפען, מיט ליבעסקאָזען, מיט.... נאָר, מיר וועלען בעסער ביי אַ געלעגענהייט זי לאָזען אַליין דערציילען וועגען דעם ראָמאַנס, זי וועט עס אַ סך בעסער מאַכען.

די פאַנע אַדזשעלײדזשע האָט צוויי זעהר איידעלע מלאכות: זי לערנט טאַנצען און שרייבט בריף. טאָמער וועט איהר אַמאָל פערבלאָנדזשעט ווערען צו אונז אין שטאָט אַריין שפּעט אין אָוונד, זומער צו ווינטער, אין אַ לבנה־נאַכט, צי אין אַ פינסטערערע נאַכט און עס וועט אייך אַ קעגענקומען אַ מענש, וואָס איהר וועט נישט וויסען, [illegible] איז עס אַ זכר, צי איז עס אַ נקבה, און דער מענש וועט טראָגען אַ שטרויענעם הוט אויפ'ן קאָפּ און אַ לאַמטערן אין האַנד, זאָלט איהר נישט מיינען, אַז אַ שד, צי גאָר אַ גוטער מלאך איז אייך אַ קעגענגעקומען — איהר זאָלט וויסען, אַז דאָס איז פאַנע אַדזשעלײדזשע, און אַז דאָס גייט זי טאַקע [illegible] איהרע ניי־מאָדערנסטע טאַנץ־לעקציאָנען.

יאָ, ניי־מאָ־דער־נ־סטע טאַנצ־לעקס־יאָ־נען, אָט אַזוי.

און דעריבער, אַז די מיידען האָבען געהערט די גוטע בשורה פון שבע מירעלעס מויל, אַז זי האָט בעשטעלט די פאַנע אַדזשעלײדזשע, האָבען זיי זיך בעלעקט, ווי אַ שטיגער אַ קאַץ, וואָס שטייט בעבען אַ באַלעבאָסטע, בעת יענע מאַכט כשר אַנ'עוף; די קאַץ בעלעקט זיך שוין פאָראויס, ווייל זי ווייס, אַז עס וועט איהר אויך שוין עפּעס אַ ביסען צופאַלען, דאָס אינעווייניגסטע פון פּיפּעק, דער גאָרגעל, דער שנאָבעל, און נאָך אַנדערע גוטע זאַכען.

— טאַקע, זי וועט קומען? ווער זאָל אַזוי?..

— כ'זאָל אַזוי מיין יאַכעטען גליקליך פיהרען צו דער חופה!

און אָט איז זי טאַקע דאָ, די פאַנע אַדזשעלײדזשע [illegible]ינגאַנצען, מיט'ן שטרויענעם הוט אויף דאָרן קעפּעל (אַ נישט געדאַכט זאָלען זיי ווערען די יונגען! דאָס האָבען זיי אויסגעטראַכט, אַז דער קאָפּ איז איהר דאַר און מאָליג געוואָרען פון יאָהרען!), מיט דעם לאַמטערן אין האַנד:

— היפּשען גוטען אָוועגד, די ליבע הערשאַפטען, זאָ, זאָ האַבען זי שאָנט כאַסאַנע, יאַ היראַט.

— גוטען אָוואַנט, גוטען אָוואַנט!

קוקט די פאַנע אַדזשעלײדזשע אויף די מיידען מיט אַזאַ קוקעלע, ווי עס קוקט אַ קאָמאַנדיר אויף זיינע זעלנער און שטעלט זיי אויס הויך צו הויך, קליין צו קליין, מיטעל צו מיטעל און רעדט זיך אויס, אַז די ניי־מאָ־דער־נ־סססטע טאַנצ־לעקס־יאָ־נען וועט זי פיהרען אין פּאָלניש.

— נו, [illegible]ינפּערשטאַנדען, מיינע ליבע הערשאַפטען? גוט זי אַ זינג־אויף, די מיידען רישען זיך אויף דער געוואַשענער פּאָדלאָגע, ווי די שטייפע טאָקן און די פאַנע אַדזשעלײדזשע קאָמאַנדעוועט אויף פּאָלניש:

— דאַמי נאַ באָק, אַ פּאַנאָוויע נאַ שפּיץ! דאַמי טו אַ פּאַנאָוויע טאַם! אָד שטשאַנען, נא שטשאַנען, האָפּסאַ סאַ!

די פאַנע אַדזשעלײדזשע איז שטרענג, געפעהרליך שטרענג, נו, יאַ דויטשעשע פּינקטליכקייט! און האָבען די מיידען נישט אַריינגעטאַנצט אין טאַקט אַריין, האָט זי זיך שטאַרק בעליידיגט, די פאַנע [illegible]נדזשעלײדזשע, געכאַפּט דעם שטרויענעם הוט אין איין האַנד אַריין, דעם לאַמטערן אין דער צווייטער און שוין געוואָלט אַנטלויפען —

— [illegible]ך האַבע איין שוועכעס הערצען! און די מיידען האָבען איהר ממש די הענד געקושט, געבעטען און זיך געזידעלט:

— אַלס איבער דיר סמיקאַל! ביי סאַ, דאַרפסטו זיך אויסדרעהען און דו דרעהסט זיך גאָר ביי האָפּסאַ!

אָט אַזוי איז די פאַנע אַדזשעלײדזשע אָוועגד נאָך אָוועגד געקומען און די מיידען געלערנט טאַנצען אַ לאַנסער, אַ וואַלצער, א פּאַטשער און די איבריגע סאַמע נייעסטע טענצע, ביז אין איינעם אַנ'אָוועגד האָט זי געלאָזט פאַלען אַ וואָרט, אַז אויב מען וועט איהר גוט בעפרידיגען וועט [illegible] אַליין קומען [illegible]ויף דער כאַסאַנע און אַליין אַנפיהרען מיט די טאַנצענדיגע פּאַרקעס.

דערהערט מענדעלע קראַץ פּאַרקעס, רוקט ער זיך אַ פויר פון היגטערן אויוועם און זאָגט, מעשה באַלעבאָס.

— וואָס אידאָס טאַרע פּאַרקעס צו אַלדי שוואַרצע יאָהר! ביי מיר איז אַ יודישע שטוב, ביי מיר וועט מען נישט טאַנצען קיין פּאַרקעס, וועט מען נישט! איך האָב אויך נאָך אַ [illegible]זטיקעל דעה, האָב איך נאָך! נאַ דיר ווידער אַ נייע מודע, פּאַרכעס!

ווערט די פאַנע אַדזשעלײדזשע רויט, ווי טשוויק, כאַפּט זי דעם הוט מיט דעם לאַמטערן און אַנטלויפט:

— זאַלכער פאַנאַטיזמוס! זאַלכער אַבערגלאַאובען! פּייגע גליקע כאַפּט אַרויס פון דער קאַמאָדע די בייצע שיך מיט די שפּיציגע שפּיצען, מיט די הויכע קלעצער און וואַרפט זיי איגמיטען דער שטוב אַריין —

— פרעסטץ ענק אָן מיט דער חתונה אינגאַנצען! און די סאַמעראָדנע כלה, יאַכעט וואַרפט זיך מיט די הענד און מיט די פיס און [illegible]י פּערפּלאָכטענע צעפּלעך צעוואַרפען זיך איהר איבערן פּנים און זעהן אויס, ווי עס וואָלט עמיצער אויסגעשיט אַ טעלער מיט שוואַרצע לאָקשען:

— מאַמע, כ'וועל מיר אַ מעשה אָנטון! און די מיידען בלייבען שטיין צוטומעלטע, זיי געדענקען שוין גאָרנישט, צי מ'דאַרף זיך אויסדרעהען ביי סאַ, צי ביי האָפּסאַ און אפשר דאַרף מען זיך אינגאַנצען שוין נישט דרעהען?

שמואל יאַנקעשין אָבער אַרט די מעשה לגמרי גאָרנישט; [illegible]ונטערן אויוועון שטייט אַ פריש אָפּגעבאַקענער פּוטער־קוכען, בעשיט מיט מילכיגע ברעזעלעך, שטייט ער און ציפּט די ברעזעלעך אין מויל אַריין און חזר'ט זיך.

קמץ אַלף — אָ, חולם באָז — נוי, דערפאַר אָבער הערשלייביש, וועלכער איז די גאַנצע צייט געזעסען [illegible]ין זיין ווינקעל, נעבען דער קליידערשאַנק און געקאַפּיעט און די געשרייען האָבען איהם אויפגעוועקט, האָט ער זיך אויך צושריגען:

— בויט! בויט! האָט איהם יאַכעט אָפּגעבראָכען אַ לחמה און אין איינוועג דעם גאַנצען כעס צו איהם [illegible]יסגעלאָזט:

— נאַ, זאָל עס דיך ברויטען אין דר'ערד אַריין, איינציגער טאַטע יחיד פון דער גאַנצער וועלט!

דער עונש פאַר גאוה...

(ענדע פון דער 9־טער זייט).

חדש'ס הויז, זאָל ער איהם אַלס סנדיק אַהין רופען...

דער שמש און אַלע אַנוועזענדע האָבען נישט געקאָנט פערשטעהען, וואָס עפּעס פלוצלונג האָט דער אַלטער ריש־הגולה זיך געהייסען איינלאַדען אַלס סנדיק—דאַן ווען ער האָט קיין סנדקאות נישט אָנגענומען אויף קיין שום ברית.... נאָר ווער וועט עס שטעלען פראַגען?

אין עטליכע טעג אַרום קומט צוגעהען דער שטאָט־שמש און רופט דעם ריש־הגולה אויף אַ ברית, וואו מ'איז איהם מכבד מיט סנדקאות—דער ברית איז נישט ווייט פון דעם גאון ב"ח'ס הויז.

דער ראש־הישיבה האָט באַלד גענומען זיין שטעקען און מיטגעגאַנגען מיט'ן שמש.

דורכגעהענדיג פערביי דער נייער ישיבה, האָט זיך דער אַלטער גאון אָפּגעשטעלט, אָנשפּאַרענדיג זיך אויף זיין שטעקען און געקוקט אַרויף.... אָבער דער יונגער גאון דער ב"ח איז פערנומען מיט זיך און קוקט אַפילו נישט אויף איהם....

דאַן האָט דער ריש־הגולה געגעבען אַ מאַך מיט דער האַנד אין דער לופט, זאָגענדיג: „ער איז קיין גאון נישט — אויב ער האָט נישט קיין חוש“... [illegible] ער האָט פערלאָזט דעם פּלאַץ...

* * *

ביים יונגען גאון, ביים ב"ח איז געווען אַ לנהג פון דער צייט, וואָס ער האָט חתונה געהאַט: פרייטאָג צונאַכטס בשעת „לכה־דודי“ ווען מ'האָט געזאָגט „בואי כלה“, פלעגט ער אַוועקגעהן פון עולם דאַווענער, אָפּזונדערן זיך אין זיין חדר מיוחד און דאָרט כראַוועון יחידות... דאַן פלעגט מען איהם בעגעגענע מיט הימלישע געזאַנגען, וואָס קיין בן־אדם האָט אַזאַ געזאַנג נישט געהערט אויף דער וועלט...

אָבער אין דעם פרייטאָג־צונאַכטס, נאָכדעם ווי דער ריש־הגולה איז אַדורכגעגאַנגען דעם ב"ח־הקדוש'ס הויז פון דער נייער ישיבה — ווען דער ב"ח איז צו „לכה דודי“ געגאַנגען כמנהגו פראַוועון יחידות — האָט מען איהם פון הימעל נישט בעגעגענט מיט קיין געזאַנגען....

דער גאון ב"ח האָט מרעיש־עולם געווען, געוויינט און געבעטען מיט תחנונים, מ'זאָל איהם מודיע זיין מן השמים, אין וואָס בעשטעהט זיין זינד....

האָט ער פלוצלונג דערהערט אַ בת־קול, וואָס האָט איהם פונ'ם הימעל געענטפערט: „דאָס הייליגקייט האָט זיך פון דיר אָפּגעטון, ווייל דו האָסט נישט נוהג כבוד געווען דיין רבין“....

ווי נאָר דער ב"ח הקדוש האָט דאָס דערהערט, איז ער באַלד אין חלשות געפאַלען.... די מתפללים און אַלע בני־בית האָבען געוואַרט כמנהגם אויפ'ן רבין, אַז ער זאָל אַרויסקומען פון זיין חדר מיוחד. ס'איז אַריבער אַ לאַנגע צייט און דער רבי איז נישט אַרויסגעקומען; ס'איז שוין שפּעט אין דער נאַכט, מ'האָט שוין לאַנג בעדאַרפט מקבל־שבת זיין, און דער רבי איז נישטאָ....

אַלע זענען געוואָרען שטאַרק אומרוהיג, מ'האָט אָבער מורא געהאַט צוגעהן צום חדר, וואו דער רבי איז געווען....

נאָר דער משרת, דער רבינ'ס לייב־מענש, וואָס האָט דעם צדיק זעהר ליב געהאַט איז אַרויס אין הויף און אַריינגעקוקט דורכ'ן פענסטער אין חדר מיוחד און ער האָט פלוצלונג דערזעהען פאַר זיך, ווי דער רבי ליגט אומבעוועגליך אויף דער ערד....

כהרף עין איז דער משרת אַריין אין שטוב און האָט באַלד איבערגעגעבען אַלע אַנוועזענדע וועגען אומגליקס־צופאַל, וואָס האָט דאָרט מיט'ן רבין פּאַסירט....

אַלע זענען באַלד אַריין אין חדר מיוחד און גענומען ראַטעווען דעם רבין.

אָבער ווי נאָר דער יונגער גאון האָט געעפענט זיינע אויגען — האָט ער באַלד [illegible]אָזט זיין בני־בית מיט אַלע מתפללים און איז געלאָפען אין דער פינסטערניש איבער די שלאָפעדיגע פרייטאָג־צונאַכטסיגע גאַסען — גלייך צום אַלטען ריש־הגולה.... ווען דאָס בני־בית און די מתפללים האָבען דאָס דערזעהען זענען זיי נאָך איהם נאָכגעלאָפען....

אין דעם פרייטאָג־צונאַכטס ווען דער ריש־הגולה האָט שוין געהאַלטען נאָכ'ן אָפּבענטשן — האָט ער אָנגעזאָגט זיין ווייב און זי מזהיר געווען: אַז ווען זי וועט הערען קלאַפּען אין דער טיר און ווי שטאַרק מ'זאָל נישט קלאַפּען — זאָל זי בשום אופן נישט עפענען און אַפילו נישט אָפּענטפערען....

און פלוצלונג אין דער האַלבער נאַכט האָט זיך דערהערט ביים ריש־הגולה אַ שטאַרק קלאַפּען אין די טירען. אין די פענסטער אָבער קיינער ענטפערט נישט....

ווען דער ב"ח־הקדוש האָט געזעהען, אַז מ'ענטפערט נישט פון אינעווייניג — האָט ער גענומען שרייען מיט אַ געוויין און תחנונים: „רבי, כ'וועל פון דאַנעט נישט אַוועקגעהן, ביז איהר וועט מיר נישט עפענען און אַריינלאָזען — מיך, יואליקען, אייער תלמיד“!

דער ראש־הגולה, וועלכער איז נאָך נישט געשלאָפען — האָט נישט געקאָנט בעהערשען דעם רחמנות־געפיהל צום ב"ח צוליב זיין חרטה און ער איז אַליין אַראָפּגעגאַנגען און געעפענט די טיר... דער ב"ח איז דאַן צו גלייך צו ר' אליעזר'ס בעט און פאַר'ן אַלטען גאון געפאַלען כורעים ומשח'ים, אַרויסשטאַמלענדיג מיט אָפּגעהאַקטע ווערטער פון דערשטיקטע טרעהרען, אַז פונ'ם הימעל האָט מען איהם מודיע געווען, דאָס ער האָט פוגע בכבוד געווען אין זיין רבין, און דערפאַר בעט ער ביי איהם, אַז ער זאָל איהם שענקען — און ביז נישט וועט ער עס בי זטאָג נישט איבערטראָגען....

ר' אליעזר, דער אַלטער ראש־הישיבה האָט שטיל געענטפערט:

— מיין אייגענעם כבוד בין איך דיר מוחל, נאָר דעם כבוד פון אונזער הייליגער תורה, קען איך דיר נישט מוחל זיין — דאָס מוזטו שוין האָבען, מיין קינד, אַ דין מיט דער תורה...

דער ב"ח־הקדוש האָט געוויינט ווי אַ קליין קינד.... און נישט אָפּגעטרעטען פונם ריש־הגולה'ס בעט....

ס'איז שוין געווען פאַרטאָג־צו און אין די שויבען האָט זיך אָנגעהויבען אַריינגנב'ענען די בלאָהע פאַרטאָגדיגע שיין....

האָט דער ראש־הגולה זיך אָנגערופען צום ב"ח, אַרויפלייגענדיג זיין האַנד אויף זיין קאָפּ:

— מיין קינד, די מלאכים זינגען שוין די פאַרטאָגדיגע שירה צום קודשא בריך־הוא — און דער קול פון דיין געוויין האָט זיך צוזאַמענגעמישט מיט זייער שירה.... און דערויף האָט דער נביא געזאָגט: „שמחה מהולה בדמעות“... די [illegible] איז מיט טרעהרען געמישט....

„נאָך דיין גרויסער חרטה — נעהם איך אויף זיך דיר מוחל זיין אַפילו מעלבונה של תורה.... נאָר מיט דעם תנאַי, אַז אין אַלע דיינע חבורים זאָל אויפ'ן „שער“־בלעטעל פון יעדען ספר בעשריבען זיין אָט דאָס געשעהעניש.... למען ידעו לדורות, אַז פערשעהמען די תורה איז איינע פון די האַרבסטע חטאים, שאין כפרה עליהם“....

— ווען דער ב"ח־הקדוש איז אַהיימגעגאַנגען פונ'ם ריש־הגולה איז שוין געווען ווייסער טאָג.

און מקיים געווען האָט דער ב"ח־הקדוש זיין הבטחה: און אין אַלע זיינע חבורים אויפ'ן שער איז דאָס געשעהעניש בעשריבען געווען...

ביז צום גאון ב"ח איז אָנגעקומען זיין איידעם, דער גאון „טורי־זהב“ און ער האָט מבטל געמאַכט דעם עונש פון זיין שווער.

און פון דאַן אָן איז דאָס בעשרייבונג אויפ'ן שער שוין נישט געווען מעהר אויף די חבורים פונ'ם גאון ב"ח הקדוש

40-יעהריגער יוד געשטאכען א 18-יעהריג מיידעל

סענסאציאנעלער פראצעס אין לובלינער קרייז-געריכט

דעם הייגטיגען דינסטאג איז אין לובלינער קרייז-געריכט פארגעקומען דער פראצעס געגען 40-יעהריגען שוסטער איטשע מאיר מילער, א מאן פון א פרוי, א טאטע פון עטליכע קינדער, וועלכער האט געשטאכען די 18-יעהריגע הינדע בראפמאן, ווייל זי האט זיך נישט געוואלט איבערגעבען.

אין בעשולדיגונגס-אקט ווערט דערצעהלט:

אויף נארוטאוויטש גאס 38 אין לובלין וואוינט צוזאמען מיט זיין פאמיליע דער שוסטער לייזער בראפמאן, ביי איהם האט צוויי יאהר צייט געארבייט אלס געזעל איטשע מעלער. זיינע פעדדינסטען זענען געווען נישט קיין גרויסע, בס״ה 40 זלאטעס א וואך, און הגם ער האט אויסגעהאלטען א ווייב און קינדער איז ער דאך אפט געווען שכור.

לייזער בראפמאן מיט דער פרוי זענען טעגליך ארויסגעגאנגען אויפ׳ן טארג פערקויפען שיך. אין דער היים איז געוועהנליך געבליבען איטשע מעלער מיט בראפמאנס צוויי טעכטער. די 18-יעהריגע הינדע און א יונגערע שוועסטער שרה.

דעם 19-טען יוני, 8 פריה זענען הינדעס עלטערען אוועק אין שטאט, אויפ׳ן טארג, אין וואוינונג איז געבליבען איטשע מעלער צוזאמען מיט די צוויי מיידלעך פון די בראפמאנס. הינדע איז אויפגעשטאנען פון בעט און זיך גענומען וואשען די פאדלאגע אין שטוב, אין א געוויסען מאמענט האט מעלער, וועלכער איז געווען אין קוך, אנגעכאפט ביי די הענטלעך די קליינע שרה, די יונגערע טאכטער פון די בראפמאנס, און איהר ארויסגעשטויסען אין דרויסען, הינטער דער טיר, דערנאך איז ער אריין אין דער צווייטער שטוב, וואו עס איז געווען הינדע און איהר פארגעלייגט צו האבען מיט איהם א בעציהונג, אויסדריקענדיג זיך מיט די ווערטער: „אפשר וועסטו מיר אנטוען דאס פערגעניגען?"

ווען הינדע האט איהם גענומען זידלען פאר מאכען איהר אזעלכע פארשלאגען האט מעלער פערשלאסען פאר איהר די טיר און מיט׳ן שיסטער-מעסער, וואס ער האט געהאלטען אין הענט האט ער איהר גענומען שטעכען, דאס דאזיגע האט דורכ׳ן פענסטער געזעהען איהר שוועסטערל שרה, א בעגאסענע מיט בלוט האט הינדע זיך געריסען צו דער טיר און ווייל די טיר איז געווען פערשלאסען איז זי מיט די לעצטע כחות צו צום פענסטער, דורך וועלכען מעלער איז ארויסגעשפרונגען אוועקוואַרפענדיג דאס מעסער, זי איז אויך ארויסגעשפרונגען דורך׳ן פענסטער. מעלער האט זיך אויפ׳ן גאס איבערגעגעבען אין די הענד פון א פאליציאנט. הינדען האט די פאגאטאוויע אפגעפיהרט אין שפיטאל.

לויט דער פעסטשטעלונג פון א דאקטאר א עקספערט זענען הינדעס וואונדען געווען זעהר לעבענס געפעהרליכע, הינדען האט מען אין שפיטאל געמאכט א אפעראציע, נאר צוליב די קאמפליקאציעס, וועלכע עס האבען פעראורזאכט די געמאכטע וואונדען איז איהר מצב אויך איצט א שווערער.

איטשע מעלער, וועלכער איז פריהער׳ט געוואָרען תיכף נאכ׳ן געשעהעניש האט זיך מודה געווען פאר׳ן פשאדאוויק לאקוט, אז שוין עטליכע וואכען האט ער זיך ארומגעטראגען מיט׳ן געדאנק צו ערמארדען הינדען, וועלכע זאל איהם האבען כלומרשט שאנטאזשירט, אויסנארענדיג ביי איהם געלד, און אנווארפענדיג זיך איהם מיט איהר ליבע.

די מעדיצינישע אונטערזוכונג האט פעסטגעשטעלט, אז הינדע בראפמאן איז א בתולה.

פאר׳ן אויספארשונגס-ריכטער האט מעלער זיך מודה געווען און ערקלערט: אז ארבייטענדיג ביי בראפמאנען עטליכע יאהר איז ער כסדר שאנטאזשירט געוואָרען דורך הינדען, וועלכע האט איהם צוגעזאגט זיך איהם איבערצוגעבען און אזוי ארום האט ער איהר געגעבען 400 זלאטעס, הגם ער האט נישט געהאט קיין געלד אויף חיונה פאר פרוי און קינד, נישט געפונענדיג קיין מיטעל ווי אזוי זיך אבצוזייסען פון הינדע, האט ער בעשלאסען איינמאל פאר אלע מאל זיך פון איהר צו בעפרייען און ער האט זיין בעשלוס אויסגעפיהר׳ט.

אין געריכט דערצעהלט דער בעשולדיגטער:

— יא פון 9 יאהר אן ארבייט איך שוסטעריי, ביז׳ן יאהר 1917 האב איך געארבייט אין דער היים, ביי א אייגענעם וואר־שטאט. דערנאך האט בראפמאן מיר פארגעלייגט צו ליקווידירען מיין ווארקשטאט און ארבייטען ביי איהם. ער איז פין מיר געווען זעהר צופרידען, ער מיט דער דער פרוי זענען תמיד געווען אויפ׳ן טאג און איך בין תמיד געוועזען אליין צוזאמען מיט הינדען. הינדע האט זיך אנגעהויבען פוצען צו מיר, געבארגט 50 גר. דערנאך א זלאטע, דערנאך אויסגענארט ביי מיר 10 זלאטעס, געקויפט זיך אין גאס פערשידענע זאכען, צוגעזאגט מיר אבצוגעבען, פאר מיין געלד געפאהרען קיין לובארטאוו אויף א פערוויילונג, תמיד געטענה׳ט צו מיר, אז איך בין א נאר. דו זעהסט גאר נישט, אז איך בין א „שעהן מיידעל", תמיד געזועסען נעבען מיר, געשמייכעלט צו מיר. געצויגען מיך צו זיך. און געצויגען פון מיר דעם לעצטען גראשען, איך האב איהר געדראהט, אז איך וועל דערצעהלען איהר מאמען, אז זי לאזט מיך נישט ארבייטען. איינמאל זענען איהרע עלטערען געגאנגען צו א לויה, מיר זענען געבליבען אליין. עס איז געווען א שטארקע פראסט, האבען מיר געמאכט א שנאפס, זי האט זיך געזעצט אויף מיין שויס, געפרעגט מיך צי זי איז שעהן, צי זי איז סימפאטיש, צי וויל איך מיט איהר האבען א בעציהונג. איך וויל אלץ דערצעהלען — איך האב טאקע מיט איהר געהאט א בעציהונג אבער אויף א נישט נאטירליכען אופן. פאר מיין געלד האט זי זיך געקויפט א שווארץ קלייד. זי האט געוואוסט, אז איך האב מיינס עטליכע הונדערט זלאטעס, זי האט מיך אבגעוואַרט אין גאס. און ווי נאר זי האט דערפיהלט אז איך האב שוין קיין געלד נישט האט זי מיך אנגעהויבען אויסמיידען. איך האב געוואלט ענטלויפען פון דעם גהינום ארבייטען צוריק אין דער היים, אבער מיין פרוי האט מיך געהייסען ארבייטען ווייטער ביי בראפמאנען. האב איך אוועק געגעבען א שכנטע מיינע פאר זלאטעס צו הינדען, איך האב מורא געהאט פאר הינדען. הינדע האט צו מיר געטענה׳ט: פערקויף מיין קלייד, נעהם ארויס אלץ פון שאנק און פערקויף, נעהם זיך אב דיין געלד און איך וועל זאגען, אז מען האט בעגנבעט, דערווייל האב איך בעקומען א עקסמיסיע. דער קאפ האט מיר אנגעהויבען וועה טוען, האב איך זיך געקלאגט פאר׳ן מייסטער, געקריגט זיך מיט הינדען און אין יענעם צושטאנד בין איך מיט הינדען געבליבען אליין. מיר האבען זיך געקריגט, זי האט מיך בעליידיגט. דער קאפ האט זיך מיט מיר פערדרעהט און איך האב געכאפט דאס מעסער...

פארזיצענדער: האט איהר געוואלט דערהרגענען?

ניין.

די הויפט עדות זענען דא הינדעס שטוביגע מענשען, אלע זענען זיי אבער דורכגענומען מיט טיפע בקמה געפיהלען. איהר פאטער שרייט, שווערט זיך, זיין קינד איז ארענטליך, איטשע איז א אויסוואורף, די קוראציע פון זיין טאכטער האט איהם געקאסט העכער 4000 זל.

אט קומט הינדע אליין.

דער גאנצער זאל נעהמט איהר אונטער א אבסערוואציע, הינדע געהט לאנגזאם אריין אין זאל. זי איז נאך שוואך, אבער דער כעס, דער טיפער פערדרוס שטארקט איהר די בע־ווען און זי ריעדט ווי פון היץ, אט ווארפט זי אראב פון זיך דעם פאלטען, צוקנעפעלט דעם ארבעל און ווייזט די ריכטער איהר צושטאכענע האנד. זי קוקט נישט אויף איטשען, עס איז איהר שווער דעם קאפ אויסצודרעהען אין דער זייט פון בעשולדיגטע באנק. איטשע אבער קוקט אויף איהר כסדר, אבער מיט א פערשטיינערטען בליק. זאגט זי עפעס נישט אמת, שמייכעלט ער און א שמייכעל איז עס א האלב אידיאטישער. ער האט מיך ביים האלז אנגעכאפט — דערצעהלט זי — צום בעט מיך געשלעפט, אומגעוואָרפען און איך האב זיך מיט איהם געראנגעלט, מיט אזא איינעם וואלט איך געהאט עסקים! איך האב ביי איהם קיין געלד נישט גענומען, נישט געקוקט אויף איהם. ער איז א אויסוואורף.

אדוו. לעווינסאן נעהמט איהר אויף א פערהער און לויט איהר ענטפער האט איטשע מיט איין האנד איהר געשטיקט ביים האלז, מיט דער אנדערער האנד געשלעפט צום בעט און מיט... דער דריטער האנד געשטאכען.

דער פארזיצער און דער פראקוראר שטעלען איהר פיל שאלות, מען קען אבער פון איהר קיין קאנקרעטעס נישט ארויסבעקומען.

נאך די רעדעס פון פראקוראר און אדוואקאט טראגט דאס געריכט ארויס אנ׳אורטייל לויט וועלכען מעלער ווערט פערמשפט אויף 4 יאהר שווערע תפיסה.

---:O:---

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
רענטגען-אינסטיטוט און ערצטליך-דיאגנאסטישער קאבינעט
זגערזשער 17, טעל. 116-33
ד״ר גאלדשטיין-פאלאק אויגען-קראנקה פון 1—2
ד״ר וויינבערג אינערן, הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7
ד״ר יאסטמאן נערווען-קראנקה. פון 12—2
ד״ר סטופעל רענטגען פון 12—2 און 4—6
ד״ר האנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6
ד״ר ראקאוסקי נאז, האלז און אויערן-קר פון 10—11, 2—3 און פון 6—7
ד״ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5
ד״ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1—2
נ. ראזעס צאהן - ארצט פון 9—1
א. גראדזענשטשיק צאהן-ארצט פון 3—7
צאהן-טעכניק, פלאמבירונגען, קראנען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייט פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, הייסע-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע
אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיטע אין שטאט.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6. tel. 12-333
Telefon 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פארפאלען צו יעדער צייט ביי טאג און ביי נאכט ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאגישע הילף.

מיין שרעק פאר דעם „ענדעק" — שלום ברוך

(ענד עפון דער 8. זייט)

וואמפלעך אויף די באן — א צוי מיט וואמפעלעך אויף דער באן — ס׳ערשטע וואס איך זעה.

אבער וואס טויג מיר, די אלע פילאזאפיעס? א „שטעקען", וואס האט ליב צו קריכען אויף יודישע פלייצעס האט ער? א „גאזעטא ווארשאווסקא" לייענט ער? א מעסער האט ער בזויך? און איך בין מיט איהם אליין — איך פיהל, אז אט, אט, פליהט מיר די נשמה ארויס פון שרעק.

ווי איך טראכט אזוי וועגען מיין ווייב, וואס וועט בלייבען אנ׳אלמנה, און וועגען מיינע קינדער, וואס וועלען בלייבען יתומים, ווי איך טראכט אזוי, עפענט זיך ד יטיר, און עס קומט אריין א יוד.

דערזעהענדיג דעם יוד, האב איך געזעהען משיח׳ן. ווי זאגט איהר: צוויי איז דאך בעסער ווי איינער. איך האב דעם יוד געבעטען זיצען נעבען מיר.

נאך דא איז געשעהען עפעס אזעלכעס, פארוואס איך האב מיך שפעטער געשעהמט פאר מיר אליין — הערט, וואס ס׳איז געשעהען:

ווי דער יוד האט זיך אוועקגעזעצט נעבען מיר און גיט א קוק אויף דעם ענדעק, וואס לייענט די „גאזעטא ווארשאווסקא", גיט ער א קלאפ אויף

דער פלייצע: — שלום-עליכם ר׳ שלום ברוך! וואס הערט מען ר׳ שלום ברוך?

— עליכם-שלום — האט דער „ענדעק" אויעקגעלעגט די „גאזעטא ווארשאווסקא" — וואס הערט מען ביי אייך — האט דער „ענדעק" געפרעגט אין א פראסטען יודישען יודיש.

— הא? וואס איז דאס? — א יוד? — האב איך לייכטער אפגעזיפצט, און וואס איז דער „מקל" און וואס בעדייט די „גאזעטא ווארשאווסקא"?

— איהר זאלט מיר געזונד זיין — האב איך געפרעגט דעם „ענדעק" שלום-ברוך — ווי געהט עס א יוד היינטיגע צייטען מיט אזא שטעקען, און ווי קומט עס, אז א יוד זאל לייענען די „גאזעטא ווארשאווסקא"?

— גאר פשוט — האט דער „ענדעק" שלום-ברוך געענטפערט — היינטיגע צייטען, אז א יודעל פאהרט אויף דער באהן, דארף ער זיין „פארזיכטיג" — זאלען זיי מיינען, אז איך בין אויך פון „נאשע"...

געלויבט השי״ת, וואס איך בין אפגעקומען מיט בלויזע שרעק, און וואס דער „ענדעק" האט געהייסען — שלום-ברוך....

ר. איזראעל.

קאפ ערעלע

א סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

(24

— ביי מיר אין שטוב זענען געווען גנבים, האט לעאן געזאגט צו פערעלע.

פערעלע האט זיך ארומגעקוקט, אין צימער האט געהערשט א שרעקליכע אומארדנונג. אלע שענלק אלע שופלאדען זענען געווען געעפענט, אל עפאפירען ארויסגעשליידערט אויף דער פאדלאגע.

— האט מען דיר עפעס צוגענומען? האט פערעלע געפרעגט.

לעאן האט געזוכט אין זיינע שופלאדען אין די שענק און דאן האט ער געזאגט.

ס׳איז זעהר מאדנע, גנבים זענען דא זיכער געווען, זיי האבען אבער גארנישט גענומען. מיין געלד וואס איך האב געהאט אין שופלאד ליגט נישט אנגערירט, מיין גאלדענער פארטסיגאר ליגט אויך. וואס קומט דא פאר?

פערעלע איז געווען גאנץ רוהיג און זי האט געזאגט צו לעאנען.

— האסט דו בכלל נישט קיין חשד, ווער ס׳האט דא געקענט זיין, ווער ס׳האט דא געזוכט?

— ניין פון וואנען זאל איך דאס וויסען.

— אויב אזוי וועל איך דיר זאגען, דאס איז געווען די מאדאם ראזענטאל מיט נאך עפעס א מאנספערשוין.

לעאן האט געמאכט א פאר גרויסע אויגען

— ווער? די מאדאם ראזענטאל האט געוואלט בעגעהען א גנבה?

— דו זעהסט דאך, אז זי איז קיין גנבה נישט בעגאנגען

— אבער פון וואנען ווייסט דו דאס, פערעלע, ווי קענסטו אזוי בכלל טראכטען

— איך ווייס עס זיכער, איך האב מיט מיינע אייגענע אויגען געזעהען, ווי זי איז פון דאנען ארויסגעגאנגען און גלייך נאך איהר א מאנספערשוין מיט עפעס א שרעקליך מאדנעם אויסזעהען. זיי זענען ביידע פון דאנען אוועק

— זעהט אויס, אז זיי זענען שטארק אינטערעסירט אין עפעס אנ׳אנגעלעגענהייט וואס איז בוגע דיין פערזאן און ביי דיר האבען זיי געזוכט עפעס גאר א וויכטיגע זאך.

לעאן האט אראפגעלאזען זיין קאפ אויף פערעלס אקסעל.

— איך בין מיד פערעלע, איך בין צו שוואך דאס אלץ איבערצוטראגען, איך ווייס נישט וואס מען וויל פון מיר.

— דו מוזט איצט זיין שטארק, דו מוזט זעהען איבערצוקעמפען דעם פלאנטער, אין וועלכען דו געפינסט זיך, וועסט דו פערלירען דעם מוט, ביזט דו דאן אינגאנצען פערלוירען. איך האב בעשלאסען דיך איצט נישט צו פערלאזען, נאר דיר צו העלפען מיט וואס איך וועל נאר קענען.

לעאן האט זיך אויסגעגלייכט.

— ניין פערעלע, דאס איז נישט מעגליך, דו טארסט זיך נישט מישען אין דעם וואס איצט קומט דא פאר. איך שטעל מיר פאר וואס די בע־שויבען האבען ביי מיר געזוכט, דו מוזט זיך אפרוקען אן א זייט

— אויב דו האלסט, אז עס מוז אזוי זיין, בין איך גרייט אויסצופיהרען דיין פערלאנג, זיי געזונד לעאן, זי האט איהם דערלאנגט די האנד, ער האט געוואלט פערעלען צודריקען צו זיך, זי האט זיך אבער ארויסגעריסען און אזועק.

לעאן איז געזעסען עטליכע מינוט, אזוי ווי ער וואלט נישט גלעבט, ער האט וועגען גארנישט געטראכט, ווייל ביי איהם אין קאפ האט געהערשט עפעס א פוסטקייט, א הוילקייט און ער האט נישט געקענט צוזאמענשטעלען איין פאסירונג מיט דעם אנדערען, כדי צו קומען צו א לאגישען אויסוועג, אימיצער האט האסטיג אנגעקלאפט אין דער טיר.

— אריין האט לעאן געזאגט אזוי ווי צו זיך אליין

ס׳איז אריין אין צימער א פאליציאנט, אז לעאן זאל תיכף קומען אין אויספארשונגס-אמט.

— איצט אין אווענד? האט לעאן מיט פערוואונדערונג געפרעגט

— אזא אויפטראג האב איך, מיין הער, איך וויס אבסאלוט נישט וועגען וואס ס׳האנדעלט זיך, לעאן האט מעהר נישט איבערגעפרעגט, ער האט אנגעטאן דעם מאנטעל און איז אוועק צוזאמען מיט דעם פאליציאנט.

אין אויספארשונגס-אמט אין קאנצעלאריע פון פאליציי הויפט-קאמענדאנט, וואו מ׳האט לעאנען אריינגעפיהרט, האט ער געטראפען זיצען מיט א פאפיראס אין מויל נישט קיין אנדערען ווי בערנארד קאלינסקי, וועלכער האט געמיטליך געשמועסט מיט דעם קאמענדאנט, לעאן איז אזוי ווי צו־עשעבעונגען צו קאלינסקין און ביידע פריינד האבען זיך הארציג בעגריסט.

— מיר האבען אייך בעמיהט אהער שפעט אין אווענד, האט דער פאליציי־קאמענדאנט אנגעהויבען, כדי נאך היינט צו קענען בעפרייען דעם הער קאלינסקי, צי וואס זאלען מיר איהם האלטען אנ׳איבעריגע נאכט.

— וואס האב איך צו טון מיט בערנארדס בעפרייאונג, האט לעאן מיט פערוואונדערונג געפרעגט

— אט וועט איהר באלד הערען, איך האב גאר נישט איבערגעחזרט פאר הער קאלינסקי דאס אלץ וואס איהר האט מיר געזאגט וועגען אייערע השדים אין ענין פון דער ערמארדונג פון האנקא ראווסקא. מיר האבען דעם הער קאלינסקי זיין דער אנגעלעגענהייט אויסגעהערט און דא האבען מיר זיך אנגעטראפען אויף א זעהר אויסטערלישער געשיכטע ווי אזוי קאלינסקי האט זיך דעמועלב... טאג פון מארד בעקאנט מיט האנקא ראווסקא.

לעאן האט געשוויגען, ער איז בייגיריג געווען צו הערען ביז׳ן סוף, אמער ער האט שוין געפיהלט, אז דער סוף וועט פאר איהם זיין נישט קיין אנגענעהמער.

(פארזעצונג קומט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 20 י' כסלו תרצ"ב

נאוועמבער

זון-אויפגאנג 7.08
זון-אונטערגאנג 3.38

ליכט-צינדען 3.24

פון האנדעלס-געריכט

אויפ אדלאשטש פון אנ'אויטאמאביל-פירמע, וואס ציהט זיך שוין 5 יאהר

בעכטען האבען מיר מיטגעטיילט, וועגען דעם צושטאנדגעקומענעם אויסגלייך, פון דער פירמע „יעקב קעסטענבערג" מיט די קרעדיטארען, אין דעם זעלבען טאג האט איינער פון די קרעדיטארען אריינגעטראגען אנ'אפאזיציע געגען דעם אפמאך, די פירמע געפינט איין, אז די רעגולאציע אויף 25 פראצ. אויסצוצאהלען אין 10 האלב-יעהריגע ראטעס איז נישט אנעמבאר.

די אפאזיציע וועט בעטראכט ווערען דורכ'ן געריכט צוזאמען מיט דעם בעטראכטען די רע-גולאציע.

* * *

דער אויטאמאביל - פירמע (פעטריקאווער 121) איז אין יאהר 1926 פערעפענטליכט געווארען אנ'אופאדלאשטש. דעם 29. אקטאבער ד. י. איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די קרעדיטארען, אויף וועלכער די פירמע האט נישט געמאכט קיין שום פראפאזיציעס. ס'איז דעריבער אויסגעוועהלט געווארען א סינדיק אדוו. אבוכאוויטש, אויף דער לעצטער זיצונג, האט דאס געריכט דעם סינדיק בעשטעטיגט.

* * *

אויף דער זעלבער זיצונג איז פערלענגערט געווארען דער טערמין, וואס איז געגעבען געווארען דער געפאלענעלר פירמע רישארד שטייגערט, אויף ווייטערדיגע 2 חדשים.

איינגעשלעפערט מיט כלאראפארם א יודישע משפחה

און צוגערויבט פאר עטליכע צעהנדליג טויזענד זלאטיס געלד, ציהרונג און סחורות

(2) אין בלאשקי איז פארגעקומ.ען אנ'איינברוך-גנבה אין דער וואוינונג פון פערמעגליכען סוחר משה קליין, כאראקטעריסטיש, אז אלע הויזמענשען זענען בעת מעשה געווען אין דערהיים און גע-שלאפען.

ווי ס'האט זיך ארויסגעשטעלט האבען די גנבים צוערשט דורך דעם שליסעל - לאך אריינגעלאזען כלאראפארם און איבערצייגענדיג זיך, אז עס זענען טיף איינגעווויגען אין שלאף — זע'ען זיי דרייסט אריין אין שטוב און אנגעהויבען צו ראבעווען, זיי האבען צוגענומען 12 טויזענד זלאטעס מזומנים, וועקסלען אויף א סומע פון 11 טויזענד זלאטעס און ציהרונג פאר 51 טויזענד זלאטעס און [illegible] מלבושים.

די משפחה קליין האט זיך אויפגעכאפט ערשט 11 א זייגער איינדערפריה מיט גרויסע קאפ-ווייטאגען.

אויסצאהלען שטיצע פאר ארבייטסלאזע

דעם 23 טען נאוועמבער הייבט מען אן אויסצאהלען שטיצע פאר'ן חודש נאוועמבער פאר די ארבייטסלאזע, וועלכע האלטען אויס א פאמיליע און האבען זיך רעגיסטרירט פון 2 ביז'ן 9 נאוועמבער.

מאנטאג, דעם 23 נאוועמבער די אותיות:

A B C D E F G H Ch I J

דינסטאג, 24 נאוועמבער אותיות:

K L Ł M N O P

מיטוואך, 25 נאוועמבער אותיות:

R S T U W Z Ż

פערקלענערטע פאסט-בעוועגונג

צוליבן העכערען דעם טאריף

(2) ווי מיר דערוויסען זיך האט זיך די צאהל בריף און כלערליי זענדונגען אויף דער פאסט די לעצטע וואכען שטארק פער-לענערט.

די סיבה דערפון איז די העכערונג פון פאסט-טאריף, וועלכער איז פאר דער בעפעלקערונג זעהר שווער נאכצוקומען.

געוואלט ערמארדען קארליצקא'ס מוטער

ווי מ'רעכענט האבען דאס געוואלט טוען דעם ערמארדעטען מילערס חברים

(2) מיט עטליכע וואכען צוריק [illegible] געמאכט א גרויסען איינדרוק דער מארד וואס איז פארגע-קומען אין דעם אזוי-גערופענעם „ספארט-סאלאן" פיעטריקאווער 90, דארט האט דער 21-יעהריגער ליאווא קארליצקי דערשאסען א געוויסען באלע-סלאוו מילער.

די גאנצע צייט האט מען געשמועסט וועגען דעם, אז מילער'ס חברים, ווילען פרובען נקמה צו נעהמען אין קארליצקין און זיין משפחה.

עהערגעכטען האבען זיך אויפ'ן הויף שרוד-מיעיסקא 21 דערהערט עטליכע רעוואלווער-קוילען, די קוילען זענען אריין אין דער וואוינונג פון קארע-ליצקין און זענען געצילט געווארען אין קארעליצקיס מוטער, וועלכע איז גראד געשטאנען ביים פענסטער פון איהר וואוינונג. צום גליק האבען די קוילען קיינעם נישט בעשעדיגט.

ס'איז באלד אלארמירט געווארען דער פאליציי און ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען אט וואס: מיט עטליכע טעג צוריק איז צו דער פרוי קארליצקא געקומען א יונגערמאן און געפרעגט צי ס'איז אמת, אז איהר זוהן וועט ארויסגעלאזען ווערען פון נוטרמע אויף קויציע, דער פערזאן איז באלד ארויס, באלד דערויף האט מען געהערט עטליכע שאסען. דער אנפאלער איז ענטלאפען, די פאליציי האט אונטערגענומען א שטרענגע אויספארשונג.

ווייץ, קארן, און קארטאפעל

פאר פערלעגענע שטייערן

(2) אין לעצטען נומער פון „דזשענניק אוס-טאוו" איז פערעפענטליכט דאס געזעץ וועגען דער מעגליכקייט פון צאהלען פערלעגענע שטייערן אין נאטור.

די דאזיגע שטייערן קענען קודם כל בע-צאהלט ווערען מיט ווייץ, קארן, גערשט. ארבעס, גריזען-מעהל, אין אויסנאהם פאלען קען מען אויך פערלעגענע שטייערן בעצאהלען מיט ברען-האלץ.

טייערער געווארען ברויט און זעמעל

געכטען איז אינטערן פאזיץ פון וו. פרעז. ראפאלסקי פארגעקומען א קאנפערענץ פון דער קאמיטעט פעסטצושטעלען די פרייזען פון ארטיק-לען פון ערשטען געברויך. נאך א לענגערע דיס-קוסיע איז בעשלאסען געווארען צו העכערען די פרייזען אויף געבעקס. פון איצט אן וועט א ברויט פון 2 קילא קאסטען 90 גר. (ביז איצט 85 גר) א קילא זעמעל - 85 גר. (ביז איצט 80 גר.) א קילא ראזשע ברויט - 38 גר. (ביז איצט 35 גראשען):

די פרייזען העכערונג וועט בעטראכט ווערען אויף דער היינטיגער מאגיסטראט-זיצונג.

געענדיגט די היי-יעהריגע מיליטער-איבונגען

ווער ס'וויל בעקומען אונטערשטיצונג דארף גלייך אפגעבען א דעקלאראציע

(א) היינטיגע וואך ענדיגט זיך דער טער-מין פון בעפרייען פון די מיליטער-איבונגען די לעצטע רעזערוויסטען, וועלכע זענען גערופען גע-ווארען צו די היי-יעהריגע איבונגען.

די פאמיליעס פון די רעזערוויסטען, וועלכע ווילען בעקומען אונטערשטיצונגען פאר דער צייט ווען זייערע ברויט-געבער זענען געווען אויף איבונגען דארפען זיך ווענדען צום פאליציייאיש-מיליטערישען ביורא ביים מאגיסטראט, כדי אפצו-געבען א נויטהעריגע דעקלאראציע.

צו דער דעקלאראציע דארף צוגעלעגט ווע-רען א בעשטעטיגונג פון הויז-ווירט וויפיל מענשען דער רעזערוויסט האלט אויס, און א בעשטעטיגונג פון דער מיליטער-מאכט. וויפיל טאג דער רעזער-וויסט איז געווען אויף איבונגען.

גקומען איינקאסירען 10 זלאטעס

און דערווייל זיך פארליבט אין א יודיש מיידעל

איצט איז ער געקומען אין ראבינאט, כדי צו ווערען א יוד

אין ראבינאט איז געקומען א קריסטליכער יונ-גערמאן פון אנ'ערך 30 יאהר אלט [illegible] ערקלערט, אז ער וויל ווערען א יוד.

— אזוי לייכט געהט דאס נישט פאניע האט דער ראבינאט-סעקרעטאר ערקלערט, צוערשט מוזען מיר וויסען צוליב וואס, צוליב וועלכען צוועק איהר טוט דאס.

— איך וועל אייך גערן זאגען, איך [illegible] א יוד, ווייל איך האב ליב א יודיש מיידעל און וויל מיט איהר חתונה האבען.

פאדערענדיג גענויע פרטים וועגען זיין גע-פלאנטען שריט, האט דער יונגערמאן, וועלכער האט זיך אנגעגעבען אלס וואוזשיניעץ [illegible], דערצעהלט.

ביז פאר א קורצער צייט האט ער געדינט אין דער פאליציי, ער האט זיך צופעליג בעקענט מיט א יודיש מיידעל און האט זיך אזוי שטארק אין איהר פערליבט, אז ער האט אוועקגעווארפען די פאליציי-אישע דינסט, און וויל ווערען א יוד [illegible] דאן חתונה האבען מיט איהר.

געשעהען איז דאס אויף פאלגענדען אופן. א יודיש מיידעל מיט'ן נאמען שרה גרין איז געווען אנגעשטעלט אלס דינסטמיידעל אויף שרודמיעיסקא גאס. מיט עטליכע חדשים צוריק איז זי אראפגעגאנ-גען עפעס קויפען. פאר'ן טויער האבען זיך געדרעהט עטליכע פראסטיטוקעס און זעהענדיג שרהן [illegible] זיי געמיינט, אז דאס איז עפעס א נייע שטיקעל סחורה וועלכע וויל זיי מאכען קאנקורענץ און זיי האבען שרהן פערטשעפעט, געשטופט, געשטויסען און זי גערודעלט ווי יזיי קענען. שרה האט געקוקט ווי זי זאל דא ענטלויפען פון דעם דאזיגען אנשיקעניש, אבער זי איז געווען ארומגערינגעלט פון אלע זייטען דורך 4 אזעלכע „מיידלעך", וועלכע האבען איהר נישט גע לאזען מאכען קיין טריט ווייטער.

שרה האט געמאכט א געוואלד, דאן זענען די פראסטיטוטקעס אנגעפאלען אויף איהר און זי שטארק געשלאגען. אין דער צייט איז דערווייל אנ-געקומען א פאליציי-פושאדאוויק, וועלכער האט אלע מיטגענומען אין קאמיסאריאט, דארט איז אלע-מען געמאכט געווארען א פראטאקאל פאר שטערען די עפענטליכע רוהע און אויך שרה איז בעשטראפט געווארען צו בעצאהלען 10 זלאטעס שטראף.

דער זעלבער פאליציי-פשאדאוויק, וועלכע האט בשעתו פערהאלטען און אפגעפיהרט שרהן אין קאמיסאריאט איז שפעטער געקומען איינקאסירען די 10 זלאטעס.

דאס איז געווען דער-זעלבער פושאדאוויק, וועלכער איז איצט געקומען אין ראבינאט מיט דער ביטע אדורכצופיהרען די פארמאליטעטען, כדי ער זאל קענען ווערען א יוד.

ער דערצעהלט ווייטער: באלד ווי איך האב דאס ערשטע מאל א קוק געטון אויף דעם מיידעל, האב איך שוין מעהר נישט. געקענט די אויגען פון איהר אראפנעהמען, איך האב אליין נישט גע וואוסט פארוואס, אבער זי עס געווען, מיט דעם אויסרייד פון איינקאסירען די 10 זלאטעס, בין איך כסדר געקומען צו דעם מיידעלס בעלי-בתים און דארט אפגעזעסען גאנצע שעהן. מיר האבען זיך פער-גאנדערגעשמועסט וועגען פערשידענע זאכען, שרהס בעלי-בתים האבען קרום געקוקט דערויף וואס א פאליציאנט קומט אפט צו זייער דינסטמיידעל און ס'האט געהאלטען דערביי, אז מ'זאל איהר אפזאגען פון פאסטען. איך האב דאן אפען ערקלערט, אז איך האב בנוגע שרהן גאנץ ערנסטע מיינונגען און וויל חתונה האבען מיט איהר, איך האב פערשטאנען, אז אויב איך וועל מוזען ווערען א יוד, שרה וועלכע האט זיך דערווייל אויך געליבט אין מיר, האט מיר גע-זאגט, אז זי וועט מיט קיין קריסט קיינמאל נישט חתונה האבען, איך בין אוועק פון דער פאליציי, כדי נישט אויסגעלאכט צו ווערען פון מיינע חברים. איצט ארבייט איך אויף א פריוואטען פאסטען און וויל חתונה האבען מיט דעם יודישען מיידעל, אין וועלכען איך האב זיך אזוי שטארק געליבט.

דער ראבינאט האט בעשלאסען ארויסצוזו-כען שרה גרין און זי אויסצופרעגען.

אין די בעקערייען ארבייט מען

שוין נארמאל

(ב) נעכטען איז שוין אין אלע געוועלבער געווען גענוג געבעקס, ווייל אין די בעקערייען איז מען שוין צוגעטרעטען ביינאכט צו באקען, די בעקער-ארבייטער וועלען ווייטער היטען, אז די ארבייט זאל נישט דויערען מעהר ווי 8 שעה טעג-ליך, וועגען אפהיטען דעם 8-שעה'דיגען ארבייטס-טאג וועט אויך היטען דער ארבייטס אינספעק-טאריאט.

דער קריזיס-צולאג

צום הכנסה-שטייער

(2) אין לעצטען נומער פון „דזשענניק אוסטאוו" איז פערעפענטליכט דאס געזעץ וועגען קריזיס צולאג צים הכנסה שטייער. דער צולאג בע-טרעפט $^1/_2$ פראצ. צום שטייער פון הכנסה, וועלכע שטייגט איבער 1500 זלאטיס א יאהר, פון דעם קריזיס-שטייער זענען בעפרייט מלוכה-בעאמטע, קאמינאלע בעאמטע און מלוכה-עמטער עי.

בייטע אויפגעדהמס-שעה'ן

אין געריכט

(א) דער פרעזעס פון קריין-געריכט זאבא-ראווסקי האט ארויסגעגעבען א צירקולאר צי אלע געריכטס-סעקרעטאריאטען, אז אינטערעסאנטען זא-לען אנגענומען ווערען נאר צווישען 9 און 12 פארמיטאג, נאך דער צייט וועלען אין די קאנ-צעלאריעס קענען אריינקומען נאר אדוואקאטען.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: קאספערקעוויטש. זגערזשער 54; סיט-קעווימש קאפערניק 26; זונדעלעוויטש, פיעטרי-קאווער 25; סאקאלעוויטש מושעיאזד 19, ליפינק פיעטרקאווער 193, ריכטער 11 ליסטאפאד 85.

קלאנג-פילם-טעאטער CASINO

היינט און פאלגענדע טעג!

דער נייער רעוועלאציאנס עקראן-שטערן

SYLVIA SYDNEY

GARY COOPER

און דער העלד פון „מאראקא"

אין פילם

„גרויסשטעטישע גאסען"

דראמע אויפ'ן גרונד פון קאמפען פון דער באנדע אלקאהאל-שמוגלער פון Al. Capone קאמפען וועגען א פרוי. טעמפא, סענסאציע, עמאציע, שפיל. די רעזשי האלט דעם צושויער אין גרויסער שפאנונג.

אנהויב פון די סעאנסען 4.30 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

פאר גנבענען א חזיר

דראָהט דעם שולדיגען געשטעלט צו ווערען פאר'ן שטאנד-געריכט

(2) אין דער נאַכט פון 30 אויפ'ן 31 אָקטאָבער האָט דער פּאָליציאַנט סטאַניסלאַוו לימיסקאָווסקי אַ דורכגעהענדיג די שלאַנסקאַ גאַס, בעמערקט דריי פערשוינען מיט זעק אויף די פלייצעס, דער פּאָליציאַנט איז צוגעגאַנגען צו די פערשוינען און בעמערקט אַז די זעק זענען בעפלעקט מיט בלוט.

צוליב דער דאָזיגער ענטדעקונג האָט דער פּאָליציאַנט אויפגעפאָדערט די חברה-לייט זאָלען זיך אָפּשטעלען. זיי האָבען אַוועקגעוואָרפען די זעק און ענטלאָפען, זיי האָבען אויך נישט געזשאַלעוועט קיין רעוואָלווער-קוילען, איין קויל האָט דעם פּאָליציאַנט געטראָפען אין היטעל, אין זאַק האָט מען געפונען אַ צושניטענעם חזיר.

שפּעטער איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אַז ביי דעם קיילער מיעטשיסלאַוו פּאַנטשקאָווסקי ביעבאַ״אַ 18 האָט מען גענבעט אַ חזיר, 2 וואָכען האָט מען געזוכט די גנבים און ערשט נעכטען האָט מען געכאַפּט איינעם פון די אָנפאַלער אַ געוויסען איגנאַצי מאַטשיק פון בושאַוואָ 11, איז אָפּגעשטעלט געוואָרען אין טורמע אויף קאַפּערניק-גאַס.

מאַטשיק'ן דראָהט געשטעלט צו ווערען פאַר'ן שטאַנד-געריכט און צו בעקומען טויט-שטראָף, ווייל ער האָט אין פערשטענדיגונג מיט אַ באַנדע געפּרובט צו דערשיסען אַ פּאָליציאַנט בעת'ן ערפילען זיינע פליכטען.

זעלבסטמארדען פון יונגע פרויען

יאדינע און סובלימאט

(ב) אויף סמוגאַווא 9 האָט זיך נעכטען פערסמט די 18-יעהריגע זענאבי'א סטאָלאַרסקא, אין א שווערען צושטאנד האט מען זי אָפּגעפיהרט אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל.

די סיבה פון זעלבסטמאָרד איז אַ ליבע-ענטוישונג.

* * *

אויף בראָף'ס 15 האָט די 23-יעהריגע סטעפאניא שומלצווסקא אראפגעשלונגען 6 פּאַסטילקעס סובלימאט, כדי צו בעגעהן זעלבסטמאָרד. די זעלבסטמערדערין איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל.

די סיבה פון זעלבסטמאָרד איז פאַמיליען סכסוכים.

* * *

אויף גליניאַנאַ 16 האָט זיך אין זיין אייגענע וואוינונג מיטן צוועק צו בעגעהן זעלבסטמאָרד אויפגעשניטען די אָדערען פון דער האַנד דער 34-יעהריגער אַרבייטסלאָזער מיכאל קושניטשאַק, די פּאַגאָטאָוויע האָט איהם ערטיילט הילף.

אונטער די רעדער פון אנ'אויטא

(2) נעכטען איז געקומען קיין לאָדז אין געשעפטליכע ענינים די 23 יעהריגע מאַניאַ ראָזענבוים פון אָפּאָטשנע, אויף אנראַדאָוואַ 9 איז זי איבערגעפאָהרען געוואָרען דורך אַנ'אויטאָ און איז ערנסט פערוואונדעט געוואָרען, די פערוואונדעטע איז אָפּגעפיהרט געוואָרען צו איהרס א שוועסטער, נעגען שאָפער אנטאָני קוביאַק איז צוגויפגעשטעלט געוואָרען א פּראָטאָקאָל.

„תוצרת ארץ-ישראל“

ווי ס'איז געווען פאָראויסצוזעהען האָט דער ארץ-ישראל באַזאַר אַרויסגערופען אַ גרויסען אינטערעס צווישען דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג, די אויסגעשטעלטע פּראָדוקטען ווי אויך די קונסט אויסאַרבייטונגען פון „בצלאל“ ווערען גערן געקויפט.

א בעזונדערן גוטען איינדרוק מאַכען די קונסט-בילדער, די לייטונג פון „תוצרת הארץ בעמיהט זיך צו בעקומען פון ארץ ישראל מעהרערע אַרטיקלען כדי צו פערפאָלקאָמען און נאָך צו קומען דעם וואונש און בעדאַרף פון דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג.

אנ'אלטער שווינדעל מיט נייע פרייערס

אויער-רינגלעך פאר 30 זלאָטעס געקויפט פאר 800

(א) פריידע גרינבוים איז געקומען קיין לאָדז פון זלאָטשעוו, כדי צו ערלעדיגען עטליכע האַנדעלס-ענינים.

אויף אַגראַדאָוואַ 5 האָט זי געזעהען אַנ'עלעגאַנטען יונגערמאַן, וועלכער האָט גערעדט רוסיש און האָט איהר פאָרגעלעגט צו קויפען אַ פּאָר בריליאַנטענע אויער-רינגלעך וואָס זענען ווערט 5000 זלאָטעס איינגעהאַנדעלט פאַר 1000 זלאָטעס.

די פרוי גרינבוים האָט געוואָלט קויפען די מציאה און איז מוֹשוה געוואָרען אויף 800 זלאָטעס.

ערשט שפּעטער ווען זי איז אוועק צו אַ יובילער האָט מען איהר ערקלערט, אז די אויער-רינגלעך זענען ווערט... 30 זלאָטעס.

פרייוע גרינבוים האָט געמאָלדען דער פּאָליציי, וועלכע זוכט דעם שווינדלער.

פאר וועמענס ציגעל איז געשטעלט געווארען א הויז?

סענסאציאנעלער פראצעס אין שטאטישען געריכט

(א) נעכטען איז אין שטאָטישען געריכט פאָרגעקומען דער פּראָצעס פון פּ.פּ.ס'ישען ראַטמאַן פּאַטקאַנסקי געגען דעם דירעקטאָר פון אַלגעמיינעם פּוילישען קאָאָפּעראַטיוו יאַראַנאָווסקי פאַר בעליידיגונג.

יאַראַנאָווסקי האָט פאָרגעוואָרפען דעם ראַטמאַן פּאַטקאַנסקי אַז ער גנבעט ציגעל ביים מאַגיסטראַט און דערפון זיך אויסגעבויט אַנ'אייגען הויז אויף דרעוונאָווסקאַ גאַס.

אַדוואָקאַט האַרטמאַן האָט אין נאָמען פון זיין קליענט ראַטמ. פּאַטקאַנסקי געפאָדערט צו בעשטראָפען יאַראַנאָסווקין פאַר בעליידיגונג, נאָכ'ן אויסהערען אַ גאַנצע רייה עדות האָט דאָס געריכט יאַראַנאָווסקין פריי געשפּראָכען.

ווער איז דער טויטער קערפער

וואס מ'האט געפונען אויף ליסנער גאס

(2) ווי מיר האָבען שוין נעכטען מיטגעטיילט האָט מען ביי דער באַהן-אריבערגאַנג אויף ליסנער גאַס אויפן וועג קיין קאָראָלעוו געפונען אַ טויטען קערפער פון אַ יונג מיידעל, דאָס מיידעל האָט ביי זיך קיין שום דאָקומענטען נישט געהאַט און מ'האָט נישט צוליב דעם געקענט פעסטשטעלען ווער זי איז.

נאָך דער אדורכגעפיהרטער אויספאָרשונג איז געלונגען פעסטצושטעלען, אז דער קרבן פון דעם שרעקליכען פאַל איז, די 13 יעהריגע שילערין זאָפיאַ שטשעפּאַניאַק פון וואַיטאָווסקאַ 15 זי איז איבערגעפאָהרען דורך דער באַהן, געהענדיג צו איהרס אַ פריינדין.

Obuwie
Leo
to satysfakcja!
Otwarcie za 3 dni

פון שניידער-צעך

נעכטען אָוו. איז אונטער'ן פאָרזיץ פון צעך-עלטסטען ה' א. גלאַסען פאָרגעקומען אַ זיצונג אויף וועלכער עס זענען בעהאַנדעלט געוואָרען אַ גאַנצע ריי וויכטיגע פראַגען. נאָכדעם איז דערלאַנגט געוואָרען אַ שיין אויסגעפירטער אדרעס, דעם א'צטיגען ניי געוויילטען דאָזאָר אין דער יודישער קהלה, ה' א. גלאַסמאַן, אין וועלכען ער ווערט בעגריסט מצד זיין אינסטיטוציע, און גלייכצייטיג אויפגעפאָדערט צו פאַרטיידיגען מוטיג די אינטערעסען פון יודישען האַנטווערקערטום אין לאָדז, וועמען ער רעפּרעזענטירט דאָרט, און צו שטיין עקשנות'דיג אין קאַמף פאַר זיינע פּאָסטלאַטען, און בלוטיגע לעבענס,פראַגען.

דאַרויף ווערט די זיצונג געשלאָסען.

די יודישע געזעלשאפט

פאר לאנד-קענטשאפט

אָרדענט איין שבת דעם 21 ד.ח. 9 אָוועגד אַ פייערליכע ערעפנונג פון נייעם לאָקאַל אויף וואָלטשאַנסקאַ 35, איינגאַנג פאַר מיטגלידער און אייגעלאַדענע געסט. דעמזעלבען טאָג 10.30 פריה — אויספלוג אין פאַבריק פון עלעקטרישע לאָמפּען "אָרגאָן" אַנגאַ 14.

LUNA

היינט און פאלגענדע טעג!
3-טע רעקארד-וואך
פון אויסערגעוועהנליכען ערפאלג!
Charlie
Chaplin
אין זיין קרעאציע
ליכט פון דער
גרויסער שטאט
אָנהויב פון די סעאַנסען 4 נאָכם. שבת, זונטאָג און יום-טוב—פריהמאָרגען-סעאַנסען. 12 בייטאָג פּאַספּאַרטאָס און הנחה-בילעטען אונגילטיג ביז'ן אָפּרופען.

יודיש טעאטער
אין „פילהארמאניע“
דיר.: ד. צעלמייסטער און א בעזמאַן.

רעגינא צוקער
פאלקסטימליך, חסידיש, ממזריש,
היינטמאָדיש, קאנצערט-פארשטעלונגען
היינט, פרייטאג, 9 אווענד
ציפקע-פייער
מיט רעגינאַ צוקער אַלס „ציפקע“.
מארגען, שבת, 9 אווענד
„דאס חזנ'דל“
מיט רעגינאַ צוקער אַלס „חזנ'דל“.

אכטונג, לאדזער יודען!
א מאביליזאציע אין לאדז!
מאביליזירט איהר גאַנצען טעמפּעראַמענט, אום זיך צו צייגען פאַר דעם לאָדזער טעאטער-עולם און נאָך צוויי נייע פערשידענאַרטיגע הויפּט-ראָלען.

רעגינא צוקער
פאדערט אויף אַלע ווי איין מאַן צו קומען
היינט, פרייטאג און מארגן, שבת
אין „פילהאַרמאָניע-זאַל“ צו די
קאנקורס-פארשטעלונגען
צימבאליסט'ס 2 גרויסע נייע אויפפיהרונגען
מארגען, שבת, 4 נאכמ.
פאפולערע פארשטעלונג פון 50 גר. ביז 2 זל.
יעדער קאן מיטנעהמען א קינד בחנם
די גרינע אין אמעריקא
נאך דער פארשטעלונג אַ גרויסע פרעהליכע רעוויע
„שלוש סעודות“
מיט'ן אנטייל פון אלע ליבלינגען.

פערשפּעטיגט נישט צו קומען וועט איהר אייך איבערצייגען, אז רעגינא צוקער איז די איין-און-איינציגע קאנקורענצלאָזע סוברעטע אין איהרע קרוין-ראָלען „ציפקע“ און „חזנ'דל“

מיט אנטייל פרויען: שמועל גענינאַ, בעזמאַן סאָניע, האָניגבוים לאה, טוּזמאַן מרים, יאַקובאָוויטש לאָלאַ, רובין דאָראַ, שליפּקאָוויטש אָלאַ. מענער: שמועל וואָלף, באַלבירסקי הערש, בלומשטיין שמשון, גוטמאַן קלמן, האַמבורגער דוד, הערשקאָוויטש, האָניגבאום פישל, טופּמאַן יהושע, צימבאַליסט קאַרל, אייזענבערג מ. א״א
רעזשי: קארל צימבאליסט. כאָר און אָרקעסטער אונטער לייטונג ש. בלומשטיין. טעכנ. לייטער: ח. גוטמאן. סופלער: מ. אייזענבערג.

אַכטונג! זונטאָג, ד. 22-טען 9 אָוו. לטובת „לינת החולים“ ווערט געשפּילט ספּעציעל
פון כתרילאווקע ביז ניו-יארק
— מיט —
רעגינא צוקער

ארבייטער פאדערן ביי דער באנקראטירטער פירמע „לעדער און הײמאן“ פאר אורלויב און איבערשעהן

(2 מיט עטליכע חדשים צוריק האט די פירמע „לעדער און היימאן“ אפגעשטעלט די צאהלונגען און עטליכע הונדערט ארבייטער זענען געבליבן אהן ארבייט.

ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, אז ביים קינדיגען די ארבייטער האט די פירמע נישט בעצאלט פאר אורלויב און אויך נישט פאר די אדורכגעארבייטע איבערשעהן.

די ארבייטער זענען דעריבער אייננציגווייז ארויסגעטרעטן געגען דער פירמע, נעכטען איז פארגעקומען אין ארבייטס-געריכט דער ערשטער פראצעס. דער ארבייטער אנטאני דובלע איז ארויסגעטרעטן געגען דעם סינדיק פון דער פירמע אויף דער סומע פון 539 זלאטעס פאר אורלויב און איבער'שעה'ען. דאס געריכט האט צוגעשפראכן די גאנצע סומע.

ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז די פירמע „לעדער און היימאן“ האט 200 אזעלכע פראצעסן.

פון מוזיק-פאריין „שיר“

דער אנזאג פון דעם גרויסן כאר-קאנצערט, וועלכן עס ארדענט קורצענס איין דער מוזיק-פאריין „שיר“, אונטער דער לייטונג פון בעקאנטן דיריגענט פראפ. י. פייווישיס, האט ארויסגערופן א גרויסן אינטערעס אין די מוזיקאלישע קרייזן.

מיט גרויס שפאנונג ערווארט דאס מוזיקאלישע לאדז דעם אויפטריט פון בערימטן העלדען-טענאר, אויבערקאנטאר פון ווארשא ה' ה. ל. בארנשטיין, וועלכער האט זיך לעצטענס קונה-שם געווען א דאנק זיין ערפאלגרייכן געזאנג דורך ראדיא.

2 פארשטעלונגען

„ציפקע פייער“ און דאס „חונ'דל“ מיט רעגינא צוקער אין פילהארמאניע

היינט פרייטאג און מארגען שבת טרעט רעגינא ציקער אויף אין 2 פערשידענארטיגע ראלען „ציפקע פייער“, און דאס „חון'דל“ דאס זענען 2 פון די לעצטע יודישע אפערעטן ווי רעגינא ציקער האט ווירקליך דאס געלעגנהייט איהר פרויזענדיגן טעמפעראמענט ארויסצוצייגן.

די אפערעטן זענען בעזעצט מיט די בעסטע ארטיסטן פון פילהארמאניע-טרופע.

פרעמיערע

מיט בערטא זאסלאווסקא און געטליכערמאן אין קאמעראל-טעאטער

היינט און מארגען ווערט געגעבען אין יודישן קאמעראל-טעאטער מיט די לאדזער ליבלינגע בערטא זאסלאווסקא און לעאן געטליכערמאן א פרעמיערע „זיין ווייבס געליבטער“. די פיעסע איז שפאנענד פון אנהויב ביז'ן סוף מיט א סך הארציגע לידער און פיל הומאר.

רעפעראט

פון פראפ' ב. ברעטהאלץ אין „מרכז עברי“

שבת קומט פאר אין לאקאל פון „מרכז עברי“ פילסודסקי-גאס 66 א רעפעראט פון פראפ' בנימין ברעטהאלץ א. ד. ט. „ווינקען דער שעפער פון דער נייער פרייער געמיינדע“.

ביי מידקייט, נערוועזיטעט, מוראַ'נעפיהל

שלאפלאזיגקייט, הארץ-בעשווערדען, ברוסט דרוק רעגולירט דאס נאטירליכע ביטערוואסער

Franciszka Józefa

דעם בלוטקרייזלויף און אונטערלייב נאכהאלטיג און ווירקט בערוהיגענד אויף די וואלונגען צו בעקומען אין אלע אפטייקען.

טעאטער קלאנג-קינא-טעאטער אין לאדז

„SPLENDID“

צוליב טעכנישע סבות איז נעווארען איינגעהאלטען, און מארגען, שבת ווערט בעגייט דאס דעמאנסטרירען פון יודישען פילם

„אייביגע נאראנ'ס“

ווי אויך צוגאב-פראגראם: א קאמעדיע אין דער יודישער שפראך מיט'ן בעריהמטען אמעריקאנער-יודישען קאמיקער מ. שווניק.

מארגען, שבת, לעצטע 2 פארשטעלונגען

פון 12 ביז 2 בייטאג און פון 2—4 נאכמ. פרייזען פון די פלעצער צו 1 זל.

פון 4 א זייגער נאכמיטאג דער פילם א. נ.

„ער און זיין שוועסטער“

פרייזען פון די פלעצער פון 1 זל. — 3.50

מארגענשטערן-אויספלוג

פארלעזונג וועגען פיזישער דערציהונג

מארגען שבת קומט פאר אן'אויספלוג פון דער קולטור און טוריסטן-סעקציע ביים מארגענשטערן אין דער שטאטישער גאזאווניע. זאמעלפונקט בזשעזשינער 23 9 פריה.

שבת 6 אוונט קומט פאר אין קלוב פון מארגענשטערן בזשעזשינער 23 א זעהר אינטערעסאנטע פארלעזונג. ד"ר גרינבלאט וועט לייענען א. ד. ט. „ספארט אין געזונד, ספארט אין לעבען“. די דאזיגע פארלעזונג האט ארויסגערופן א שטארקען אינטערעס ביי אלע פריינד פון פיזישער דערציהונג.

פון דער פאלקס-אוניווערזיטעט

ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

מארגען שבת, 7 אווענד קומט פאר אין דער פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, שרודמיעסקא 29, א פארלעזונג אין דער העברעאישער שפראך פון ד"ר חיים בערלאס אויף דער טעמע: „די געשיכטע פון ארץ-ישראל פון דער צייט פון חרבן בית-שני“.

דער איינגאנג צו דער פארלעזונג איז פריי.

בערעטונג

פון גדוד „קרן קימת לישראל“

היינטיגע וואך איז פארגעקומען א גרעסערע בעראטונג פון גדוד קק"ל אין צוזאמענהאנג מיט די בעפארשטעהענדע יובילעאום-פייערונג כו' חבת-ציון און קרן-קימת.

עס איז אויסגעארבייט געווארען א פלאן פאר די יובילעאום-זאמלונגען און עס איז בעשלאסען געווארן איינצואָרדנען א גרעסערע א מפוריע אין צוזאמענהאנג מיט דער דאזיגער אקציע.

צאהן-ארצט

J. ROZIN-REICHOWA

נעמט אן אין דער לעטשניצע „POMOC“

1 אלעקסאנדראווסקא

מאנטאג, מיטוואך און פרייטאג פון 3—6 אוונט.

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע

1-טע קלאס, 2-טער טאג

Zł. 30.000 na Nr. 146045.

Zł. 15.000 na Nr. 119964.

Zł. 1.000 na N-ry: 81419 110497 112855

Zł. 500 na N-ry: 27942 103307 114756.

Zł. 400 na N-ry: 7898 9388 53266 66303 86874.

Zł. 250 na N-ry: 14856 16384 23688 44702 71956 84478 100500 119095 123749.

Zł. 200 na N-ry: 4007 25526 53968 54640 55010 56396 69996 73850 80375 84135 97746 112511 114331 130645 135960 136038 158997.

Zł. 150 na N-ry: 1088 2641 5480 11503 12770 15294 18475 20888 25850 26906 30195 30208 30465 31389 31529 32548 32993 34003 36563 42267 42681 43353 450007 46616 48488 53386 58235 58440 59050 59209 59581 60063 60952 67106 67475 68644 70001 70854 73830 75992 79493 83590 84538 88380 89740 91550 94253 94549 94848 96704 100772 108970 111397 111419 114564 115397 116505 117843 118803 121474 123208 124519 125266 126780 127220 129000 130375 131797 132608 133740 133796 136256 141830 143906 147273 148838 149803 150464 152468 158451.

51 76 149 236 516 30 36 47 65 93 649 73 771 930 1002 170 207 304 8 78 463 650 806 76 85 955 80 2163 367 416 44 68 640 92 854 72 906 41 3041 184 217 45 334 435 64 542 755 814 922 37 4049 93 17 4347 53 484 98 739 71 98 834 38 59 957 5020 23 166 347 75 401 55 73 503 858 917 18 30 6194 336 63 403 510 37 659 793 849 904 7099 132 25 0383 86 418 41 42 53 96 615 37 85 701 881 91 937 72 88 8062 281 92 9070 95 113 40 95 211 56 58 89 377 78 465 95 692 774 913 83 90 10031 54 72 192 225 62 64 84 384 560 73 732 90 11066 327 552 699 851 53 95 928 63 70 12061 64 147 99 347 405 11 28 37 580 613 725 27 77 804 40 59 63 80 994 13008 80 184 409 87 91 93 560 96 646 52 82 89 710 77 872 900 34 14073 80 129 31 96 302 579 877 15020 194 344 45 455 584 642 921 16136 76 276 79 398 438 617 797 859 94 17098 150 86 495 520 61 610 65 876 18027 198 281 332 36 464 619 42 828 957 19132 86 205 28 39 322 484 564 613 75 958 20128 40 52 54 69 77 81 96 229 53 98 344 431 603 38 65 90 720 815 36 94 974 21093 165 82 99 244 66 79 91 369 440 792 893 917 55 22053 62 141 95 543 664 786 864 94 995 23205 35 419 634 69 80 706 46 81 883 962 79 24001 264 387 411 516 21 80 90 627 61 700 23 84 826 955 59 25083 322 408 68 73 886 93 978 26049 59 386 423 25 87 537 52 59 661 72 76 91 701 44 815 15 19 58 27099 114 15 290 385 416 25 67 533 632 63 756 950 28013 262 76 311 410 862 29138 69 75 212 17 95 530 60 639 771.

30261 84 403 45 47 567 778 936 46 31008 55 83 414 84 546 702 282 43 86 985 88 32089 94 236 60 307 467 68 91 693 820 33036 41 108 32 206 20 26 82 318 45 433 699 722 853 34226 32 346 91 820 941 91 35049 150 262 530 748 68 73 859 83 947 36037 199 339 55 80 449 602 919 54 77 82 37198 333 581 779 971 38111 63 405 43 547 858 930 37 39004 69 80 162 216 51 57 80 336 84 413 22 38 47 518 741 87 890 40073 233 515 55 59 610 703 74 82 93 808 911 19 53 81 41022 82 172 406 509 30 80 603 703 79 94 866 90 92 42219 36 53 63 386 400 570 77 654 750 80 991 43006 33 43 87 111 70 94 206 54 337 39 88 435 60 528 613 826 43 95 945 62 44217 45 351 408 552 602 761 837 45060 95 303 38 61 98 402 84 86 690 756 66 828 40 47 60 76 79 982 46101 7 46 95 212 65 370 666 67 911 96 96 47020 25 42 93 186 224 303 450 623 834 53 65 82 48618 705 8 809 38 986 49121 200 85 329 441 603 65 700 10 78 822 34 935 50090 305 36 442 760 868 924 37 81 51067 174 277 415 567 623 39 761 95 804 80 88 52040 66 116 75 233 71 88 329 440 531 755 866 964 67 53145 57 97 207 14 47 357 62 416 18 56 74 93 582 741 66 73 891 940 54047 223 78 460 588 649 94 742 907 73 55182 442 519 732 47 954 86 56207 61 316 489 512 82 708 56 57031 39 77 154 55 74 324 68 627 704 39 69 825 39 52 937 58047 66 137 95 239 437 552 941 51 89 59039 238 51 60 80 469 88 578 674 82 90 712 811 22 902 21 98.

60013 81 286 709 841 68 915 61300 425 34 83 540 609 749 62057 59 151 242 85 308 39 51 73 63406 501 20 730 850 972 64177 85 471 516 84 612 704 50 84 917 93 65352 50 88 496 754 88 840 964 99 66075 105 82 267 432 42 529 67 89 94 979 67076 188 275 326 98 418 21 34 671 84 707 811 68171 246 374 470 617 81 717 48 78 91 900 11 69295 433 99 733 55 956 70229 54 344 60 406 64 573 82 94 718 38 802 53 904 17 45 71374 92 435 38 552 673 72005 28 56 118 39 556 704 886 923 73052 183 224 617 728 53 836 50 93 998 74294 309 414 31 38 45 60 609 731 845 929 75063 70 85 243 68 370 89 92 400 651 735 53 809 76041 114 260 98 333 423 643 61 77076 125 257 76 366 513 85 762 75 806 39 953 78012 297 321 417 527 608 91 835 39 993 79153 201 3 88 355 84 432 564 686 787 80148 206 7 49 483 667 95 703 78 850 61 933 52 89 81081 466 68 526 786 97 868 977 82287 359 64 487 529 832 959 93 83252 356 575 774 95 821 926 93 94 84119 62 209 31 432 92 645 937 51 85133 366 450 99 688 743 829 60 966 76 86 86005 43 176 209 49 381 874 96 87133 83 212 43 57 84 300 19 537 643 65 731 874 999 88266 316 461 560 631 79 97 89010 177 259 355 564 875 983.

90204 83 317 20 417 526 66 671 87 717 76 91025 58 752 905 8 59 92070 256 387 411 42 614 73 772 65 70 816 939 93276 501 87 665 91 736 85 889 94172 269 317 420 85 507 49 65 718 819 68 903 63 95002 442 543 697 96089 203 336 443 652 725 82 818 953 76 97000 395 448 92 500 50 631 908 98085 175 262 348 422 36 47 95 989 99 99170 222 309 419 27 91 582 612 86 848 51 74 944 48 100098 100 29 58 282 343 46 50 468 561 641 704 31 32 838 45 55 98 944 58 87 101105 55 64 284 494 97 665 900 12 39 102204 853 940 46 98 103115 271 350 53 94 95 459 70 596 618 46 713 66 804 926 70 104024 288 358 83 412 105014 208 456 73 95 593 911 26 50 71 106000 14 16 57 94 146 343 459 828 30 907 52 86 107061 112 258 462 505 732 93 801 2 61 84 108028 65 121 31 308 44 401 4 715 909 109270 254 440 71 531 601 806 15 32 35 37 940 110032 65 102 21 225 64 91 332 462 730 86 802 3 19 24 943 53 111161 86 214 65 68 91 447 504 90 680 715 70 825 75 112159 250 325 32 499 710 59 76 94 895 961 113121 289 363 548 646 756 935 114006 30 58 123 66 96 263 94 95 98 316 33 450 527 46 78 728 29 38 815 916 43 53 115000 56 296 327 39 86 405 54 66 563 98 823 903 58 116038 84 239 61 315 51 54 65 402 96 514 42 69 624 54 923 39 85 117167 91 396 464 649 95 726 56 81 828 55 946 118000 7 37 77 183 245 308 56 63 526 801 932 53 65 96 119073 78 85 93 153 204 329 56 426 88 588 667 75 718 44 45 67 788.

120122 215 39 92 314 74 454 825 94 905 121104 325 36 660 718 90 821 122046 358 423 510 660 823 925 123009 33 41 47 190 235 338 99 424 761 825 43 124053 129 53 58 59 279 474 501 13 741 58 72 839 54 919 125073 93 112 25 50 60 222 80 310 46 459 595 615 79 94 715 872 78 90 920 61 126176 209 13 87 404 55 558 924 85 127423 25 54 64 96 661 712 33 807 974 128145 451 650 758 820 93 967 72 129000 546 763 853 97 910 130007 46 62 74 83 174 80 87 225 497 567 625 74 83 716 86 820 21 48 92 948 131039 169 88 216 60 79 323 423 27 80 554 59 621 775 863 132034 129 238 65 94 381 92 470 98 634 78 870 94 970 80 133045 128 59 485 554 73 84 697 836 80 905 51 134133 49 338 42 82 477 571 618 135001 255 326 79 459 507 56 778 880 136094 242 306 35 52 407 40 568 811 44 905 137036 121 243 353 406 59 727 808 67 82 981 89 138113 54 345 404 96 512 30 659 81 716 32 855 916 99 139019 49 242 326 407 25 93 692 819 140246 366 74 95 458 576 702 845 925 31 55 62 74 141084 110 93 272 75 301 61 466 72 519 787 840 75 905 07 70 1420[illegible] 32 63 65 111 200 343 74 426 646 748 95 917 43 46 85 1430[illegible] 127 82 281 558 626 830 906 68 144094 102 49 262 313 44 47 87 484 600 790 97 862 79 92 937 64 145271 496 559 633 826 927 146166 86 95 232 48 49 343 90 625 735 85 816 913 44 64 95 98 147073 245 497 716 806 47 148258 62 315 19 41 535 628 748 811 149013 31 66 230 44 50 380 419 509 70 88 611 22 28 793.

150038 124 96 97 200 51 69 93 406 511 70 632 41 889 936 151255 324 57 96 433 829 926 80 152128 386 413 37 68 570 687 274 872 936 153013 58 101 32 61 25 270 314 401 45 620 747 78 976 154032 63 149 221 32 53 361 420 34 55 70 77 81 540 77 894 915 28 30 76 15 155051 55 63 120 367 499 551 709 29 876 156107 08 51 58 81 263 303 523 29 670 701 72 80 819 34 938 157093 272 393 460 611 824 30 44 905 48 57 158054 76 172 76 214 393 443 51 6 477 85 600 04 715 906 44 47 60 159004 293 351 421 68 81 604 723 928 47.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, ד. 20. נאוועמבער

11,58 צייטסיגנאל, 12,15 גראמאפאן, 3,50 גראמאפאן, 4,20 פארלעזונג, 4.40 גראמאפאן, 4,55 לעקציע-ענגליש, 5,10 פארלעזונג, 5 35 אפערעטקע, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס-קאמער, 7,30 רעפערטואר, 8,15 געשפרעכען, 8,15 קאנצערט, 10,40 קאמוניקאטע, 11,00 לייכטע און טאנץ-מוזיק.

שבת, ד. 21 נאוועמבער

11,58 צייט-סיגנאל, 12,10 גראמאפאן, 3,50 גראמאפאן, 4,20 ראדיא-פרעסע, 4,40 גראמאפאן, 5,10 פארלעזונג וועגען אלקאהאליזם, 5 35 קאנצערט פאריצע, מוזיקאלישע טאלענטען, 6 05 יודיציע פאר קינדער. 6,30 קאנצערט פאר יוגענד 6,5 פערשידענעס 7,15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס-קאמער. 7,30 רעפערטואר. 7 45 ראדיא-פרעסע 8,15 קאנצערט פון לייכטע מוזיק, 9,35 פעליעטאן, 10,10 שאפען-קאנצערט, 10,40 קאמוניקאטען, 11,00 לייכטע און טאנץ מוזיק.

מעלדונגען

„צעירי מזרחי“ קילינסקיעגא 44

שבת 4 א זייגער קומט פאר דער עונג שבת מיט דער בעטייליגונג פון חבר ב. ניימאן (בן).

מ"ש 8 אוו. קומט פאר די פארטזעצונג פון רעפ. פון ח. ב. מארק א. ד. ט. „די יודען אונטער דער גריכישער הערשאפט“.

זונטאג 8 אוו. קומט פאר א קעסטעל-אווענט מיט דער בעטייליגונג פון די ח"ח: פיליק, מארעק, וויינשטאט, ניימאן א. א. 7091

„אגודת צעירי ישראל“ פיעטרקאווער 18 (בית-ספר פאסטערנאק)

מארגען שבת נאך קריאת התורה וועט אונזער ג, עהרען-פארזיצענדער דער חשיבער זאגער ראווער רב הרה"ג ר' שלמה גרודזינסקי שליט"א האלטען א רעפעראט א. ד. ט.: „די וועגען און אומוועגען פון דער בעוואוסטזיניגער יודישער יוגענד“ 7092

ארבייטער ספארט-געזעלשאפט „שטערן“ לאדז, מאניושקע 1

שבת דעם 21-טען ה. ח. קומט פאר אין די ווייסע-זאלען פון האטעל מאנטייפעל (זאכאדניע 43) א ווייסער טאנץ-ראוט מיט זעהר א רייכען פראגראם. בילעטען צו ביליגע פרייזען שוין צו בעקומען אין סעקרעטאריאט פון „שטערן“ (מאניושקא 1) פאר מיטגלידער און איינגעפירטע געסט. אנהייב 5 אוונד.

די גאנצע הכנסה איז בעשטימט לטובת דעם בלאז-ארקעסטער. 7009

Dr. med. J. BETTE

ספעציאל-ארצט פאר אינערליכע און קינדער-קראנקה.

פיעטריקאווער 6, טעל 144-95

נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאכמ.

שטראם פון הויכער פרעקווענץ

(1—2 מיליאן) מיט ראד-שטראהלען

Dr. med. J. Polak

6-טער שערפיען 22, טעל. 164-21

Dr. J. Herszfinkel

ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען

אויף זשעלאזנא 8a, טעל. 111-87

נעהמט אן פון 8—9 און פון 3—5 נאכמ.

ם. פישלעוויטש
זעמטליכע פעלץ-ארבייטען
פיעטריקאווער 20, טעל. 22-139

אוחרים אזוי אלערליי **פוטער-בעשטעלונגען** פאר דאמען און הערען לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאדעלן סאליד, רעעל און שנעל געגען פולע גאראנטיע צו קאנקורענץ-פרייזען

מיט 25 פראצענט ביליגער ווי איבעראל!
דאמען- און הערען-פעלצען
ווי אויך אלע איינצעלנע פעלעכלעך
איך א רייכען אויסוואהל מיט גוטע בעדינגונגען אין פעלץ - וואריען - געשעפט
I. SZWARCMAN
Narutowicza 42, tel. 166-31
בעמערקונג: קיין שום פיליאס בעזיץ איך נישט.

א שותּפות
מיט 3000 דאלאר
קען צוטרעטען צו א בוי און איינריכטען א ספע-ציעלע לעטשניצע. — גוטער ערפאלג געזיכערט אפערטען אונטער „Zakład Leczniczy" אין אדמי ניסטראציע פון דער צייטונג.

50.000 זלאטעס
געפינענע וועט אויף דעם מענש נישט מאכען אזא עפעקט און גוטען איינדרוק ווי אויף דעם, וואס גייט שעהן און ריין צוזאמענגעשטעלט. דעריבער רעקאמענדיר איך אייך, מיינע געשעצטע דאמען און הערען, אז ווער פון אייך עס ברויכט צו קויפען אדער גאר איבערפאסאנירן אנ'אלטען היט פון גאר אלט אויף גענצליך ניי זאל זיך ווענדען צו דער פירמע פערדער, וואו ס'איז צו דעם צוועק צוגעגרייט א גרויסער אויסוואהל פון די נייעסטע און מאדערנסטע פאסאנען מענער- און דאמען-היטען אין אלץ צו קאנקורענץ פרייזען. דערמאנט די אדרעס!

י. פערדער, זגערסקא 20, לומאמי רקא 2

44 | וויכטיג פאר מחותּנים! | 44
קייפט נישט קיין
מעבעל
בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין מעבעל-געשעפט
Ch. ŁAZNIK
44 גדאנסקא (דלוגא) 44
טעל. 162-55
גאר ביי מיר קענט איהר בעקומען פערש. מעבעל שעהן, גוט און ביליג.
בעמ: כקויף אויך געניצטע מעבעל, דיוואנעס א. ז. וו.
קומט און איבערצייגט אייך!
44 — 44

לעהרערס
ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, דייטש, מא-טעמאטיק און בוכהאל-טעריע
שוו. יאקובא 12
אין דער אפיציגע וואוי-נונג 30. שיף

אכטונג!
דער
באטשאן,
קומט.
האט איהר שוין קינדער וועש
?

ספעצ. אפטיילונג פאר קינדער-שיך

שיך פון 11 זל.

האלבשיך פון 80 9 זל.

צו בעקומען ביי
J. FRIMER, Piotrk. 75
Filje: Piotrk. 112 i Piotrk. 148.

Dr. med. N. ROZEN
צאהן-כירורג צאהן, קיפער, דויאגנאלעס, גימען- און צונג-קראנקהייטען
רענטגענאדיאגנאסטיק.
Andrzeja 7, tel. 216-57
פון 3—7 נאכמ.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
מעכטיגע עראטישע דראמע, וואס איז אדורכגעגאנגען גאנץ אייראפא מיט'ן גרעסטען טריומף א. ג.:
„איהר בחור'ל"
100-פראצ. קלאנג-רעדעוודיגער פילם אין דער טשעכישער שפראך.
אויין די הויפטראלן:
MAGDA SONJA און דער 8-יעהר. ב"ר **JAŚ FEHER** איהר זוהן,
און **JAROSŁAW KOCJAN** בערימט. טשעכ. פידעל-שפילער
RIO RITA :נעכסטער פראגראם
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

אייראפא
האט דאס נאך נישט געזעהען!

Mit der
geeichten „Wellen-Skala"
durch ganz Europa
MENDE 169
SYSTEM GÜNTHER
מיט זיין פינקטליכע וועללען-סקאלא געפינט איהר די
ווייטסטע ראדיא-סטאציעס אהן זוכעניש
מיט זיינע פאפעלהאפטע קלאנגשעהנהייט, ריינע און הויכע טאנשטארקייט — האבען די „מענדע"-אפאראטען אין עטליכע וואכען צייט דערגרייכט א וועלט-ערפאלג!
MENDE 169 אויף שטראם, אין פערבינדונג מיט א מענדע-גלאשניק איז דער בעסטער ראדיא-אפאראט
פאר יעדען! אין גרויסע אויסוואהל צו בעקומען אין
Skład Elektro Radjotechniczny B-cia LEIB
Łódź, Zgierska 9, telefon 164-95.

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל-פאבריק
I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ
פאבריק-לאגער:
נארוטאוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל. 137-70
איז: א מבּילינסטען, מבּעסטען, מבּעקוועמסטען
און דער גרעסטער אויסוואהל פון מעטאל-בעטען, מאטראצען פערשידענע סארטען, קינדער-וועגעלעך, פעלד-בעטען מעטאלענע, Perfekt Patent, ווי אויך וואש-געשירען. ספרוזינען. וויזשיכאטשקעס. אייז-קאסטענס, וואנעס. קינדער-בענקעלעך, ראווערען א. ד. גל.

עקזיסטירט פון 1896 יאהר.
בעדייטענד נידריגע רייזען!
בעמ.: בעקלעך מיט שאקעס און דראט-מאטראצען פון 40 זל. אן

וויכטיג פאר לאדז
און דער פראווינץ!
דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז אונזער לאגער אין לאדז,
פיעטריקאווער 40, ריינקע אפ"צ'נע, פארטער א. פ.
SKŁAD KOMISOWY
Przedsięb. Handlowe „REZYNA"
איז פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון זעמט, ליכע קאלאשען און באטען פון דער פירמע
„REZINOTRUST"
צו מעסיגע פרייזען — מיט אכטונג
Przedsięb. Handl. „REZYNA"
Łódź, Piotrkowska 40
tel. 145-32.

אלע מוזען וויסען!
אז 6 פאסטקארטען קינסטלעריש אויסגעפירט און דאפעלט רעטושירט אהן אינטערשיד וועו
קאסטען נאר 3 זל.
אין ערשטקלאסיגען פאטאגראפישען אנשטאלט
„HELIOS", Andrzeja 17.
א פארטרעט דאפעלט רעטושירט פון יעדער פאטאגר. 8 זל.

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט וואקסען און ווערט ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אראפ. אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבליך. ספעציעל גוטע היילאנדאזשען אויסגעצייכענט נאך דורך גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בע-האנדלונג און פון דייטשען טראפעסאר

רעקאמענדירט בעזונדערס ...
ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.
בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערגענונג פון די קראנקע און אנגע-בעדיענגע ... דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בארענטש, פראפ. דר. י. מאריסלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן סערטיפיקאטען פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.
איך מוז עפענטליך בעקאנט, אז א דאנק דעם ספעציאליסט דיר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, בין איך גענצליך געהיילט געווארן פון קרומע פיס, דעם 1. דעצעמבער 1930 האט מיר ה' דיר. ראפאפארט געשיקט בעהאנדלונג ... מיין מעטערט און נאך א חודש האב איך קאנסטאטירט, אז כ'בין גענצליך אויסקורירט, כ'בין אלט 61 יאהר, בין איך געווארן אפערירט אויף קרומע פיס ... און קען איך ... און עמפעהל דעם דאזיגען ה' דיר. אלע לייזערע אויף ברוך-קראנקהייטען
(—) **Józef Rydel,**
Nowe-Chojny, ul. Majowa 5.

Artyst. Zakład Fotograficzny
„POLONIA"
ŁÓDZ, Sw. JERZEGO Nr. 11.
דער פאטאגראפישער אטעליר „פאלאניא"
בעמיהט זיך שטענדיג צופרידענצושטעלען זיינע קונדען מיט זיין סאלידע ארבייט און פינקטליכע אויספירונג. דעריבער כדי צו געבען אלע די מעגליכקייט זיך איבערצייגען, האב איך פערקלענערט די פרייזען אויף אלע ארט פאטא-גראפיעס און פארטרעטען. א חוץ דעם גיב איך צו
א פרעמיע!
יעדער איינציגער, וואס בעשטעלט
6 ברוינע מ. פאטאגראפיעס 3 זל.
בעקומט א שפיגעלע מיט זיין איי-גענער פאטאגראפיע אומזיסט.
בעמערקונג: אויפ'ן וואונש גיב איך ספעציעלע קאסטיומען צו די אויפנאהמען אהנענטגעלטליך. מיט אכטונג
ארטיסט. פאטאגראפ. אטעליר
„POLONJA"
לאדז, יעזושגא 11.
צופאהר מיט טראמוויי נומ' 3. אינהר.: דיפל. פאטאגר. גומערמאן.

פעליץ=ווארעז
איינהאבער: וו. דאנציגער

„א. בראמבערג"
עמפפעהלט צו פערקלענערטע פרייזען אלע־ארט פעליץ־ווארעז און פוטער־לעדערליך. ס׳ווערען אנגענומען זאמטל. בעשטעלונגען.
פיעטריקאווער 31, טעלעפאן 84=105
פראנט, 1־טער שטאק.

באר אלא אשינגער 30 פיעטריקאווער 30
מיטאגען פון 3 פולע גאנג 1.75 זל. אווענדברויטען פון 3 פולע גענג 1.50, פארציעס ווערען ווייטער צוגעגעבען צו 1.20 זל. נארמאלע פרייזען—נישט געהעכערטע

קאנצערט פון ארקעסטער
פון מארגן, שבת און טעגליך פון 7 אוו. (שבת און זונטאג פון 6 אוו.) ווער פארקומען א. ד. לייטונג פון ה. נארעליק

RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
אנהויב 4 א זייגער נאכמ. שבת זונטאג 2 א זייגער
אויפ׳ן ערשטען סעאנס אלע פלעצער צו 50 גר.

פון דינסטאג
דעם 17 נאוועמבער
און פאלגענדע טעג!

„דריי שוועסטער"
דראמע פון נויט, געפאלענקייט, גליק און ליבע. אין די הויפטראלען:
Luiza Dresser, June Collyer, J. Compton, T. Patricola
אויסערן פראגראם: „הושע" איז נישט קיין עבירה. נעקסטער פראגראם: „מאך – געליבטער".

קלאנג=קינא=טעאטער APOLLO
היינט פרעמיערע!

„דאס גיהנום פון ליבע"
פראכטפולע סאלאן־עראטישע דראמע אין 10 אקטען פון לעבען פון דער רוסישער עמיגראציע. אין די הויפטראלען: דער אפגאט פון פרויען
IWAN PETROWICZ, VIVIAN GIBSON, EVI EVA,
B. Kastner, Georg Aleksander i H. Junkerman
אנהייב טעגליך 4 א זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

היינט פרעמיערע!
קייזערליך און קעניגליכער
פראכטיג קלאנג־מייסטערווערק אין דער טשעכישער שפראך רעזשיסירט פון בעריהמטען Karol Lamac
פעלדמארשאל
(פעלדשער מארשאלעק)
היינט פרעמיערע!
פרעהליכע ליבעס פון עסטרייכישע שווייקס. אין די הויפטראלען: דער בעריהמטער טשעכישער קאמיקער VLASTA BURIAN ווי אויך דער בעקאנטער שרייבער און סאטיריקער RODA RODA
אויסער׳ן פראגראם: קלאנג־צוגאבע און לאנד־אקטואליט. אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג – 12.30 בייטאג. דער זאל איז בעהייצט. מאדערנע ווענטילאציע. פאפולערע פרייזן

קינא־טעאטער BAJKA
ריג בושעשינער, פראנטשישקאנער 31
צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.
פערגרעסערטער ארקעסטער גענוי צוגעפאסט צום אינהאלט פון בילד אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען קאפעלמייסטער ה׳ לידאווער.
אנהויב 4.30 נמ. שבת און זונטאג פון 12–3 נמ.
זענען אלע פלעצער צו 40 און 50 גר.

היינט און פאלגענדע טעג!
דאס פרעכטיגסטע מייסטערווערק געשאפן אויפ׳ן גרונד פון דער גרויסער רעוואלוציע
„פאקער=צוג"
אין די הויפט־ראלען:
Laura La Plante i John Boles
אויסערן פראגראם: די פרעכטיגסטע אמעריקאנער קאמעדיע און פילם = אקטואליטעטען

קינא ERA
פריהער פלארא
זאווישא 22 (באלוט)
אנהויב 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום־טוב 1 בייטאג
ספעציעלע צוגעפאסטע מוזיק אויסגעפיהרט דורך א פערשטארקטן סימפאנישן ארקעסטער

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער דאפעלטער פראגראם!

— I —
די שבועה פון 3
ריהרענדע דראמע פון א שבהן מערעל פון א באר. אין די הויפטראלען:
Jenny JUGO i Enrico BENFER

— II —
דאס שפיל פון געלד
סענסאציאנעלע גרויסע דראמע. אין די הויפטראלען:
JERZY STRONSKI
MARJA ŻAREMBSKA
ארטיסטען — פון מאסקווער קונסט טעאטער

קריינע אנאנסען
פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

לאקאלען

געלעגנהייטליך, פאר א יונג פארפאלק צו פערמיטען א שטוב מיט א קוך מיט קאמפלעטער איינריכטונג, פראנציסקאנער 30, וו, 25. צו ערפאהרען אלעקסאנדריסקא 24 ביים בעקער.

אנ׳אר׳ז צו שלאפען פאר 1 אדער 2 יונגעלייט עווענטועל פאר אנ׳עלטערן הער, קילינסקיעגא 47, וואוינונג 30.

ביליג צו פערמיטען א צימער פאסענד פאר א דאמען־שניידערין אדער ביורא ביי פישאף, פולנאצנא 9 אויך אויספערקויף פון פערשידענע מאלער־שאבלאנען.

צוליב קראנקהייט געב איך איבער אנ׳איינגעפיהרט געשעפט מיט א געזיכערטע פרנסה, צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע.

א פראנט־צימער אויך צו ארבייטען פאר א שניידערין אדער א נייטארין איז אפצוגעבען, צו ערפאהרען טארגאווא 39, ביי שוויענטאוויטש.

איבערצוגעבען צוליב אבריזע א געוועלב מיט 2 צימערען אין א גוטען פונקט מיט פיינע איינריכטונג פאר קאלאניאל. ערפאהרען ביי מ. שטערענפעלד, שוו, יאקובא 4.

איך זוך איבערצונעהמען א מאנגעל ווי אויך א שטוב צום וואוינען, עס קען אויך זיין א קעלער, די געגענד איז נישט וויכטיג. אפערטען אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע. אונטער „מ. ז."

א געוועלב מיט א שטוב צו פערדינגען, זאוואדזקא 16א אין קאוויארניע.

לאזשי קען בעקומען אנ׳אנשטענדיגער יונגערמאן אויף מאנאטליך, גדאנסקא 95 ביי אייכלער.

א וואוינונג פון 1 צימער און קוך, איז איבערצוגעבען ביליג אלטשטאט 11 ביי לאקטשינסקי, ס׳איז אויך צו פערקויפען ביליג א קירושנער־מאשין.

א וואוינונג פון צוויי צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען איז פון זאפארט איבערצוגעבען קאנסטאנטינער 47 ביי בוכהאלטער.

אנ׳ארט אויף א פראצאווניע פאר א פריילין א שניידערין, אויך א שטיקערין אדער וועש, ווסכאדניע 54, ערסטער.

איבערצוגעבען פון זאפארט א קאלאניאל־געוועלב מיט איינריכטונג און וואוינונג, צו ערפאהרען ביי ליכטענשטיין, זאמענהאפא 17.

פערשידענעס

בעקאנטמאכונג! לובלינער חסידים פערבעטען אויף ש״ק ייצא אדמו״ר ר׳ משה מרדכי שליט״א מלובלין בן המגיד ז״ל מטריסק לחנוכת הבית משטיביל ווסכאדניע 58, די סטאנציע איז פולנאצנא 7, ביי ברוך קאזעס.

ס׳ווערט געזוכט צו קויפען א שנייד־מאשין צו זאקען, ווי אויך א זאקען־מאשין אין גוטע, צושטאנד אויף 156 נאדלען. אפערטען אין אדמ. פאר K.

מודעה. אדמו״ר יוסף ברוך ריבאק שליט״א וואס וואוינט פאמארסקא 33 איז נעכטען ביינאכט געפאהרען אויף א חתונה צום טושינער רב שליט״א. פון דארטען וועט ער פאהרען נאך וואלבזשיש צו דער יאהרצייט פון זיידען ר׳ יעקב משה זצ״ל, וואס קומט אויס י״ד כסלוו דינסטאג פ׳ וישלח און שבת פ׳ וישב הבע״ל וועט ער זיין צוריק אין ד[illegible].

א קלאפער מיט א גרעמפעל נעהמט אן צו רייביגען און צו גרעמפלען. פאלודניאווא 61, משה פאלאשינסקי, טעל. 78-174.

א ספר תורה איז צו פערקויפען, קילינסקיעגא 29, צו ערפאהרען אין בית־המדרש.

א גישט־מאדערנער שטובען־קרעדענץ (מאסיוו) זעהר ביליג צו פערקויפען. צו ערפאהרען נארוטאוויטשא 25, ביי פרוסאק.

עס ווערט געזוכט 2 וואסער (שפאן) פרעסען אין גוטען צושטאנד צו קויפען אפערטען „פאר 2".

דיפלאמירטער הערען־שניידער וועלכער האט געענדיגט די ווינער מאדע־אקאדעמיע נעהמט אן אלע בעשטעלונגען צו ביליגע פרייזן, מ. זילער, פיעטריקאווער 82, רעכטע אפיצינע, 1־טער איינגאנג 3־טער שטאק.

ענטשולדיגונג. מיר בעטען ענטשולדיגונג ביי דעם פעראיין איטשע צווייגהאפטיג פאר אונזער זעהר שענדליכען אויסדרוק אויך בעטען מיר ענטשולדיגונג ביי דער פאמיליע פרום, אלס אומבעגרעניצטע הרטה שפענדען מיר 15 זל. פאר א וואוילטעטיגען צוועק.
שעי׳ ראזענבלום,
יאקוב קרובקא

צו דער עפענטליכקייט. די פערוואלטונג פון אהבת תורה האט מיך פולשטענדיג ערלעדיגט און כ׳האב מעהר קיין שום פרעטענזיעס.
יעקב

Amerykanka udziela lekcyj angielskiego szybko, tanio, pojedynczo i w grupach Wiadomość Narutowicza 42 m. 14, pr. oficyna, rano do 11-ej godz. i od 8–10 wiecz.

Z powodu przeprowadzki do sprzedania jest kuchnia szamatowa w dobrym stanie. Wiadomość Al. Kościuszki 37, w sklepie spożywczym

Suche einem Kompanjon zu einem langjehrig eingefürten Geschäft im zentrum etrikauer mit 2000—3000 dol. oder zu übergeben, off. an die admin. dieser Zeitung für „Solid"

עס איז נויטיג

א פעהיגער יונגע פון אנשטענדיגע עלטערן קען זיך מעלדען ביי פ. ח. סאט, בזשעזשינער 10.

א טאמבור־געהילף ווערט געזוכט ביי קאהאנע, קילינסקיעגא 64.

אנאנסען־פרייז: פאר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו״ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ —60 „ „ 4 „
נאכ׳ן טעקסט—12 „ „ „ „ —18 „ „ 8 „
פאר א מיליטעטר־שורה: אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויפל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנעמענטס־פרייז: אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד – 8 זל.
פאר׳ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kardimas
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 3[illegible]